

LEREN EN VERTROUWEN

BELEIDSPLAN SOCIALE VEILIGHEID

Koningin Beatrixschool
Waddinxveen

Inhoud

1. INLEIDING	4
1.1 WETTELIJK KADER.....	4
1.2 DOEL VAN HET SOCIALE VEILIGHEIDSPAN	4
1.3 SOCIAAL VEILIGHEIDSPAN IN RELATIE TOT HET ARBO-BELEIDSPAN	4
LEESWIJZER.....	4
BELEID EN REGELS	6
2. VISIE	6
2.1 DE IDENTITEIT VAN SPCO LEV.....	6
3. EEN SCHOOLBREDE AANPAK	8
4. NORMEN EN REGELS	9
4.1 GEDRAGSREGELS	9
4.2 ONACCEPTABEL GEDRAG.....	10
5. BEROEPSCODE, GEDRAGSCODE EN SANCTIONERING	11
6. TAKEN EN VERANTWOORDELIJKHEDEN	11
6.1 AANDACHTSFUNCTIONARIS SOCIALE VEILIGHEID	11
6.2 VERTROUWENSPERSOON (INTERN EN EXTERN)	12
6.3 AANDACHTSFUNCTIONARIS KINDERMISHANDELING EN MELDCODE.....	13
6.4 LEERKRACHT.....	13
6.5 PREVENTIEMEDEWERKER (BHV-ER).....	14
7. BORGING EN MONITORING	15
8. COMMUNICATIE	15
EDUCATIE	16
9. METHODEN	16
9.1 LESSEN RELATIES EN SEKSUALITEIT.....	16
9.2 LESSEN SOCIAAL EMOTIONELE ONTWIKKELING	16
9.3 LEERLINGVOLGSYSTEMEN	17
10. DESKUNDIGHEID	18
10.1 LEERKRACHTEN	18
10.2 AANDACHTSFUNCTIONARISSEN KINDERMISHANDELING EN HUISELIJK GEWELD	18
10.3 AANDACHTSFUNCTIONARISSEN SOCIALE VEILIGHEID.....	19
SCHOOLOMGEVING	20
11. SAMENWERKING MET OUDERS	20
11.1 CONTACT TUSSEN SCHOOL EN OUDERS.....	20
11.2 COMMUNICATIEKANALEN	21
11.3 MEDEZEGGENSCHAPSRAAD	21
11.4 OUDER-/ACTIVITEITENCOMMISSIE EN OUDERPANEL	21
12. SAMENWERKING MET EXTERNE PROFESSIONALS	22
12.1 TUSSENSCHOOLSE OPVANG (TSO) ALGEMEEN.....	22
12.2 VOOR- EN NASCHOOLSE OPVANG.....	22
12.3 EXTRA ZORG	22
SIGNALERING	23
13. VLAGGENSYSTEEM	23
14. LEERLINGEN IN RELATIE TOT DE MELDCODE	24
14.1 LEERLINGENZORG	25
14.2 DE MELDCODE	26
15. DOSSIERVORMING	28

16. CRISISMANAGEMENT	28
16.1 ACUUT HANDELEN	29
16.2 TOOLKIT	29
16.3 TAKEN EN VERANTWOORDELIJKHEDEN	29
16.4 WEGING GEDRAG	30
16.5 WEGING ONRUST	31
16.6 INTERNE PROCES ONDERSTEUNING	32
16.7 EXTERNE ONDERSTEUNING	33
16.8 TIJDELIJKE MAATREGELEN	33
16.9 PRIVACY EN TOESTEMMING	33
16.10 EVALUATIE	33
17. COMMUNICATIE BIJ INCIDENTEN	34
17.1 COMMUNICATIE INTERN	34
17.2 MR	34
17.3 COMMUNICATIE MET DIRECT BETROKKEN OUDERS	34
17.4 COMMUNICATIE MET INDIRECT BETROKKEN OUDERS.....	35
17.5 INHOUDELIJKE COMMUNICATIE MET OUDERS	35
17.6 INHOUDELIJKE EN EDUCatieve COMMUNICATIE MET LEERLINGEN	36
17.7 MEDIA	37
BIJLAGE 1: SAMENVATTING BELEID VOOR IN DE SCHOOLGIDS	39
BIJLAGE 2: WETTELIJKE TAKEN ONDERWIJS.....	43
BIJLAGE 3: PROTOCOL SOCIALE MEDIA.....	44
BIJLAGE 4: PROTOCOL GRENSOVERSCHRIJDEND GEDRAG	46
BIJLAGE 5: VOORBEELDBRIEVEN INZAKE SCHORSING / VERWIJDERING	51
BIJLAGE 6: BEGELEIDING BIJ PESTEN EN ADVIEZEN AAN OUDERS	53
BIJLAGE 7: STAPPEN BIJ MISBRUIK DOOR PROFESSIONALS	55
BIJLAGE 8: BEROEPSCODE.....	57
BIJLAGE 9: GEDRAGSCODE	58
BIJLAGE 10: RAPPORTAGE MELDCODE.....	60
BIJLAGE 11: INCIDENTENREGISTRATIE SOCIALE VEILIGHEID	61
BIJLAGE 12: SOCIALE KAART	62
BIJLAGE 13: BALANSMODEL BAKKER	63
BIJLAGE 14: LOGBOEK SIGNALLEN	64
BIJLAGE 15: VRAGENLIJST LEERLINGEN SOCIALE VEILIGHEID.....	65
BIJLAGE 16: PRAKTISCHE INVULLING VAN LEERLINGZORG TOT DE MELDCODE	66
BIJLAGE 17: SIGNALLEN VAN KINDERMISHANDELING.....	71
BIJLAGE 18: ACTIEPLAN BIJ EEN INCIDENT	73
BIJLAGE 19: HANDREIKING AANVULLENDE (TIJDELIJKE) OMGANGSREGELS	76
BIJLAGE 20: DEELNEMERS- EN BEREIKBAARHEIDSLIJST	78
BIJLAGE 21: LIJST CONTACTEN MET OUDERS (EVT. TELEFONISCH)	79
BIJLAGE 22: OVERWEGINGEN MET BETREKKING TOT OUDERAVONDEN	80
BIJLAGE 23: OUDERBRIEF ERNSTIG INCIDENT GROEP ZELF.....	81
BIJLAGE 24: OUDERBRIEF ERNSTIG INCIDENT OVERIGE GROEPEN	82
BIJLAGE 25: OUDERBRIEF GRENSOVERSCHRIJDEND GEDRAG JONGE KINDEREN.....	83
BIJLAGE 26: OMGAAN MET MEDIA BIJ INCIDENTEN OP SCHOOL.....	84
BIJLAGE 27: HET AFWEGINGSKADER IN DE MELDCODE HGKM	87
BIJLAGE 28: VOORBEELD PRIVACYREGLEMENT	88
ACHTERGRONDINFORMATIE 1: EFFECTIEF ANTI-PESTBELEID	103
ACHTERGRONDINFORMATIE 2: WERKWIJZE VEILIG THUIS.....	115
ACHTERGRONDINFORMATIE 3: HET VLAGGENSYSTEEM	117

1. Inleiding

Voor u ligt het veiligheidsplan van SPCO LEV. Er is zorgvuldig gestreefd naar een beleidsplan 'sociale veiligheid' dat recht doet aan het veiligheidsplan en de daarin geformuleerde uitgangspunten. Samenvattend geeft het veiligheidsplan duidelijke richtlijnen waarlangs de SPCO LEV scholen gericht beleid voeren op het terrein van (fysieke) veiligheid. Beleid op het terrein van agressie en seksuele intimidatie (AG&SI) maken hiervan onderdeel uit.

Een samenvatting van het beleidsplan ten behoeve van de schoolgids is te vinden in bijlage 1.

1.1 Wettelijk kader

Scholen zijn verplicht om een veiligheidsplan op te stellen. Het plan omtrent sociale veiligheid hangt hiermee samen. Scholen krijgen een wettelijke zorgplicht om zorg te dragen voor sociale veiligheid op school. Monitoring hiervan komt bij de school te liggen. De onderwijsinspectie ziet toe op dit te voeren veiligheidsbeleid.

Dit plan beschrijft hoe alle betrokkenen met elkaar omgaan in het kader van 'sociale veiligheid' en hoe deze onderwerpen worden verankerd in de praktijk op school. Het doel van dit sociale veiligheidsplan is om een zo veilig mogelijke leer- en werkomgeving te creëren voor leerlingen, professionals en ouders/opvoeders¹ van SPCO LEV. We willen in elk geval voldoen aan de wettelijke verplichtingen. Voor meer informatie omtrent het wettelijke kader verwijzen we naar de bijlagen (Bijlage 2: Wettelijke taken onderwijs).

1.2 Doel van het sociale veiligheidsplan

We streven naar een leef- en leerklimate waarin ons personeel en onze leerlingen zich veilig voelen en zich positief verbonden voelen met de school. Een positieve sociale binding met onze school vormt een belangrijke voorwaarde voor een zo optimaal mogelijk werkklimaat voor ons personeel en leerklimate voor onze leerlingen.

Ons sociaal veiligheidsbeleid heeft als doel alle vormen van agressie, geweld, seksuele intimidatie, discriminatie en pesten binnen of in de directe omgeving van de school te voorkomen en daar waar zich incidenten voordoen adequate maatregelen te treffen om verdere escalatie te voorkomen. Dit plan beschrijft de maatregelen die SPCO LEV getroffen heeft en zal uitvoeren om een sociaal veilig schoolklimaat na te streven voor alle betrokkenen.

1.3 Sociaal veiligheidsplan in relatie tot het ARBO-beleidsplan

Het sociale veiligheidsplan is onderdeel van het arbobeleidsplan. Het beleidsplan sociale veiligheid onderscheidt zich doordat hierin alleen aandacht is voor de sociale kant van veiligheid (met uitzondering van Agressie & Seksuele Intimidatie). Fysieke veiligheid wordt losgekoppeld van sociale veiligheid, zoals dat ook gebeurt bij Arbobeleid. Vanzelfsprekend dient er afstemming plaats te vinden omtrent raakvlakken tussen fysieke en sociale veiligheid.

Leeswijzer

Het beleidsplan sociale veiligheid is opgebouwd uit vier pijlers (Gezonde School werkwijze²). Hierdoor werken scholen integraal aan sociale veiligheid. De pijlers staan hieronder uitgewerkt.

Beleid en regels

Alle activiteiten en maatregelen omtrent sociale veiligheid zijn opgenomen in het integraal veiligheidsplan of het beleidsplan sociale veiligheid. Dit is te lezen in hoofdstukken 3 tot en met 7.

Educatie

De school geeft structureel en planmatig les over sociale veiligheid. Daarnaast volgen schoolprofessionals, als nodig, verdiepende scholing omtrent dit thema. Dit is te lezen in hoofdstukken 9 en 10.

Schoolomgeving

---

¹ In dit beleidsplan wordt gesproken over ouder(s). Waar ouder(s) staat kan ook verzorger(s) gelezen worden.

² <https://www.gezondeschool.nl/sites/default/files/150729Gezonde%20School-aanpak%20primair%20onderwijs%20kernpunten.pdf.nl>

Naast leerlingen en schoolprofessionals worden ook ouders actief bij het onderwerp sociale veiligheid betrokken. Dit is te lezen in hoofdstukken 11 en 12.

Signaleren

Het signaleren van sociale onveiligheid gebeurt actief binnen de school. Hiervoor zijn tools opgesteld en hebben schoolprofessionals training ontvangen. Waaruit het signaleren bestaat is te lezen in hoofdstukken 13 tot en met 16.

In het beleidsplan zijn een aantal bijlagen opgenomen. Deze zijn ter ondersteuning van het uitgewerkte beleid. Verder is ook achtergrondinformatie opgenomen, dit betreft een literatuurstudie of verdiepende informatie

Beleid en regels

2. Visie

2.1 De identiteit van SPCO LEV

Stichting PCO LEV is een organisatie voor protestants christelijk basisonderwijs die onderwijs verzorgt op zes basisscholen in Boskoop en Waddinxveen.

LEV betekent in het Hebreeuws 'hart hebben voor', 'moed tonen'. 'Hart hebben voor' is liefde voelen voor, is staan voor een goede zaak. 'Moed tonen' gaat over 'in een complexe tijd en maatschappij een eigenzinnige en standvastige koers varen'. Een koers waar 'harten van leerlingen en medewerkers sneller van gaan kloppen'. Ons Nederlandse woord 'lef' in de betekenis van 'eigenzinnig' en 'moed' is afgeleid van 'Lev'.

LEV staat ook voor Leren En Vertrouwen. De Stichting PCO LEV wil de leerlingen stimuleren en motiveren om hun talenten te ontdekken. Dat doen wij door hen te leren in een veilige, maar zeker ook uitdagende omgeving. Vertrouwen wil zeggen dat onze kinderen zich ontwikkelen in een veilige schoolomgeving, waarin het geloof in de ander en de Ander centraal staat. Ouders mogen er op vertrouwen dat hun kinderen bij ons in goede handen zijn. Medewerkers mogen vertrouwen dat SPCO LEV een goed werkgever is.

2.2 Missie

De SPCO LEV is een Stichting die zich ten doel stelt om protestants christelijk basisonderwijs aan te bieden. Voor de komende vier jaren wil de SPCO LEV haar opdracht samenvatten tot de slogan: 'Geworteld en gevleugeld'.

De SPCO LEV staat in de protestants christelijke traditie. Daarin is zij geworteld. SPCO LEV wordt gevoed door de bron, dat is de bijbel. Gevleugeld straalt ambitie uit, beweging en dynamiek.

Wij willen onze leerlingen vaardigheden bieden om stevig te kunnen staan in de maatschappij, zodat zij met lef zichzelf zien en worden gezien en gewaardeerd.

2.3 Visie

SPCO LEV staat midden in de samenleving en heeft veel te bieden voor Boskoop en Waddinxveen. SPCO LEV geeft kinderen bagage mee waarvan wij vinden dat zij dat nodig hebben om zelfstandig en volwaardig deel te nemen aan de samenleving, zodat zij na hun schooltijd hun vleugels uit kunnen slaan. LEV daagt leerlingen uit om hun talenten te gaan ontdekken en helpt leerlingen die talenten verder te ontplooiën. LEV is geïnspireerd door de bijbel en het christelijk geloof. De toegevoegde waarde om te kiezen voor onderwijs bij SPCO LEV ligt dan ook in haar identiteit, waarin waarden als respect, verantwoordelijkheid en zorg voor elkaar richtinggevend zijn.

SPCO LEV wil een goed werkgever zijn en daarom biedt SPCO LEV haar werknemers de mogelijkheid zich professioneel te blijven scholen, zodat zij enthousiast blijven in hun vak. LEV stimuleert vanuit ambitie, beweging en dynamiek mobiliteit. LEV is een Stichting waar je aan elkaar leert. Onze visie samengevat op het niveau van de leerling, de leerkracht, de ouder, de directeur en de bestuurder:

SPCO LEV gunt haar leerlingen dat zij:

- Hun talenten kennen en ontwikkelen;
- In staat zijn om in de veelheid van aanbod keuzes te kunnen maken;
- Leren aan elkaar; (daar zit uitwisseling in en relatie)
- Aan het einde van de basisschooltijd kunnen zeggen 'ik heb een fijne tijd gehad, ik heb veel bagage meegekregen en ik heb geleerd om te leren'.

Dit betekent voor de ouder dat zij van SPCO LEV mogen verwachten en vertrouwen:

- Dat hun kinderen op de scholen van SPCO LEV in goede handen zijn;
- Dat onze leerkrachten er alles aan doen om hun kinderen een goede basisschooltijd te geven;
- Dat zij goed geïnformeerd worden over het wel en wee van hun kinderen;
- Dat zij gastvrij op school worden behandeld;
- Dat zijzelf ook met respect omgaan met de medewerkers van de SPCO LEV.

Dit betekent voor onze leerkrachten dat zij:

- Kennis en vaardigheden meegeven aan leerlingen en inspelen op de talenten leerbehoefte van de individuele leerling;
- Een rijk aanbod van onderwijsmateriaal aanbieden;
- Nieuwsgierig zijn naar hun leerlingen;
- Een positieve grondhouding hebben die gericht is op ontwikkeling en door hun positieve mentale instelling beseffen dat zij 'het verschil kunnen maken';
- Graag leren en een onderzoekende houding hebben;
- Het onderwijs zo vorm geven dat de leerlingen geprikkeld worden om samen te gaan werken, samen te leren ontdekken en samen te presteren.
- Zelf ook hun talenten en passies tot hun recht laten komen in en buiten de school.

2.4 SPCO LEV en sociale veiligheid

Sociaal-emotionele en seksuele ontwikkeling zijn universele en onderling verweven processen die elk mens doormaakt in zijn leven. Deze processen ontwikkelen zich op fysiek, sociaal en cognitief vlak en duren een leven lang. Afhankelijk van leeftijds- en ontwikkelingsfase roept het proces meer of minder behoeften en vragen op. Behoeften en vragen ontstaan zowel intrinsiek als in interactie met de fysieke en sociale omgeving van het individu. Hoewel ieder mens uniek is en aanwijsbare culturele, sociale of fysieke verschillen kan ervaren, zijn er per ontwikkelingsfase gemeenschappelijke elementen herkenbaar. Gemeenschappelijke elementen zijn bijvoorbeeld hechting, socialisatie, lichamelijke ontwikkeling, relatievorming en vriendschap. Met deze gemeenschappelijke kenmerken als basis willen we kinderen leren omgaan met zichzelf en anderen, een positieve kijk op seksualiteit meegeven en waarden en normen vormen die aansluiten bij kernwaarden van SPCO LEV, zodat zij (later) verantwoorde keuzes maken in de omgang met anderen.

Door middel van de kernwaarden respect, verantwoordelijkheid en zorg voor elkaar, educatie en regels over sociale- en seksuele ontwikkeling leren we kinderen, in samenwerking met ouders, normen en waarden. Vanuit het gedachtengoed dat we elkaar respecteren, ongeacht ons uiterlijk, onze sociale of culturele achtergrond of onze seksuele geaardheid. Dat respect tonen we door niemand non-verbaal een onveilig gevoel te geven, uit te schelden en geen scheldwoorden te gebruiken die racistisch of seksueel getint zijn. Zo helpen we kinderen zich veilig te ontwikkelen tot volwassenen met eigenwaarde, met respect voor verschillen en waarden die onze samenleving rijk is.

3. Een schoolbrede aanpak

Onderzoek toont aan dat de sociale veiligheid wordt geoptimaliseerd door een 'schoolbrede aanpak'. Binnen deze aanpak zijn er duidelijke (school)regels en deze zijn geborgd in beleid. Alle teamleden zijn participant en worden geacht actief betrokken te zijn bij het bewaken van sociale veiligheid. School wil, samen met ouders, leerlingen leren hoe ze gewenst gedrag kunnen vertonen, in relatie tot groepsdynamiek en persoonlijke omstandigheden. De school kent een eenduidige en structurele aanpak betreffende educatie en oudervoorlichting, om zo een preventief kader te kunnen vormen waarbinnen leerlingen zichzelf begeven, gedrag kunnen laten zien en oefenen. Betreffende educatie is er aandacht voor sociale en seksuele vorming en burgerschapsvorming (waaronder diversiteit, discriminatie, echtscheiding, rouw, radicalisering, cultuur en religieuze stromingen).

Door deze informatie methodisch te laten aansluiten bij de belevingswereld en leeftijd van opgroeiende leerlingen wordt de informatie herkenbaar en toepasbaar voor leerlingen en ouders. Goede communicatie tussen alle betrokkenen is hierbij cruciaal. Hierbij is het van belang dat onderling contact laagdrempelig kan ontstaan doordat betrokkenen elkaar kennen. En er moet ruimte bestaan binnen deze 'relatie' om met elkaar te praten over vormen van onveiligheid, indien dit speelt. Hieronder worden elementen genoemd die de school toepast bij situaties waarbij de sociale veiligheid bedreigd wordt.

- Goede communicatie zowel tussen professionals onderling, als met ouders en leerlingen
- Een programma dat structureel en planmatig en kinderen en ouders betreft
- Handhaving en sanctionering van beleid
- Monitoren van veiligheid, documentatie van incidenten en evalueren
- Toezicht op het schoolplein en andere vrije (speel)situaties
- Een speciaal team waarin leerkrachten, met input van leerlingen en eventueel externe professionals, samenwerken om sociale veiligheid te bewaken
- Training voor leerkrachten omtrent sociale veiligheid
- Bijeenkomsten voor ouders omtrent sociale veiligheid
- Activiteiten gericht op het opbouwen van een relatie tussen leerlingen
- Begeleiding van leerlingen die gepest/ gediscrimineerd worden
- Begeleiding voor pesters.

Educatie en burgerschapsvorming

Leerlingen (groep 1-8) krijgen jaarlijks, aansluitend bij de pedagogische doelstellingen van de school:

- minimaal 10 uur les over relaties en seksualiteit
- minimaal 30 uur les over sociaal emotionele ontwikkeling
- burgerschapsvorming waarbij er aandacht is voor diversiteit, discriminatie, (v)echtscheiding, rouw, radicalisering, cultuur en religieuze stromingen.

Docenten:

- Bijscholing relaties en seksualiteit
- Bijscholing sociaal emotionele ontwikkeling

Ouders:

- Ouderbijeenkomst relaties en seksualiteit
- Ouderbijeenkomst sociale veiligheid
- Informatie in de schoolgids over sociale veiligheid

4. Normen en regels

Binnen SPCO LEV onderschrijven wij de volgende uitgangspunten, in samenhang met de kernwaarden respect, verantwoordelijkheid en zorg voor elkaar

Elke school hanteert naast de kernwaarden nog (grond)regels van methodes en methodieken, zoals de Kanjertraining-, Vreedzame School- of PAD.

Naast deze lokale regels, hanteren alle scholen van SPCO LEV de omgangsnormen:

- **Iedereen is anders en we horen er allemaal bij.**
- **We helpen elkaar.**
- **We zorgen goed voor elkaar, onszelf en onze omgeving.**

Algemeen

- We dragen zorg voor een klimaat waarin kinderen en volwassenen zich veilig kunnen voelen.
- We hebben respect voor elkaars waarden, mening, geloofsovertuiging en leefwijze.
- We creëren ruimte waar het mogelijk is verschillend te zijn - deze verschillen kunnen betrekking hebben op persoonsgebonden of cultuurgebonden verschillen.
- We hanteren een niet stereotype benadering.

Professionals

- Mannen en vrouwen zijn gelijkwaardig. Ook waar het omgang met leerlingen (jongens en meisjes) betreft. Er wordt in benadering, handelswijze en contact geen onderscheid gemaakt. Leerkrachten werken vanuit deze professionele attitude, om elke leerling optimaal te kunnen begeleiden en opvoeden.

Leerlingen

- Jongens en meisjes zijn gelijkwaardig.
- Ontwikkelen een positief zelfbeeld.
- Zijn zelfredzaam en vertonen weerbaar gedrag.

4.1 Gedragsregels

Aandachtspunten bij geformuleerde gedragsregels

- Bij het vaststellen en handhaven van regels moet rekening gehouden worden met de aard en het sociaal-emotionele ontwikkelingsniveau van de betreffende leeftijdsgroepen.
- Een gedragscode mag het spontane omgaan van alle betrokkenen met elkaar niet in de weg staan.
- Fysiek contact kan onderdeel zijn van het pedagogisch klimaat. Uitgangspunt daarbij is dat de algemeen geldende normen en waarden in acht worden genomen.
- Deze gedragsregels impliceren niet dat wat niet in regels is vastgelegd automatisch wel toelaatbaar is.

- In- en externe professionals, leerlingen en ouders weten welke gedragingen, taal, teksten en afbeeldingen worden gezien als onveilig, seksistisch, discriminerend, gewelddadig of welke als pestgedrag kunnen worden ervaren en spreken af deze niet te gebruiken.
- In- en externe professionals, leerlingen en ouders zien er samen op toe, dat leerlingen zich bewust zijn en worden van gewenste gedragsregels en dat ze deze onderling toepassen.
- In- en externe professionals, leerlingen en ouders dragen samen zorg voor veilig gebruik van sociale media, waaronder; internet, e-mail, mobiele telefoon en community pagina's zoals Facebook en Twitter. In de bijlage 3 staat het SPCO LEV sociale media protocol.
- Inhoudelijk streven ze er samen naar dat er geen internetsite wordt bezocht en e-mails, berichten en tweets worden verstuurd die kwetsend of discriminerend kunnen zijn, of die een gewelddadig dan wel seksueel karakter hebben.
- (Online)contact tussen interne professionals en ouders/leerlingen dient een professioneel belang en moet rechtdoen aan bovengenoemde gedragsregels en schoolbelangen. De professional is persoonlijk verantwoordelijk voor het bewaken van de balans tussen privé en zakelijk.

- Binnen de school dragen in- en externe professionals, leerlingen en ouders, waar mogelijk, bij aan een preventief kader waarbinnen leerlingen zich kunnen ontwikkelen op sociaal en seksueel gebied, zodat leerlingen weten welke gedragingen op sociaal en seksueel gebied in 'real-life' en online normaal zijn (en daarmee ook weten welke gedragingen als grensoverschrijdend worden gezien).

4.2 Onacceptabel gedrag

Onder onacceptabel gedrag worden nadrukkelijk alle gedragingen in woord en daad begrepen die een negatieve invloed hebben op het veiligheidsgevoel van alle betrokkenen.

Leerlingen

Kinderen die gedrag vertonen dat als onacceptabel wordt ervaren, worden hierop aangesproken, waarbij gewenst gedrag actief wordt aangeleerd. Afhankelijk van de situatie gebeurt dit individueel of in groepsverband. Hierin wordt desgewenst samenwerking gezocht met ouders (conform de Wet Meldcode). Van herhaalde en ernstige gedragingen wordt tevens notitie gemaakt in het leerling dossier. In bijlage 4 staat uitgebreid beschreven hoe de school omgaat met grensoverschrijdend gedrag.

Omgang professional met grensoverschrijdend gedrag van leerling

Als één of meer leerlingen (seksueel) grensoverschrijdend gedrag vertonen, kan dat in de klas, maar ook buiten de klas (gymzaal, toilet) en/of tijdens het buitenspelen plaatsvinden. Om adequaat te kunnen handhaven en reageren moet het team daarom geïnformeerd worden over wat er speelt en over de gemaakte afspraken. Vooral van belang hierbij is dat ze het kind aanleren welk gedrag wordt begrensd en hoe school wél wil dat het kind zich gedraagt. Ook de betreffende leerling heeft immers recht op onderwijs en ondersteuning.

Hierbij wordt van elke professional verwacht dat zij:

- Elke leerling zo neutraal mogelijk begeleiden. Een leerling die (seksueel) grensoverschrijdend gedrag vertoont blijft leerplichtig, en de school de partij die zorgdraagt voor de leerplicht;
- Zich onthouden van persoonlijke en emotionele uitspraken over de voorgevallen situatie naar betrokkenen, zoals kinderen en/of ouders. Ook schriftelijke uitingen per e-mail of sociale media zijn niet toegestaan;
- Zich conformeren aan de afgesproken communicatieboodschappen richting leerlingen of ouders, ongeacht zijn persoonlijke standpunt. Het handelen van de professional bij (vervolg)vragen van ouders en leerlingen dient consistent te zijn aan de uitgedragen boodschap;
- Geen uitingen (zoals interviews) doen naar pers en andere media.

Professionals onderling

Onacceptabel gedrag van of tussen in- en externe **professionals en ouders** wordt door bevoegd gezag met betrokkene(n) besproken. Hierbij worden relevante professionals betrokken.

Relatie professional - leerling

De wet 'bestrijding van seksueel misbruik en seksuele intimidatie in het onderwijs', bevat een aangifteplicht voor het bevoegd gezag en een meldplicht voor het personeel als er sprake is van seksuele intimidatie en seksueel misbruik, gepleegd door een professional van een onderwijsinstelling jegens een minderjarige leerling (Bijlage 7: Stappen bij misbruik door professionals).

5. Beroepscode, gedragscode en sanctionering

Uitgangspunt bij vorming van een sociaal veilig klimaat is de beroepscode (Bijlage 8: Beroepscode) waarover alle betrokken schoolprofessionals (in- en extern) worden geïnformeerd. De beroepscode benoemt concreet welk gedrag wenselijk is en hoe wordt omgegaan met ongewenste gedragingen. De beroepscode is leidend binnen alle SPCO LEV-scholen. De verklaring dient regelmatig, minimaals jaarlijks besproken te worden in teamvergaderingen en bijeenkomsten met andere professionals en TSO-krachten. Hierbij is het streven om de verklaring zo concreet mogelijk bespreekbaar te maken aan de hand van casussen, stellingen en praktijksituaties in de school.

De gedragscode (Bijlage 9: Gedragscode) is een concrete uitwerking van de intentieverklaring. Deze geeft per schoolsituatie aan wat er van leerkrachten verwacht wordt in de omgang met leerlingen.

6. Taken en verantwoordelijkheden

Om de aanpak omtrent sociale veiligheid vorm te geven zijn nieuwe en bestaande taken afgewogen ten opzichte van bestaande functies binnen de school. Daarbij is afgewogen of een taak omtrent sociale veiligheid past bij de rol die de professional binnen de school vervult. Zo is het voor een contactpersoon ongewenst om op te treden als aandachtsfunctionaris kindermishandeling, omdat deze een vertrouwelijke relatie onderhoudt met ouders. Door melding te doen van kindermishandeling komt de vertrouwensrelatie met betrokkenen onder druk te staan, wat leidt tot verminderde effectiviteit van de aanpak én een bedreiging kan vormen voor toekomstige samenwerking.

Hieronder is weergegeven welke taken en verantwoordelijkheden bij professionals kunnen worden belegd. Daarbij wordt een handreiking gegeven voor een functie die hierbij aansluit in relatie tot verantwoordelijkheden, rollen en mate van betrokkenheid.

6.1 Aandachtsfunctionaris Sociale veiligheid

Functie: directeur, waarbij taken gedelegeerd kunnen worden naar het middenmanagement
Op de Koningin Beatrixschool : Gijsbert Buijs, tel. 0182-619862 email: kbdir@konbeatrix.nl

Kennis omtrent sociale- en seksuele ontwikkeling moet geborgd en gedeeld worden. De borging vindt enerzijds plaats in beleid en handhaving en anderzijds middels het organiseren van educatie, monitoring en analyse van de monitoring. De aandachtsfunctionaris heeft als taak: de implementatie en de borging van een preventieve aanpak. Verder is het van belang dat er een aanspreekpunt is in gevallen van calamiteiten. Op zulke momenten is het wenselijk dat er adequaat en kordaat gehandeld kan worden. Hiervoor is niet alleen daadkracht nodig, maar ook een functie die hiertoe legitimeert.

Taakomschrijving:

- Doorvoeren van schoolbeleid 'sociale veiligheid' in schoolgids, website en beleidsplan;
- (herhaaldelijk) Bespreekbaar maken 'beroepscode sociale veiligheid';
- Doorvoeren, bespreken en handhaven van schoolregels en gedragsregels;
- Vaststellen en monitoren doorgaande leerlijn omtrent sociale ontwikkeling en seksuele vorming (en eventueel hiervoor aanstellen van een coördinator);
- Coördineert deskundigheidsbevordering onder leerkrachten: kennis, vaardigheden, signalering, meldcode;
- Ouders, leerlingen en externe professionals betrekken bij vorming en onderhouden van sociale veiligheid;
- Casemanagement bij calamiteiten;
- Doet melding bij 'Veilig Thuis' in overleg met de aandachtsfunctionaris kindermishandeling en meldcode;
- Verzamelt (en analyseert) signalen omtrent sociale onveiligheid en is aanspreekpunt hieromtrent;
- Proces management per leerling waar volgens de stappen van de meldcode gehandeld wordt (Bijlage 10: Rapportage Meldcode);
- Verzamelen en analyseren incidentenregistratie (Bijlage 11: Incidentenregistratie sociale veiligheid).

6.2 Vertrouwenspersoon (intern en extern)

Functie: 2 Leerkrachten als interne vertrouwenspersoon

Functie: JGZ-contactpersoon als externe vertrouwenspersoon

De aanpak omtrent sociale veiligheid vraagt om professionals die kunnen reageren op situaties in en om de school die voortkomen uit sociale- of fysieke onveiligheid. Ouders, leerlingen en professionals hebben het recht op een objectieve gesprekspartner om hun verhaal te doen en advies te vragen. Scholen moeten beschikken over een klachtenregeling. Vanuit de klachtenregeling zijn scholen verplicht een interne- en externe vertrouwenspersoon aan te stellen.

Klachten

Klachten over de beleidsvoering en/of handelswijze van professionals dienen gemeld te worden bij de professionals die betrokken zijn. Vaak is dat in de eerste plaats de leerkracht. Ook kan de directie hierbij uitkomst bieden. Knelpunten kunnen dan zo snel als mogelijk worden besproken en opgelost. Indien deze aanpak niet leidt tot het gewenste resultaat kunnen ouders gebruik maken van een vaste klachtenprocedure. Deze klachtenregeling kunnen ouders en werknemers opvragen bij de school en de medezeggenschapsraad. Om een klacht goed te kunnen behandelen heeft elke school twee vertrouwenspersonen, waarbij iedereen een klacht kan melden. De namen, adressen en telefoonnummers van deze contactpersonen staan hieronder vermeld.

Interne Vertrouwenspersonen

De interne vertrouwenspersoon is een teamlid verbonden aan de school. Deze persoon is laagdrempelig te benaderen en kent de school, de leerkrachten en de populatie. Deze persoon is benaderbaar voor ouders, leerlingen en leerkrachten (collega's). De gesprekken met de interne vertrouwenspersoon zijn vertrouwelijk, binnen de kaders die de privacy wetgeving en de wet Sociale Veiligheid hiervoor stelt. De interne vertrouwenspersoon adviseert welke stappen het beste ondernomen kunnen worden. Indien nodig verwijst de interne vertrouwenspersoon door naar de externe vertrouwenspersoon van de GGD.

Externe Vertrouwenspersoon

Als ouders of leerlingen er met de interne vertrouwenspersoon, directie en/of bestuur niet uitkomen dan kunnen zij een beroep doen op de ondersteuning van de externe vertrouwenspersoon. De externe vertrouwenspersoon van SPCO LEV is een professional van de GGD Hollands Midden. SPCO LEV heeft hiervoor een contract afgesloten met de GGD.

De externe vertrouwenspersoon is er om met ouders en leerlingen verder over de klacht te praten en hen te ondersteunen bij eventuele verdere stappen. De externe vertrouwenspersoon is onafhankelijk. De gesprekken met deze persoon zijn strikt vertrouwelijk.

Contactgegevens:

Interne Vertrouwenspersoon

Elke school bepaalt zelf welke teamleden (leerkrachten) interne vertrouwenspersoon zijn en vermelden de contactgegevens in de schoolgids.

Voor de Koningin Beatrixschool zijn dat :

Yvonne Kruithof

en

Fennie Wiersma

0182-619826

0182-619826

yvonne.kruithof@konbeatrix.nl

fennie.wiersma@konbeatrix.nl

Externe Vertrouwenspersoon

De externe vertrouwenspersoon is te bereiken via de GGD Hollands Midden:

Secretariaat JGZ

Telefoon: 088 - 308 3342

E-mail: externevertrouwenspersoon@ggdhm.nl.

6.3 Aandachtsfunctionaris kindermishandeling en meldcode

Functie: Intern Begeleider

Voor de Koningin Beatrixschool is dat:

Inge Asscherman

0182-619826

inge.asscherman@konbeatrix.nl

De aandachtsfunctionaris kindermishandeling is een inhoudelijk geschoolde professional. De functionaris heeft een meerdaagse training gehad, beschikt over de benodigde vaardigheden en kennis om een zorgproces af te wikkelen volgens de Wet Meldcode.

Voor interne professionals functioneert de aandachtsfunctionaris als contactpersoon voor algemene informatie, de Meldcode, huiselijk geweld en kindermishandeling. Ook procesbegeleiding en (confrontatie)gesprekken met ouders maken hier onderdeel van uit.

De aandachtsfunctionaris maakt deel uit van een netwerk van aandachtsfunctionarissen kindermishandeling. Het netwerk is bij voorkeur lokaal georganiseerd in samenwerking met CJG(-partners), maar kan ook bestuursbreed plaatsvinden. Bijeenkomsten zijn gericht op casuïstiek-besprekingen, intervisie en deskundigheidsbevordering.

Leerkrachten en vertrouwenspersonen onderhouden meer inhoudelijke en persoonlijke contacten met leerlingen en ouders, waardoor de rol van aandachtsfunctionaris kindermishandeling en meldcode bij de IB wordt belegd. De IB heeft expertise die zich richt op begeleiding en coaching van de leerkracht, case-management, leerling-observatie en advisering. Door hun neutrale(re) positie kunnen ze beter optreden als procesmanager van de Meldcode.

Taakomschrijving

- Draagt zorg voor het 'up tot date' houden van zijn/haar kennis en expertise omtrent de Wet Meldcode, huiselijk geweld en kindermishandeling;
- Herkent signalen die kunnen wijzen op huiselijk geweld en kindermishandeling en kent de acties van de meldcode;
- Heeft voldoende kennis en vaardigheden omtrent het voeren, documenteren en organiseren van (confrontatie)gesprekken;
- Heeft kennis van het netwerk van zorgverleners en ketenpartners, om zorg te organiseren en interne professionals te ondersteunen (Bijlage 12: Sociale kaart);
- Functioneert als vraagbaak binnen de organisatie voor algemene informatie over de meldcode, huiselijk geweld en kindermishandeling;
- Zorgt dat (nieuwe) in- en externe professionals voldoende kennis hebben van het onderwerp en zorgt dat het onderwerp geagendeerd blijft;
- Evalueert de werking van de meldcode regelmatig om zo nodig acties in gang te zetten om de toepassing van de meldcode te optimaliseren;
- Voert procesmanagement op het moment dat school overgaat tot melding (actie 4 en 5 van de meldcode);
- Ziet toe op dossierontwikkeling en verslaglegging (als er melding wordt gedaan);
- Waakt over de veiligheid van het kind bij het nemen van beslissingen (Bijlage 13: Balansmodel Bakker);
- Neemt contact op met 'Veilig Thuis' voor advies of melding;
- Evalueert de genomen acties met betrokkenen;
- Ziet toe op zorgvuldige omgang met de privacy van het betreffende gezin;
- Bewaakt beleid en afspraken over de wijze waarop de organisatie de verantwoordelijkheid op-schaalt indien de signalering, ondersteuning en/of verwijzing voor een leerling stagneert.

6.4 Leerkracht

De leerkracht heeft als primaire taak het geven van een onderwijsaanbod over sociale veiligheid. Onder sociale veiligheid valt de sociaal emotionele ontwikkeling (groepsvorming, tegengaan pesten, sociale onveiligheid, enz.) en relaties en seksualiteit (vriendschap, verliefd, weerbaarheid). Daarnaast is de leerkracht de eerst verantwoordelijke voor het signaleren en bespreekbaar maken van signalen van huiselijk geweld, kindermishandeling, seksueel misbruik en sociale onveiligheid (Bijlage 14: Logboek signalen).

Daarbij doet de leerkracht de registratie in het leerlingvolgsysteem en bespreekt de signalen met ouders. De leerkracht deelt de zorgen over de leerlingen met collega('s) en zo nodig met de intern begeleider en het MT.

De leerkracht is geschoold op de genoemde gebieden en houdt kennis op peil.

De leerkracht moet een vertrouwensband met ouders onderhouden, daarom ligt de verantwoordelijkheid voor het doen van melding bij "Veilig thuis" bij het middenkader of de directie (in overleg met de aandachtfunctionaris kindermishandeling en huiselijk geweld).

Taakomschrijving

- Is het eerste aanspreekpunt voor ouders en leerlingen als er zorgen zijn om sociale onveiligheid.
- Creëert een pedagogisch klimaat waarin alle leerlingen zich veilig en gewaardeerd voelen.
- Speelt in de les in op de ontwikkelingen op terreinen als maatschappij en cultuur, gezondheid en milieu, politiek en levensbeschouwing.
- Draagt zorg voor het geven van onderwijs op het gebied van 'Sociaal Emotionele Ontwikkeling' en 'Relaties en Seksualiteit' en is hierin voldoende geschoold.
- Houdt de sociaal emotionele ontwikkeling systematisch (minimaal 1x per jaar) bij middels een vragenlijst uit het leerlingvolgsysteem en bespreekt deze met interne betrokkenen en ouders/verzorgers. Hierbij signaleert en handelt de leerkracht bij sociaal pedagogische problemen en sociale onveiligheid onder leerlingen.
- Beschikt over voldoende kennis en vaardigheden voor het signaleren van huiselijk geweld, kindermishandeling en seksueel misbruik en kan deze in kaart brengen middels een logboek of signalenlijst.
- Heeft voldoende kennis en vaardigheden om de stappen van de Meldcode te doorlopen.
- Maakt zorgen over een leerling bespreekbaar met interne professionals.
- Gaat in gesprek met ouders/verzorgers om de (eerste) zorgen over een leerling te delen.
- Gaat in gesprek met de leerling waar zorg over is, om een vertrouwensband op te bouwen en het welbevinden van de leerling te peilen.

Daarnaast beheerst de leerkracht ook de door de Onderwijs coöperatie (voorheen Stichting Beroepskwaliteit Leraren) vastgestelde 7 competenties:

1. Interpersoonlijk competent: Leiding geven en zorgen voor een goede sfeer van omgaan met en samenwerking tussen leerlingen.
2. Pedagogisch competent: Zorgen voor een veilige leeromgeving en bevorderen van persoonlijke, sociale en morele ontwikkeling of: bevorderen van de ontwikkeling tot een zelfstandig en verantwoordelijk persoon.
3. Vakinhoudelijk en didactisch competent: Zorgen voor een krachtige leeromgeving en bevorderen van het leren.
4. Organisatorisch competent: Zorgen voor een overzichtelijke, ordelijke en taakgerichte sfeer en structuur in de leeromgeving.
5. Competent in het samenwerken met collega's: Zorgen dat het werk afgestemd is op dat van collega's; bijdragen aan het goed functioneren van de schoolorganisatie.
6. Competent in samenwerking met de omgeving: In het belang van de leerlingen een relatie onderhouden met ouders, buurt, bedrijven en instellingen.
7. Competent in reflectie en ontwikkeling: Zorgen voor de eigen professionele ontwikkeling en de professionele kwaliteit van de beroepsuitoefening.

(Bron: https://www.onderwijscooperatie.nl/wp-content/uploads/PO20_mei.pdf).

6.5 Preventiemedewerker (BHV-er)

De preventiemedewerker maakt geen onderdeel uit van beleid omtrent sociale veiligheid. De taken van de preventiemedewerker zijn gericht op de fysieke veiligheid in en rondom het gebouw. Binnen de taak van de preventiemedewerker valt een wettelijk stuk ARBO, waar scholen aan moeten voldoen.

De rol van preventiemedewerker kan belegd worden bij een interne professional met BHV-certificering. Waar sociale veiligheid en de fysieke omgeving raakvlakken hebben is afstemming vanzelfsprekend wenselijk. Zie voor een volledige en 'up tot date' beschrijving van taken het Veiligheidsplan.

Hieraan raakt het verstrekken van medicijnen aan kinderen tijdens schooltijd. Kinderen krijgen soms medicijnen of andere middelen voorgeschreven die zij een aantal malen per dag moeten gebruiken, dus ook tijdens schooluren. Te denken valt bijvoorbeeld aan pufjes voor astma, antibiotica of zepillen bij toevallen. In dat geval kunnen ouders aan de school vragen of zij deze middelen aan het kind wil verstrekken. Meestal gaat het niet alleen om eenvoudige middelen, maar ook om middelen die bij onjuist gebruik tot schade van de gezondheid van het kind kunnen leiden. Om die reden hanteert de school een protocol voor medicijngebruik.

7. Borging en monitoring

De verschillende rollen moeten geborgd worden binnen de school. Dit kan door de rollen actief te bespreken binnen teamvergaderingen, maar ook door in de praktijk de rol in te vullen. Zo is, voor zowel leerkrachten als ouders en leerlingen, duidelijk bij wie ze met welke vragen terecht kunnen. Het beleidsplan geeft duidelijke kaders en beschrijvingen van de taken en rollen die nodig zijn om sociale veiligheid te bereiken, te monitoren en te behouden.

Sociale veiligheid kan echter nooit worden gegarandeerd. Er kunnen zich altijd incidenten voordoen die de sociale veiligheid onder druk zetten. Hieronder kunnen gevallen van misbruik, huiselijk geweld, omvangrijke vormen van pesten, agressie en discriminatie worden verstaan. Ook kunt u hierbij denken aan verwaarlozing en bedreiging. Voor gevallen waarbij de sociale veiligheid onder druk komt te staan is monitoring van belang. Monitoring is een eenvoudige manier om zicht te houden op de mate waarin incidenten plaatsvinden, de aard van de incidenten en de stappen die hierbij zijn genomen. Alle signalen die de sociale veiligheid onder druk zetten worden verzameld (Bijlage 11: Incidentenregistratie sociale veiligheid). Doel van het document is het centraal monitoren van gevallen hieromtrent, om vroegtijdig trends te herkennen en soortgelijk gedrag centraal te documenteren. Incidenten worden chronologisch gedocumenteerd en structureel geanalyseerd, tezamen met de uitkomsten van de (jaarlijkse) monitoring door middel van vragenlijsten voor leerkrachten en leerlingen (van groep 7 en 8) (Bijlage 15: Vragenlijst leerlingen sociale veiligheid).

Voor elk afzonderlijk en significant incident, met betrekking tot de meldcode, wordt een rapportage ingevuld. Elke 2 jaar bundelt de preventiemedewerker in samenwerking met de aandachtfunctionaris alle incidenten. De tabellen worden achter elkaar in 1 document bewaard door de aandachtfunctionaris. Deze tool dient als monitoringsinstrument om na te gaan in hoeverre scholen in aanraking komen met (noemenswaardige) incidenten rondom de meldcode, wat de aard van deze incidenten is en in hoeverre meldcode, rollen en taken hierin voorzien (Bijlage 10: Rapportage Meldcode).

8. Communicatie

Een open communicatie met ouders zorgt voor een goede samenwerking tussen ouders en de school en creëert draagvlak. In het preventieve kader laat de school een duidelijke visie en beleid zien. Daarin komt naar voren wat de regels zijn en wat er van leerkrachten, ouders en leerlingen wordt verwacht. Visie en beleid dienen uitgedragen te worden op de website, de schoolgids en in nieuwsbrieven. Naast communiceren via deze media moeten ouders, leerlingen en leerkrachten ook in de praktijk ervaren waar de school voor staat en dat gedragsregels worden toegepast en gehandhaafd.

In bovenstaande uitleg worden zowel passieve communicatie via informatiedragers, alsmede actieve en persoonlijke communicatie bedoeld. Elke professional vormt een schakel omtrent het communicatieproces, waarbij duidelijk afgesproken moet zijn, wie wat kan en mag communiceren. Hierbij vormen uitingen op sociale media geen uitzondering.

Onder actieve communicatie met ouders kan ook worden verstaan ouderbijeenkomsten over gezonde sociale en seksuele ontwikkeling en opvoeding.

Educatie

9. Methoden

Om sociale veiligheid binnen de school te borgen maakt de school gebruik van effectieve methodes of methodes die zich richten op zowel **educatie**, als **houding/meningsvorming**, als de **school** en haar **sociale omgeving**. Verder geeft een effectieve methode doorgaans schoolbreed invulling aan een onderwerp.

De volgende methodes worden door de SPCO LEV-scholen gebruikt:

Lichamelijke en relationele ontwikkeling

- Relaties en seksualiteit

Sociaal-emotionele ontwikkeling

- Kanjertraining
- Vreedzame School
- PAD

9.1 Lessen relaties en seksualiteit

De school geeft structureel les met het lespakket Kriebels in je buik. Dit betekent dat minimaal elke maand een les (van een uur of 2x een half uur) over het onderwerp wordt gegeven, waarbij lichamelijke ontwikkeling & zelfbeeld, voortplanting & gezinsvorming, sociale- & emotionele ontwikkeling en seksuele weerbaarheid aan bod komen.

9.2 Lessen sociaal emotionele ontwikkeling

Kanjertraining

De school geeft structureel les over sociaal emotionele ontwikkeling middels de Kanjertraining. Elke maand wordt er minimaal één les gegeven. Kanjertraining is een programma gericht op de sociaal emotionele ontwikkeling van kinderen. De doelen voor het onderwijs zijn:

- Leerlingen durven zichzelf te zijn;
- Leerlingen voelen zich veilig;
- Leerlingen voelen zich bij elkaar betrokken;
- Leerlingen krijgen meer zelfvertrouwen;
- Leerlingen kunnen gevoelens onder woorden brengen.

Bij de kanjertraining wordt onderscheid gemaakt in vier soorten gedrag. Een kind is niet een bepaald type gedrag, maar een leerling gedraagt zich als een type. Het gedrag is dus veranderbaar.

De Vreedzame School

De Vreedzame School is een compleet programma voor basisscholen voor sociale competentie en democratisch burgerschap. Het beschouwt de klas en de school als een leefgemeenschap, waarin kinderen zich gehoord en gezien voelen, een stem krijgen, en waarin kinderen leren om samen beslissingen te nemen en conflicten op te lossen. Kinderen voelen zich verantwoordelijk voor elkaar en voor de gemeenschap en staan open voor de verschillen tussen mensen.

De Vreedzame School heeft als doel kinderen te leren:

- Op een positieve en zorgzame manier met elkaar om te gaan;
- Op een democratische manier met elkaar beslissingen te nemen;
- Constructief conflicten op te lossen;
- Verantwoordelijkheid te nemen voor elkaar en voor de gemeenschap;
- Open te staan voor verschillen tussen mensen.

PAD

PAD staat voor 'Programma Alternatieve Denkstrategieën'. Om kinderen en ouders uit te leggen wat dat betekent, vertalen scholen het ook vaak met 'Proberen Anders te Denken'. Het PAD-leerplan is ontwikkeld om de sociaal-emotionele ontwikkeling van kinderen tussen de vier en twaalf jaar te stimuleren. Leerkrachten kunnen met het PAD-leerplan op professionele wijze werken aan de sociale en emotionele competenties van hun leerlingen. Het leerplan kent ruim 140 lessen. De lessen hebben altijd een relatie met de vier pijlers: zelfbeeld, zelfcontrole, emoties en probleem oplossen. De lessen duren 30-40 minuten en zij worden door de eigen leerkracht gegeven.

Het PAD-leerplan heeft twee hoofddoelstellingen:

- Het bevorderen van de zelfkennis en de sociale vaardigheid van de leerlingen: leerlingen krijgen inzicht in de manier waarop hun emoties invloed hebben op hun eigen functioneren. Daardoor worden ze vaardiger in het omgaan met anderen.
- Het bevorderen van onderwijskundige en opvoedkundige processen in de groep.

Meidenvenijn is niet fijn

'Meidenvenijn is niet fijn' is een methode om het pestgedrag onder meisjes in de leeftijdsgroep van 9 t/m 15 jaar aan te kunnen pakken.

Meisjes pesten meestal door middel van sociale relaties. In meidengroepen heerst er vaak een 'koningin'. Dit populaire meisje omringt zich met hofdames en trouwe onderdanen. Zij bepaalt wie bij haar club hoort en wie niet. In elke klas of meidengroep zijn in meer of mindere mate deze typische meidenrollen van koningin, hofdame en onderdaan te herkennen. Het machtsspel van de koningin en haar hofkliek leidt altijd tot probleemsituaties, zoals (online) roddelen, pesten en buitensluiten

Het lespakket heeft meerdere doelstellingen:

Interne vertrouwenspersoon

- Inzetten als voorlichtingsmateriaal
- Gebruik maken van instrumenten om een negatieve groepsdynamiek bij meisjes te doorbreken
- Handvatten geven om meisjes op individueel niveau of in kleine groepjes te begeleiden

Begeleider (leerkrachten, docenten, mentoren)

- Kennismaken met het fenomeen meidenvenijn
- Motiveren om meidenvenijn te doorbreken
- Inzetten van materiaal en instrumenten om meidenvenijn te bespreken en aan te pakken

Meisjes

- Meer inzicht krijgen in het gedrag en de rollen van meiden
- Bewust worden van het effect van gedrag op anderen
- Onderkennen van de eigen kwaliteiten
- Leren ombuigen van negatief gedrag naar positief

9.3 Leerlingvolgsystemen

Om de ontwikkeling van leerlingen te volgen maakt de school gebruik van een positief beoordeeld leerlingvolgsysteem. Hierin wordt ook meegenomen hoe veilig kinderen zich voelen op school. De volgende systemen zijn positief beoordeeld door de COTAN:

- ZIEN! (ParnasSys)
- KanVas

Daarnaast heeft elke school de wettelijke verplichting om leerlingen te bevragen over hun veiligheidsbeleving op school. De meeste leerlingvolgsystemen hebben vragen hieromtrent geïntegreerd in hun leerlingvolgsysteem.

ZIEN! (beoordelingsjaar: 2009)

ZIEN! is een expertsysteem dat de leerkracht helpt bij het bevorderen van de sociaal-emotionele ontwikkeling van de leerlingen. Er wordt gebruik gemaakt van vijf vaardigheden die nodig zijn om op een adequate manier de sociaal-emotionele ontwikkeltaken te volbrengen:

1. sociaal initiatief

2. sociale flexibiliteit
3. sociale autonomie
4. impulsbeheersing
5. inlevingsvermogen

De categorieën helpen de leerkracht om inzicht te krijgen in mogelijke oorzaken van een lagere betrokkenheid en/of welbevinden. Ze geven zicht op de sociaal-emotionele ontwikkelbehoeften van een kind of groep. Dit stelt leerkrachten beter in staat om leerlingen adequaat te kunnen ondersteunen. Een belangrijk voordeel van de vijf vaardigheids categorieën is dat het hier gaat om direct te beïnvloeden leerling kenmerken.

KanVAS (Kanjertraining) (beoordelingsjaar: 2012)

KanVAS is het digitale Kanjer Volg- en Adviesstelsel dat het kenniscentrum van de Kanjertraining heeft ontwikkeld. Dit stelsel bestaat onder andere uit een sociogram, een leerlingenvragenlijst, een docentvragenlijst en een breed scala aan pedagogische adviezen. De leerlingenvragenlijst kan door scholen eveneens gebruikt worden om de sociale opbrengsten aan de onderwijsinspectie te verantwoorden.

Onderdelen volgsysteem:

- Leerlingenvragenlijst (COTAN-gecertificeerd).
- Vragenlijst voor leerkrachten/docenten en ouders.
- Sociogram.
- Pedagogische adviezen voor handelingsplannen.

10. Deskundigheid

De teams van de SPCO LEV scholen willen zich blijven professionaliseren. Daarom wordt er jaarlijks een scholingsplan opgesteld. Hierin staat beschreven op welke gebieden zowel het team als de individuele leerkracht zich verder wil bekwamen. Dit kan zijn op het gebied van onderwijsontwikkeling en opbrengstgericht werken en het omgaan met digitale leermiddelen. Er vindt op deze wijze verdieping plaats van de kwaliteit van de school in samenhang met de vaardigheden van het personeel. Een bekwame leerkracht is de basis van elke SPCO LEV school.

Vanuit bestuur en directie is de wens geuit om het “samen leren” van personeelsleden te versterken, ofwel ‘leren aan elkaar’. Daartoe zijn specialistengroepen in het leven geroepen. Niet alleen door samen scholingsactiviteiten te ondernemen, maar ook door de binnen SPCO LEV aanwezige expertise te benutten om van elkaar te leren. De activiteiten die de specialistengroepen ontplooiën, richten zich met name op “Leren met en van elkaar” en zal leiden tot meer binding en uitwisseling tussen de verschillende scholen en locaties van SPCO LEV .

10.1 Leerkrachten

Alle leerkrachten moeten hun deskundigheid omtrent sociale ontwikkeling en seksuele- en relationele ontwikkeling up-to-date hebben. Dit betekent dat:

- De training ‘relaties en seksualiteit’ van GGD Hollands Midden gevolgd is;
- De verdiepende training ‘seksueel grensoverschrijdend gedrag en de meldcode’ van GGD Hollands Midden gevolgd is;
- Nascholing in de methode sociale ontwikkeling;

Voor nieuwe leerkrachten geldt dat er op SPCO LEV-niveau mogelijkheden geboden worden om bovenstaande trainingen alsnog te volgen.

10.2 Aandachtsfunctionarissen kindermishandeling en huiselijk geweld

De aandachtsfunctionarissen kindermishandeling hebben de training ‘aandachtsfunctionaris kindermishandeling en de meldcode’ van JSO gevolgd en succesvol afgerond. Als ondersteuning wordt er SPCO

LEV breed een intervisiegroep opgericht. Tijdens deze intervisiebijeenkomsten vindt uitwisseling plaats en worden casussen besproken.

10.3 Aandachtsfunctionarissen sociale veiligheid

- Deskundigheidsbevordering directeuren (voor directeuren);
- Calamiteitenmanagement
- Overstijgend aandachtsfunctionaris sociale veiligheid

Schoolomgeving

11. Samenwerking met ouders

Ouders zijn de primaire opvoeders. Daarbij zijn ze hoofverantwoordelijk om hun kind(eren) gezonde normen en waarden op sociaal gebied mee te geven. Een goede samenwerking tussen de school en ouders zorgt voor draagvlak om de sociale veiligheid binnen de school vorm te geven. De samenwerking zorgt voor een betere afstemming tussen de opvoeding thuis en begeleiding op school. Ook geeft deze samenwerking duidelijk aan welke onderlinge verwachtingen er zijn omtrent het onderwerp. Daarbij scherpen kennis en ervaring zich voortdurend aan elkaar aan, waardoor opvoeding en ontwikkeling zo optimaal mogelijk zijn. Als ouders en school immers overeenkomstige normen en waarden uitstralen, bevordert dit het sociaal gezonde gedrag en de gehele sociale veiligheid van het kind.

In het contact met ouders hanteren we de volgende uitgangspunten:

- Ouders en school zijn partners in de opvoeding en de ontwikkeling van de leerlingen bij ons op school. Wij hebben daarin een gezamenlijk verantwoordelijkheid.
- Opvoeding heeft invloed op de ontwikkeling van een kind. Daarom willen wij ouders hierbij ondersteunen en indien nodig in contact brengen met hulpverlenende en ondersteunende instanties.
- Ouders en leerkrachten dragen gezamenlijk verantwoordelijkheid voor het kind.
- De communicatie met ouders wordt afgestemd op de specifieke doelgroep. Hierbij wordt er bijvoorbeeld rekening gehouden met het taalniveau van ouders.

Dit willen we bereiken door een goede relatie met alle ouders te onderhouden. Het uitgangspunt is dat ouders zich welkom en gewaardeerd voelen als ervaringsdeskundige met betrekking tot hun kind(eren). In het belang van de ontwikkeling van onze leerlingen vinden wij het belangrijk om elkaar tijdig op de hoogte te houden van gebeurtenissen / ontwikkelingen / vorderingen. Naast de vaste overlegmomenten is er voor ouders altijd de mogelijkheid om een afspraak te maken met de leerkracht.

11.1 Contact tussen school en ouders

Oudercontacten vormen de schakel tot het bieden van optimale ontwikkelkansen aan kinderen. Samen met ouders, vanuit openheid, transparantie en wederzijds respect, kunnen we de ontwikkeling van kinderen thuis en op school optimaal stimuleren. Ouders kunnen bij verschillende partijen terecht met hun vragen.

Gesprek met de leerkracht

Ouders die vragen hebben over hun kind kunnen altijd terecht bij de groepsleerkracht. Hiervoor is buiten schooltijd gelegenheid. We raden ouders aan hiervoor een afspraak te maken. Voor schooltijd willen we de kinderen aandacht geven en is er geen tijd voor overleg.

Als er bijzonderheden zijn op school dan neemt de leerkracht contact op met de ouders/verzorgers. Andersom verwachten we dat als er bijzonderheden in de thuissituatie zijn dat ouders/verzorgers contact opnemen met de leerkracht.

Gesprek met de Intern Begeleider

Ouders kunnen ook terecht bij de intern begeleider. De taak van de intern begeleider is het ondersteunen van de leerkracht bij het begeleiden van de leerlingen. De leerkracht is bij dit gesprek aanwezig. De groepsleerkracht zal vaak bij het gesprek aanwezig zijn, om gemaakte afspraken ook in de klas door te kunnen voeren.

Interne vertrouwenspersoon

Ouders hebben het recht op een objectieve gesprekspartner om advies te vragen over situaties in en om de school die voortkomen uit sociale- of fysieke onveiligheid. Hiervoor kunnen ze ten alle tijden terecht bij de interne vertrouwenspersoon of de externe vertrouwenspersoon.

Directie

Komt een ouder er niet uit met de groepsleerkracht, dan kan altijd een gesprek aangevraagd worden bij de directie. Afhankelijk van het onderwerp van gesprek zal de IB of de groepsleerkracht bij dit gesprek aansluiten.

Directeur is altijd te benaderen door ouders. De directie zal altijd een terugkoppeling maken naar de leerkracht.

11.2 Communicatiekanalen

Naast het persoonlijk contact tussen ouder en school hanteert de school diverse kanalen om algemene informatie met ouders te delen. Dit gebeurt via onderstaande kanalen:
(per school aanpassen!)

Internetsite

Op de website kunnen ouders informatie over de school vinden. Hierop staan onder andere de nieuwsbrieven, foto's, de schoolvakanties en belangrijke data van dit schooljaar. Ouders wordt geadviseerd om regelmatig op de schoolwebsite te kijken.

Sociale media

Via sociale media worden ouders op de hoogte gehouden van kleine nieuwtjes en gebeurtenissen op school. Deze informatie heeft een aanvullend karakter.

Nieuwsbrief

De nieuwsbrief komt digitaal uit. Indien ouders niet over e-mail beschikken krijgen zij de nieuwsbrief op papier. De nieuwsbrief bevat allerlei informatie over schoolse zaken. De nieuwsbrief is ook te vinden op de website.

11.3 Medezeggenschapsraad

Een medezeggenschapsraad (MR) tracht het overleg tussen team, ouders en bestuur te bevorderen in het belang van het goed functioneren van een school. De MR is voornamelijk toetsend en adviserend in beleidszaken en moet instemming geven over beleidswijzigingen. Zaken waarover de MR bijvoorbeeld adviseert en/of instemt zijn:

- Vaststellen of wijzigen schoolplan.
- Benoeming of ontslag schoolleiding.
- Fundamentele wijzigingen in de organisatie van een school.
- Vaststellen of wijzigen van het beleid met betrekking tot voorzieningen voor de leerlingen.
- Vaststellen of wijzigen van het beleid over besteding van door ouders of leerlingen bijeengebrachte gelden.

Gemeenschappelijke medezeggenschapsraad

Alle medezeggenschapsraden van SPCO LEV basisscholen hebben een aantal bevoegdheden/taken overgedragen aan de gemeenschappelijke medezeggenschapsraad (GMR). Deze raad houdt zich bezig met school overstijgende zaken. Alle SPCO LEV scholen zijn vertegenwoordigd in de GMR. De GMR voert overleg met het bestuur van SPCO LEV. Zij toetst het beleid van dit bestuur en vormt zo een belangrijke schakel tussen (de besluiten van) het bestuur en de scholen.

11.4 Ouder-/activiteitencommissie en ouderpanel

De ouder-/activiteitencommissie is een afvaardiging van ouders die de belangen van kinderen en ouders behartigt. Natuurlijk gebeurt dat in overeenstemming met de grondslag en doelstelling van SPCO LEV. De commissie organiseert allerlei activiteiten voor kinderen, zoals schoolreisjes, festiviteiten en allereerst praktische zaken. Verder ondersteunt de commissie het schoolteam waar nodig en denkt mee over het reilen en zeilen van de school.

De commissie is een afspiegeling van de schoolbevolking en bestaat minimaal uit:

- een voorzitter;
- een penningmeester;
- een secretaris;

- toegevoegde leden.

De leden van de commissie zijn ouder of verzorger van kinderen die op de betreffende SPCO LEV school zitten. Alle leden worden in principe voor een periode van vier jaar gekozen. Daarna zijn zij eenmaal voor nog een periode van vier jaar herkiesbaar. De schoolleiding en de leerkrachten hebben ook zitting in de commissie om de uitwisseling van informatie goed te laten verlopen.

Aan het begin van elk schooljaar wordt een overzicht van de activiteiten vastgesteld. De daarvoor benodigde financiën worden beschikbaar gesteld vanuit de ouderbijdrage. De directeur laat zich regelmatig op de hoogte houden van de plannen en de gemaakte afspraken. De MR heeft een controlerende rol op de activiteiten en de besteding van de financiën.

Ouderpanel

Ook bestuurlijk wordt er door de SPCO LEV waarde gehecht aan de betrokkenheid van de ouders. De ouderbetrokkenheid krijgt vorm door middel van een ouderpanel. Een ouderpanel is een breed samengestelde groep ouders, die op uitnodiging van het management bijeenkomt. Iedere school bepaalt zelf of en hoe vaak zelf een ouderpanel bij elkaar komt. Tijdens deze bijeenkomst wisselen de ouders met het management van gedachten over zaken als plannen, ervaren knelpunten, of resultaten, met als doel behoefte en verwachtingen van ouders en hun kinderen te peilen. Bij de samenstelling van het panel wordt gestreefd naar diversiteit in culturele achtergronden, opleiding, identiteit, en leeftijd. En om deze diversiteit te behouden wordt de samenstelling van het panel regelmatig vernieuwd. De uitkomsten van het ouderpanel worden besproken binnen het team en de MR.

12. Samenwerking met externe professionals

12.1 Tussenschoolse opvang (TSO) algemeen

Het is een wettelijke verplichting voor een school om tussenschoolse opvang (TSO) aan te bieden. Op een aantal basisscholen geldt een continuooster waardoor er geen TSO nodig is.

Op andere basisscholen van SPCO LEV verzorgt een groep vrijwilligers de TSO, o.l.v. een gediplomeerde TSO coördinator. De clusterdirectie is namens het bestuur van SPCO LEV eindverantwoordelijk voor de TSO. De directie en de TSO commissie van de school is verantwoordelijk voor de organisatie en de dagelijkse gang van zaken rond de tussenschoolse opvang op schoolniveau. Alle TSO krachten kunnen een verklaring omtrent het gedrag (VOG) overleggen. TSO coördinatoren en TSO krachten worden (bij)geschoold in onder meer kinderopvang, EHBO en sport en spel. De regels voor de TSO en de procedure voor af- en aanmelden zijn op schrift gesteld in de schoolgids of in een speciaal door de school samengesteld TSO boekje. Tevens wordt e.e.a. vermeld op de schoolwebsite van de afzonderlijke scholen.

12.2 Voor- en naschoolse opvang

Basisscholen zijn sinds 1 augustus 2007 wettelijk verplicht om vóór en/of na school opvang aan te bieden als ouders van hun leerlingen er om vragen. SPCO LEV is met de Stichting Junis Kinderopvang een overeenkomst aangegaan en besteedt deze taak dus uit aan een professionele organisatie.

Elke dag bieden de pedagogische medewerkers een programma aan waaruit de kinderen kunnen kiezen. Vaak werken de groepen met een thema dat gedurende een periode centraal staat.

(Bron: SPCO LEV gids algemeen)

12.3 Extra zorg

Soms heeft een leerling meer zorg nodig dan de school kan bieden. Dan wordt er contact opgenomen met externe professionals, zoals het Centrum voor Jeugd en Gezin (CJG), Jeugd- en gezinsteam/sociaal team jeugd of 'Veilig thuis'. In overleg met de ouders wordt besloten welke (extra) ondersteuning het kind kan gebruiken en hoe dit geregeld kan worden.

De intervisiegroep aandachtsfunctionarissen kindermishandeling en het CJG en JGT kunnen geraadpleegd worden om te bekijken welke (extra) ondersteuning mogelijk is.

Signalering

Beleid omtrent sociale veiligheid is erop gericht om de sociale veiligheid te bewerkstelligen, te vergroten en om deze te bewaken. Sociaal onveilige situaties zoals pesten, seksueel grensoverschrijdend gedrag of groepsdruk kunnen echter nooit worden uitgesloten. Enerzijds kunnen ze deel uitmaken van het ontwikkelproces van kinderen, anderzijds hangen ze samen met individuele omstandigheden van elk kind.

Kinderen groeien op in een gezin, buurt en leefklimaat dat zowel beschermende als risicofactoren kent. Beschermende factoren zoals positieve betrokkenheid, binding en duidelijke normen verhogen de veiligheid. Risicofactoren zoals echtscheiding, conflicten en antisociaal gedrag in de wijk brengen de veiligheid in gevaar.

De volgende hoofdstukken hebben als doel om de school te ondersteunen als de sociale veiligheid in gevaar komt. Samen met de bijlagen geven ze concrete handreikingen over de gewenste aanpak en overwegingen die gemaakt kunnen worden.

13. Vlaggensysteem

Voor professionals die met kinderen en jongeren werken is vaak onduidelijk waar geaccepteerd gedrag grensoverschrijdend wordt, hoe men dit kan signaleren en hoe men hier preventief op in kan gaan. Er is behoefte aan een duidelijk kader om af te wegen welk gedrag wel getolereerd kan worden en waar grenzen nodig zijn. En vooral ook, waar kinderen zich in alle veiligheid en respect seksueel kunnen ontwikkelen. In het vlaggensysteem worden de seksuele ontwikkeling en de motieven van seksueel gedrag van kinderen/jongeren en volwassenen uitgebreid besproken. Seksualiteit en grenzen worden onder de loep genomen aan de hand van 6 criteria³:

- Wederzijdse toestemming: beide partijen hebben duidelijk toestemming gegeven voor het gedrag;
- Vrijwilligheid: alle betrokkenen zijn vrij van dwang of verleiding in een seksuele interactie;
- Gelijkwaardigheid: de partijen zijn voldoende gelijkwaardig;
- Ontwikkelingsadequaat: het gedrag komt overeen met wat van kinderen van die leeftijd wordt beschreven in de wetenschappelijke onderzoeksliteratuur;
- Contextadequaate: de context laat dit gedrag toe;
- Zelfrespecterend: het gedrag is niet zelfbeschadigend of vernederend voor het kind.

Aan de hand van de criteria kan het seksueel gedrag gesitueerd worden op een lijn van acceptabel gedrag tot zwaar grensoverschrijdend gedrag. Het systeem deelt seksueel gedrag van kinderen en jongeren in vier categorieën of 'vlaggen' in:

- groen (of aanvaardbaar) seksueel gedrag;
- geel (of licht) seksueel grensoverschrijdend gedrag;
- rood (of ernstig) seksueel grensoverschrijdend gedrag en;
- zwart (of zwaar) seksueel grensoverschrijdend gedrag.

Bij elk type gedrag (groen, geel, rood, zwart) hoort een aangepaste pedagogische reactie. Bij groen gedrag wordt er niet of positief gereageerd, bij geel gedrag wordt er gewaarschuwd of begrensd, bij rood gedrag gaat men verbieden en bij zwart gedrag straffen of ingrijpen.

Als de veiligheid van kinderen in gevaar is kan er een melding gedaan worden bij Veilig Thuis.

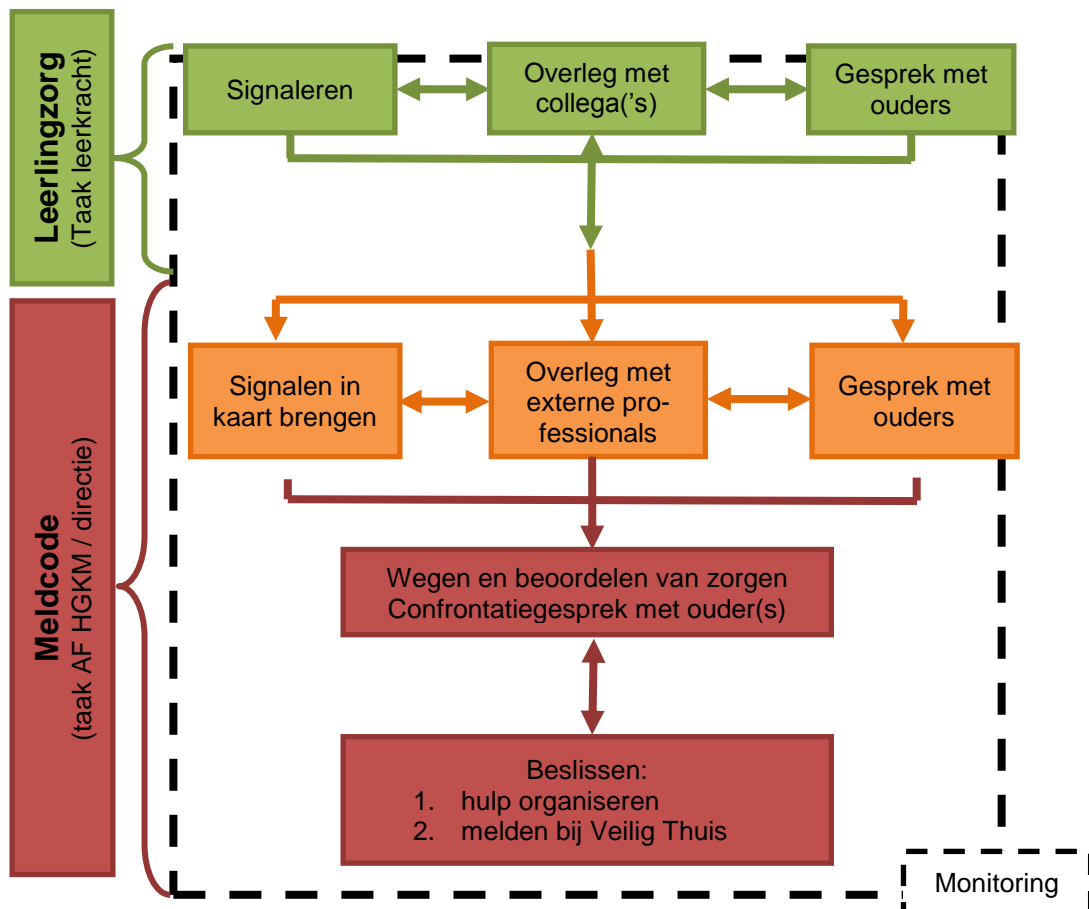
---

³ (Frans, E. & Franck, T. (2014). *Vlaggensysteem. Reageren op seksueel (grensoverschrijdend) gedrag van kinderen en jongeren*. Garant.)

14. Leerlingen in relatie tot de Wet Meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling

Per 1 juli 2013 is de Wet Meldcode Huiselijk Geweld en Kindermishandeling van kracht. Deze wet stelt het gebruik van een Meldcode Huiselijk Geweld en Kindermishandeling verplicht voor alle professionals die met jeugdigen en opvoeders werken.

In figuur 1 is het totale proces van leerlingenzorg tot en met de Wet Meldcode schematisch weergegeven (een uitgebreide beschrijving is te vinden in Bijlage 16: Praktische invulling van leerlingenzorg tot de Meldcode). Onderwijsprofessionals signaleren zorgen omtrent een leerling. De Wet Meldcode treedt direct in werking wanneer de zorgen dermate ernstig zijn, zoals in het geval van kindermishandeling, dat de psychische en/of fysieke veiligheid van het kind in het geding is. Lichte of enkelvoudige zorgen bespreekt de leerkracht met ouders. Als deze zorgen in omvang of vorm verergeren treedt de Wet Meldcode eveneens in werking.

Figuur 1: Acties leerling zorg en meldcode schematisch weergegeven

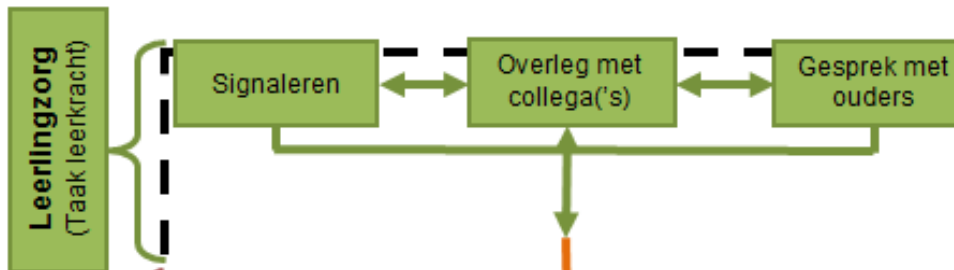
Zoals in bovenstaande afbeelding te zien is, liggen de verantwoordelijkheden van de leerkracht op een ander gebied dan die van de aandachtsfunctionaris HGKM/ directie.

14.1 Leerlingenzorg

Gezien het aantal contacturen met leerlingen is doorgaans de leerkracht verantwoordelijk voor het signaleren en verwerken van bedreigingen van de ontwikkeling. Echter ook onderwijsondersteuners, zoals klassenassistenten en invallers staan niet los van de meldcode. In het kader van de meldcode signaleren deze professionals.

Hieronder zijn de drie stappen van leerlingenzorg per stap beschreven.

De leerkracht brengt signalen in kaart

- Let op (o.a.): gedrag, verzorging, opvoeding, fysieke klachten, echtscheiding, leerproblemen en schulden.
- Stel vast of het kind zelf last heeft van gesignaleerde zorg.
- Objectiveer signalen en leg vast in het leerlingdossier.
- Zoek in dossierhistorie naar eerdere/ vergelijkbare signalen.

Let op:

Gedurende het proces van leerlingenzorg en (indien van toepassing) de Meldcode signaleert en registreert de leerkracht voortdurend, om de ontwikkeling van de leerling te volgen. Ook na het doen van een melding blijft de leerkracht signaleren.

Tools

- Signaleringslijst voor kindermishandeling (Bijlage 17)
- Het Vlaggensysteem (AI 3)

Overleg met collega's

- Bespreek (indien wenselijk) de geobjectiveerde zorg met collega's.
- Stel vast of de zorg door hen (eerder) is gesignaleerd (naast bestaande dossierinformatie)
- Weeg de ernst van de zorg (referentiekader: school/ wijk) betrek desgewenst de AF HGKM voor weging ernst

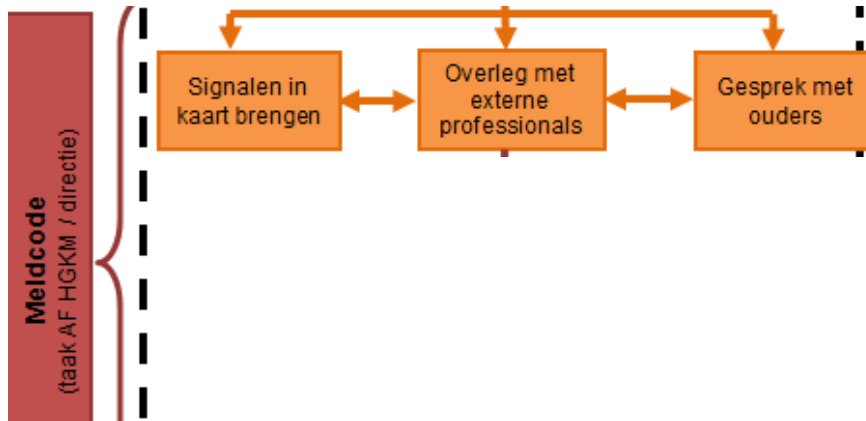
Gesprek met ouders

- Stel de zorg vast die je wilt bespreken. Benoem hierin de zorg zo objectief mogelijk.
- Bepaal welk doel je met het gesprek hebt
- Houdt rekening met de kwetsbare positie van ouders
- Refereer aan dossierinformatie indien hierover eerder gesproken is
- Maak afspraken over meetbare veranderingen met ouders
- Maak een vervolgspraak
- Maak een verslag met daarin de afspraken en de vervolgspraak
- Verstrek een kopie aan ouders
- Laat bij omvangrijke zorg ouders ondertekenen

14.2 De Meldcode

De Meldcode ondersteunt beroepskrachten bij vermoedens van huiselijk geweld of kindermishandeling. De Meldcode treedt in werking bij zorgen omtrent een leerling en zijn gezin. Voorbeelden zijn vermoeden van kindermishandeling en/of de psychische en fysieke onveiligheid. De aandachtsfunctionaris HGKM heeft in het proces de regie.

Signaleren, overleggen en bespreken

Aandachtsfunctionaris HGKM brengt signalen in kaart

De aandachtsfunctionaris HGKM:

- Bekijkt de geschiedenis van de leerling.
- Observeert/ signaleert
- Objectiveert en concretiseert signalen;
- Registreert in het leerlingdossier;
- Voert de Kindcheck uit: zijn er andere kinderen in het gezin die niet op school zitten maar waar wel zorgen over bestaan op basis van de oudersignalen?

De aandachtsfunctionaris HGKM let op:

- Welke signalen zijn er / heb je gezien en/of gehoord?
- Hoe vaak komt dit voor?
- In welke situaties komt de zorg voor?
- Zijn er meer kinderen bij betrokken?
- Hoe verhoudt het gedrag zich tot de normale ontwikkeling?
- Vertoonde het kind hetzelfde gedrag al eerder?
- Bestonden dezelfde zorgen al eerder?

Tools

- Balansmodel van Bakker (Bijlage 13)
- Signalen van kindermishandeling (Bijlage 17)

Overleg met externe professionals

De aandachtsfunctionaris HGKM:

- Bespreekt het gedrag met interne en externe professionals
- Vraagt de externe professional de gesignaleerde zorg te wegen en om advies

In gesprek met ouders

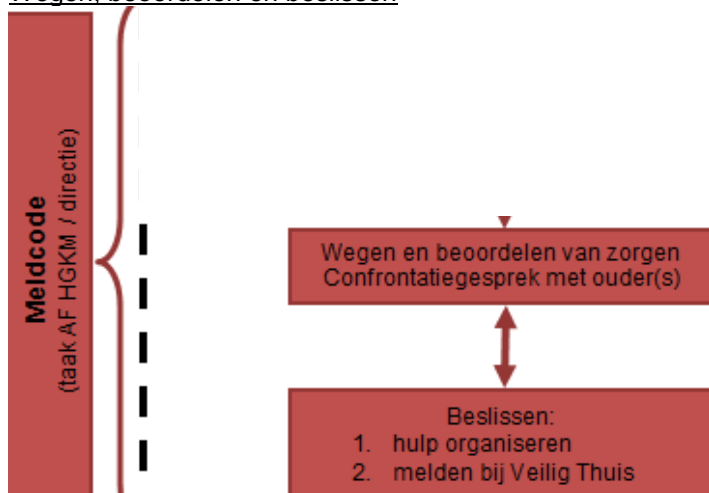
De aandachtsfunctionaris (eventueel met collega) bespreekt met ouders:

- Het doel van het gesprek
- De eerder gemaakte afspraken, maak hierbij gebruik van de feiten uit het dossier;
- Toont begrip voor emoties en spanningen
- Maakt harde afspraken en legt uit dat school genoodzaakt is tot het doen van een melding als er in de thuissituatie niks verandert;
- Legt de gemaakte afspraken vast in het dossier en laat dit tekenen door ouders;
- Registreert in het leerlingdossier.

Tool

- Handleiding in gesprek met ouders en kind. Te downloaden via: <http://www.nji.nl/nl/Kindermis-handeling-Praktijk/In-gesprek-met-kind-en-ouders>

Wegen, beoordelen en beslissen

Wegen en beoordelen van zorgen, confrontatiegesprek met ouder(s)

De directie / Aandachtsfunctionaris HGKM:

- Raadpleegt dossier en verzamelt relevante informatie (geschiedenis);
- Stelt een intern onderzoek in en probeert onderstaande vragen te beantwoorden.
  1. Is er direct fysiek gevaar voor het kind?
  2. Belemmert de opvoedingssituatie een veilige en gezonde ontwikkeling van het kind?
  3. Zijn er risico's voor de veiligheid van het kind in de nabije toekomst?
- Legt de uitkomsten van het onderzoek voor aan de externe professional(s) zoals CJG/JGT en Veilig Thuis;
- Gaat in gesprek met ouders van direct betrokken kind(eren).

Let op: Als er concrete aanwijzingen zijn, dat door het voeren van het gesprek de veiligheid van een van de betrokkenen in het geding zou kunnen komen, dan kan er van een gesprek met de ouders afgezien worden en zonder vooroverleg een melding gedaan worden.

Tool:

- Afwegingskader in de meldcode (zie bijlage 27). Vanaf 1 januari 2019 wordt het afwegingskader verplicht. Dit afwegingskader helpt bij het maken van de keuze om tot een melding te komen. Een concept is alvast opgenomen in bijlage 27.

De directie / Aandachtsfunctionaris HGKM:

- Organiseert de hulp die nodig is;
  - Volgt de effecten van deze hulp op het kind/gezin;
  - Verzorgt, sámen met instellingen, (indien gewenst) informatie voor ouders en betrokkenen;
- Doet alsnog een melding als de signalen niet verminderen of verdwijnen.

Let op: Een melding wordt pas gedaan als ouders géén (externe) ondersteuning accepteren en de situatie van het kind niet verbetert. Veilig Thuis maakt een taxatie van het gevaar en het risico op korte- en lange termijn.

15. Dossiervorming

Alle signalen (zowel op sociaal als op seksueel gebied) moeten in het leerlingvolgsysteem (PARNAS-SYS) worden vastgelegd. Het leerlingdossier is inzichtelijk voor ouders. Dit betekent dat alle informatie zo feitelijk mogelijk in het dossier opgenomen moet worden. Ouders kunnen niet tegenhouden dat signalen in het leerlingdossier opgenomen worden. Wel kunnen ze het met de informatie uit het dossier oneens zijn. Dat kan worden vermeld, maar ouders hebben niet het recht informatie te (laten) wijzigen als deze feitelijk juist is. Het dossier vormt de basis om het gesprek met ouders aan te gaan.

Beschreven wordt in het leerlingvolgsysteem (PARNASSYS):

- Datum, plaats, situatie en overige aanwezigen (i.v.m. privacy alleen initialen);
- Welke signalen feitelijk worden geconstateerd, in omvang en aantal;
- Contacten die over deze signalen hebben plaatsgevonden met ouders/opvoeders;
- Afspraken die met betrokkenen zijn gemaakt om gedrag bij te sturen/te verbieden;
- Stappen die worden genomen, als afspraken niet worden nageleefd;
- Aantekeningen over het verloop;
- Ouders worden geïnformeerd.

Concrete tips over het noteren van signalen:

- Beschrijf gedrag of uitspraken zo feitelijk mogelijk;
- Maak het heel duidelijk als het om 'verhalen' of vermoedens gaat;
- Vul niet zelf ontbrekende informatie in en trek geen conclusies indien deze niet feitelijk onderbouwd zijn;
- Blijf bij vervolgotities terugkijken ook naar voorgaande jaren;
- Als eerdere verhalen of vermoedens worden bevestigd of ontkracht, noteer dat dan;
- Leg diagnoses omtrent gedrag, gebeurtenissen of behandeling alleen vast als ze zijn uitgevoerd en gesteld door een professional, die hierin geschoold is en BIG geregistreerd is (b.v. een orthopedagoog);
- Vermeld de bron als informatie van derden wordt vastgelegd. Indien een bron hiervoor geen toestemming geeft, kan deze informatie ook niet worden vastgelegd en daarmee ook niet worden gebruikt.

16. Crisismanagement

Crisismanagement is nodig als een situatie rondom een groep (klas, ouderpopulatie, school) uit de hand loopt of dreigt te lopen. Een crisismanager onderscheidt zich van de aandachtsfunctionaris meldcode, omdat deze zich met name richt op het managen van het collectief en niet van individuele casuïstiek. In het geval van een crisis is het van belang om een gedegen risicotaxatie te maken (Bijlage 13: Balansmodel Bakker). Onder deze taxatie valt in de eerste plaats het vertoonde (seksueel) grensoverschrijdende gedrag van betrokkene(n). Verder is er nog een aantal factoren aan te wijzen als risico of als

ondersteunend. Zo werkt bestaand beleid, op het gebied van bijvoorbeeld seksuele vorming en sociale omgang steunend, omdat het de ouders en professionals een referentiekader geeft om gedrag aan te relateren. Daarnaast geeft gedragen beleid aanleiding tot regelmatig gesprek over het onderwerp, waardoor het onderwerp laagdrempeliger bespreekbaar kan worden gemaakt. Ook parate kennis is een relevante factor. Indien professionals blijken te geven van de kennis om adequaat en acuut te kunnen handelen geeft dat ouders en betrokkenen vaak rust en richting van handelen.

Tot slot zijn er belangrijke basisvoorwaarden die positief of negatief kunnen bijdragen bij af- of aanwezigheid. Hierin is het belangrijk om te weten hoe in het verleden de samenwerking met ouders is verlopen. De school moet een neutraal tot positieve samenwerking hebben met ouders en er moet sprake zijn van wederzijds vertrouwen en draagvlak tussen de betrokken professionals. Indien er tussen school en ouders al zaken spelen die wantrouwen in de hand werken, is een toespeling op doofpotaffaires bij het beschermen van de privacy snel gemaakt. Een positieve samenwerking met ouders werkt ook in op het beperken van de omvang van de crisis. Des te meer ouders vertrouwen in de school(leiding) hebben, des te effectiever en kleinschaliger een crisis doorgaans op te lossen is.

16.1 Acuuu handelen

Indien een calamiteit op school plaatsvindt is doorgaans geen ruimte voor 'inlezen'. Directeuren hebben dan veelal behoefte aan praktische tips en overzicht over de te nemen stappen. In de bijlagen (Bijlage 18: Actieplan bij een incident) staat beknopt hoe de school moet handelen in het geval van een crisis. Het actieplan is ook digitaal beschikbaar via de hieronder beschreven toolkit.

16.2 Toolkit

Op de website www.schoolenseksualiteit.nl is een toolkit ontwikkeld waarin tips voor crisismanagement, praktische zaken zoals voorbeeldbrieven en een veiligheidsplan praktisch en digitaal zijn geordend. Ook staat hier (de actuele versie van) het 'actieplan calamiteiten' (Bijlage 18: Actieplan bij een incident). In het 'actieplan calamiteiten' staat beknopt hoe de school moet handelen in het geval van een crisis. De site bevat toelichting op het actieplan en uitgebreide beschrijvingen voor verschillende betrokkenen (school)professionals. Hier zijn tevens verwijzingen naar leermiddelen, landelijke sociale kaart en ondersteuningsmogelijkheden terug te vinden.

16.3 Taken en verantwoordelijkheden

Directie

Een directeur is eindverantwoordelijk voor bedrijfsvoering binnen de school. Hieronder valt ook het managen van de calamiteit omtrent (seksueel) grensoverschrijdend gedrag. Doorgaans ervaren we dat het begeleiden van het proces en de betrokkenen zeer arbeidsintensief is. Vanuit dat perspectief geven we de volgende tips op hoofdlijnen:

- Wat bedrijfsvoering op school betreft heeft een bestuurder/ clusterdirecteur ook verantwoordelijkheden (die samenvallen met de directieverantwoording) indien zaken zo omvangrijk zijn dat ze impact hebben op de schoolpopulatie of schoolomgeving. Zoek afstemming met het bestuur, om te grote van de calamiteit gezamenlijk af te wegen, en vraag tijdig om een objectieve en gedegen ondersteuning in de vorm van administratieve ondersteuning of een communicatiemedewerker;
- Zorg voor een goede taakverdeling. Een calamiteit managen kost veel energie en kan niet worden overgedragen, omdat je als directeur als een belangrijke en doorgaans betrouwbare gesprekspartner wordt gezien door de betrokken ouders en professionals. De directeur kan echter niet alles tegelijk: maak afspraken over wie de school runt en wie de crisis. Er kan tijdelijk behoefte zijn aan extra ondersteuning voor andere zaken;
- De impact van een gebeurtenis kan een team en betrokkenen ontregelen. Denk ook aan psychosociale ondersteuning van het personeel. Vraag hiervoor advies bij externe professionals (Bijlage 12: Sociale kaart) en/of huur hier -indien nodig- extra ondersteuning voor in. Arrangeer daarom tijd en ruimte om ervaringen en gevoelens met elkaar te delen, zolang dit constructief bijdraagt;
- Houd er rekening mee dat er een stapeleffect kan optreden bij mensen die eerder emotionele gebeurtenissen hebben meegemaakt. Zo kan een persoon onverwacht een grotere impact van het incident ervaren dan vooraf ingeschat. Of kunnen soortgelijke gebeurtenissen, eerder in de tijd, weer komen bovendrijven;
- Houd een procesmatig logboek bij van gebeurtenissen en gesprekken. Bewaar brieven en e-mails die vanuit school zijn verzonden, uitingen op sociale media en correspondentie die vanuit ouders is ontvangen en/of vraag iemand dat te doen.

Leerkrachten

Uitgangspunt bij het adequaat oppakken van een calamiteit is een team met competente professionals. Het is van belang dat alle betrokkenen hierbij weten welke attitude van hen wordt verwacht:

- Als professional wordt van hen verwacht dat ze elke leerling proberen zo neutraal mogelijk te begeleiden. Een leerling kan altijd gedrag vertonen dat grensoverschrijdend is, maar de leerling blijft leerplichtig en school blijft de partij die voor leerplicht moet zorgdragen;
- De professional dient zich in alle opzichten te onthouden van persoonlijke en emotionele uitspraken over de voorgevallen situatie naar betrokkenen, zoals kinderen en/of ouders. Ook schriftelijke uitingen per e-mail of sociale media zijn niet toegestaan. Ze vergroten de onrust en dragen niet bij aan een oplossing;
- Indien communicatieboodschappen worden afgesproken gericht op leerlingen of ouders dient elke betrokken professional zich hieraan te conformeren, ongeacht zijn persoonlijke standpunt. Natuurlijk kan hij of zij dat standpunt en bezwaar professioneel kenbaar maken. Dit standpunt kan worden meegewogen bij het bekendmaken van een eventuele communicatieboodschap in de klas, maar is altijd secundair aan het primaire proces in de school. Daarbij dient het handelen van de professional bij (vervolg)vragen van ouders en leerlingen consistent te zijn aan de uitgedragen boodschap;
- Uitingen naar pers en andere media (zoals interviews) worden altijd alleen gedaan door de bestuurlijk verantwoordelijke. Indien media uit eigen beweging professionals benaderen dient “geen commentaar” te worden gegeven.

16.4 Weging gedrag

Indien zich een calamiteit voordoet omtrent (seksueel) grensoverschrijdend gedrag is een gedegen weging van het gedrag erg belangrijk. We gebruiken hiervoor het Vlaggensysteem van Sensoa / MOVISIE. De hierin geformuleerde criteria geven duidelijke handreikingen voor grensoverschrijdend gedrag op het gebied van seksualiteit en sociale veiligheid. Elke leerkracht van SPCO LEV is/wordt getraind om dit systeem te gebruiken. Indien u hiermee toch niet bekend bent, kunt u een externe partner om advies vragen om u bij deze weging te ondersteunen (Bijlage 12: Sociale kaart).

Tevens worden de directie en IB altijd op de hoogte gebracht. De IB functioneert als procesbegeleider en coach van de betreffende leerkracht(en).

Wegen

Het Vlaggensysteem kan ingezet worden voor het wegen van gedrag, inzicht in mogelijke handelwijze en pedagogische reactie op het gedrag. Het doel van het systeem is om met betrokkenen op een effectieve wijze met het getoonde gedrag aan het werk te gaan. Het systeem helpt betrokkenen doorgaans opbouwend en begrenzend te handelen en is gericht op gewenst gedrag.

Voor het wegen van het gedrag dienen volgende gegevens in kaart te worden gebracht:

- Datum, plaats waarop de gebeurtenis(sen) plaatsvonden en wie daarbij aanwezig waren;
- Definieer concreet het (seksueel) grensoverschrijdende gedrag;
- Noteer (uit dossier) eventuele andere zaken die relevant kunnen zijn zoals isolement, pesten, huiselijk geweld of kindermishandeling.

Let op!

- Onderscheid duidelijk of gedrag feitelijk door een volwassene is gezien of dat het bekend werd middels een verhaal van een kind/volwassene;
- Bescherm de privacy van alle betrokkenen. Vaak ligt de ware toedracht genuanceerd of heeft gedrag een aanleiding, die vanuit een geheel andere situatie kan voortkomen;
- Waarheidsvinding is geen doel op zich. Spel van (jonge) kinderen is vaak lastig te herleiden.

Criteria

Bij het vaststellen van het grensoverschrijdend gedrag zijn er verschillende criteria waarmee rekening gehouden kan worden:

Individuele gedragingen:

- Zijn er zaken omtrent de voorgeschiedenis van het individu bekend?
- Kan het zelfrespect van het individu als risicofactor aangemerkt worden?
- Sluiten de gedragingen aan bij de ontwikkeling van het individu?
- Maken locatie, cultuur, geloof of (afwijkende) normen en waarden het gedrag grensoverschrijdend?
- Zetten (groeps)druk of dwang het individu aan tot het gedrag?

Groepsgerichte gedragingen:

- Zijn de zaken omtrent de voorgeschiedenis van één betrokken individu bekend?
- Begrepen alle betrokkenen vooraf welk gedrag ze gingen vertonen en welke gevolgen dat kon hebben voor henzelf en anderen?
- Sluiten de gedragingen aan bij de ontwikkeling van één individu?
- Zijn betrokken individuen onderling gelijkwaardig aan elkaar in ervaring, lichaamsomvang, positie in de groep, intelligentie en zelfrespect?
- Maken locatie, cultuur, geloof of (afwijkende)normen en waarden de gedragingen van de individuen grensoverschrijdend?
- Zetten (groeps)druk of dwang, van betrokkenen of derden, de groep aan tot gedragingen?

Hiaten

Als alle beschikbare informatie in kaart is gebracht kan afgewogen worden of alle informatie compleet is, of dat er hiaten zijn die nader uitgezocht kunnen worden:

- Is van alle criteria duidelijk of ze al dan niet zijn overschreden?
- Let op: bij jonge kinderen is de ware toedracht soms moeilijk te achterhalen.
- Zijn er risico's voor fysieke en sociale veiligheid van betrokkene(n)?
- Kan het gedrag leiden tot (omvangrijke) onrust in de klas, school of leefomgeving?
- Zijn er criteria die met de betrokkene(n) kunnen worden opgepakt als ontwikkelpunt?

Besluit

Op basis van de weging wordt een besluit genomen over:

- De zwaarte: Is de sociale en/of fysieke veiligheid van betrokkenen in het geding of was het incident éénmalig en kleinschalig?
- Communicatie: Met welke ouders wordt er gesproken en wat wordt besproken?
- Toezicht: Is bestaand toezicht afdoende om deze situatie in de toekomst te begeleiden en/of te voorkomen?
- Aanvullende regels: Zijn er aanvullende regels nodig die veiligheid kunnen waarborgen (Bijlage 19: Handreiking aanvullende (tijdelijke) omgangs-regels)?

16.5 Weging onrust

Het komt regelmatig voor dat gedrag van kinderen op ouders of professionals veel heftiger overkomt dan het daadwerkelijk is. Ook kan gedrag daadwerkelijk ernstig zijn. (Seksueel) grensoverschrijdend gedrag kan in beide gevallen maatschappelijke onrust⁴ oproepen. Hiervoor zijn een aantal redenen aanwijsbaar, maar deze worden doorgaans niet onderschreven door de betrokkenen:

- Gebrek aan kennis: De betrokken volwassenen hebben regelmatig relatief weinig kennis van te verwachten seksueel gedrag van (jonge) kinderen. Ze reageren hierop veelal vanuit eigen ervaring, angst of verhalen uit de media.
- Ervaringen: Persoonlijke ervaring met (seksueel) grensoverschrijdend gedrag zoals pesten, misbruik of aanranding kan een sterke en begrijpelijke motivator zijn waardoor betrokken volwassenen heftig kunnen reageren op gedrag (dat al dan niet feitelijk plaatsvond). Hierbij kan meewegen dat ze het gevoel hebben te falen omdat hun kind/leerling zaken meemaakt die ze zelf ook hebben ervaren.
- Emotionele reacties: Gebeurtenissen die plaatsvinden staan vaak niet op zichzelf. Het komt regelmatig voor dat meer kinderen in één klas, school of gemeente op onderzoek uitgaan of daadwerkelijk seksueel grensoverschrijdend gedrag vertonen. Of dat een groep kinderen één ander kind pest. Door emotionele reacties die ouders delen, als ze zoiets meemaken, kunnen zulke verhalen bij elkaar komen. Vaak worden hierbij vermoedens al snel feiten en denken ouders het verhaal beter te kennen dan de betrokkenen. Hierdoor lijkt losstaand gedrag soms kopieergedrag of worden individuele leerlingen soms aanstichter van verschillende seksuele spelletjes of sociale uitsluiting.
- (Sociale) media: In navolging van voorgaand punt doen sommigen ouders (on)bewust uitingen op sociale media. Deze worden snel verspreid en doorgaans daarmee ook uit hun context getrokken. Soms is het dan een kwestie van tijd voor regionale of landelijke media zich hierover buigen.

---

⁴ **Maatschappelijke onrust**: Als meer ouders(s)/ klas/ school/ gemeente emotioneel reageren op voorgevallen situatie en daar al dan niet op acteren en de sociale veiligheid van kind(eren), als gevolg van deze gebeurtenissen, in het geding komt.

Als er maatschappelijke onrust is, is het belangrijk dat men zich richt op 'damage-control'. Gebruik hiervoor het actieplan (Bijlage 18: Actieplan bij een incident).

- Maak een kort plan van aanpak waarin de weging, beoogde gesprekken en betrokkenen op een rij worden gezet.
- Streef er naar om informatie zo snel als mogelijk te delen en te bespreken met betrokken ouders (Bijlage 21: Lijst contacten met ouders (evt. telefonisch)). Je wilt voorkomen dat kinderen zelf met ouders praten, zonder de context die professionals kunnen bieden.
- Houd de gevoerde gesprekken bij in een logboek (Bijlage 14: Logboek signalen), zo blijft duidelijk met wie welke informatie gedeeld is.
- Bewaar e-mails en andere communicatie zo overzichtelijk mogelijk.
- **Bespreek nadrukkelijk met ouders dat elke vorm van negatieve aandacht omtrent het onderwerp, de klas of het gedrag, de druk voor elke leerling verhoogt. Ze hebben geen invloed op derden en media, maar wel op hun persoonlijke handelen.** Hier hebben alle kinderen (indirect) en ook hun kind (direct) last van. In meer dan 90% van alle gevallen raken kinderen getraumatiseerd door hoe volwassenen op het onderwerp reageren. Een veel kleiner percentage ondervindt daadwerkelijk schade van het gedrag zelf.
- Zeg **nooit** aan ouders of kinderen toe dat informatie niet met andere professionals gedeeld zal worden. Het delen is juist belangrijk om er voor te kunnen zorgen dat relevante partijen op de hoogte kunnen blijven.
- Deel informatie met het schoolteam en relevante professionals, met de toevoeging dat de informatie nodig is voor adequaat handelen. Spreek uit dat informatie niet door de professionals mag worden verspreid.
- Maak snel duidelijke afspraken met betrokken professionals en ouders over de gebeurtenis en handelswijze en leg deze schriftelijk vast. Ondertekening geeft hieraan extra nadruk!
- Maak altijd een vervolgspraak om eventuele vervolgstappen te monitoren en om inzichtelijk te maken hoe school de zaken heeft opgepakt.

16.6 Interne proces ondersteuning

Bij adequaat signaleren van grensoverschrijdend gedrag is afstemming en consultatie altijd nuttig en belangrijk in het kader van kennisdeling. Hiervoor zijn verschillende mogelijkheden binnen de school. Professionals kunnen deze mogelijkheden aanwenden om het gesignaleerde te wegen en gewenste vervolgstappen af te wegen.

Bij elk incidenteel gesignaleerd gedrag

Stimuleer collega's om signalen met elkaar te bespreken en dit te noteren in het leerling dossier. Is het gedrag op zichzelf staand? Heeft de collega die deze leerling(en) vorig jaar les gaf deze signalen bemerkt? Welke acties zijn er toen ondernomen? Heeft de betreffende collega adviezen over een effectieve aanpak in die tijd? Is het gedrag met ouders besproken en hoe is er destijds gereageerd? Welke zaken staan er in het dossier?

Bij herhaald gedrag of gedrag dat wordt ervaren als 'opvallend' of 'ernstig'

Bij herhaald gedrag of gedrag dat wordt ervaren als 'opvallend' of 'ernstig' is het relevant dat een professional een inhoudelijk geschoolde collega consulteert. Hieronder vallen de Intern Begeleider, aandachtfunctionaris seksueel gedrag en de aandachtfunctionaris Kindermishandeling/Meldcode. Deze professionals zijn op de hoogte van signalen van kindermishandeling, het proces van de meldcode en hebben meer vaardigheden om met ouders in gesprek te gaan. Zij zijn in staat om coachend op te treden gedurende het proces dat een leerkracht met de betrokken leerlingen doorloopt. Ook kunnen ze vanuit hun rol met ouders in gesprek gaan over het gedrag en opvoeding in relatie tot de wet Meldcode. Tot slot hebben ze een rol in het monitoren van dit soort processen.

Bij veelvoorkomend gedrag, groepsproblematiek en/of gedrag dat ernstig en beschadigend is voor de betrokkenen én de omgeving

Tot deze vorm van casuïstiek-overleg kan worden besloten bij veelvoorkomend gedrag, groepsproblematiek en/of gedrag dat ernstig en beschadigend is voor de betrokkenen en de omgeving. Hierbij worden interne professionals door de aandachtfunctionaris bij elkaar gebracht om de casus door te spreken. In dit geval of bij twijfel dient de signalerende professional altijd de Intern Begeleider te betrekken. In dit overleg kunnen zowel een analyse alsmede een plan van aanpak worden gevormd.

Als er externen bij dit overleg aanwezig zijn, kunnen de vastgelegde informatie en gemaakte afspraken aanzet zijn voor het opstarten van een groeidocument omtrent deze situatie. Voor het bespreken van privacygevoelige informatie over specifieke leerlingen (die met naam worden genoemd) in aanwezigheid van externen is wel toestemming van ouders nodig.

16.7 Externe ondersteuning

Als de zaak (te) groot wordt, of onzekerheid over de aanpak/ omvang meespeelt, overleg dan met externe partijen en/of stel dan een team samen met school, bestuur en externe professionals om verdere acties uit te zetten. Zij kunnen zowel advies geven over het proces, alsmede doorverwijzen voor individuele hulpverlening voor betrokkenen. Laat deelnemers aan het overleg een lijst invullen met contactgegevens, zodat u altijd over recente en directe contactgegevens van aanwezigen beschikt (Bijlage 20: Deelnemers- en bereikbaarheidslijst). Hiervoor verwijzen we naar de partijen op de sociale kaart (Bijlage 12: Sociale kaart).

16.8 Tijdelijke maatregelen

Indien de (sociale) veiligheid van leerlingen in het geding is kan besloten worden tot aanvullende, (tijdelijke) maatregelen (Bijlage 19: Handreiking aanvullende (tijdelijke) omgangs-regels). Hierbij kunt u denken aan toezicht op momenten gedurende de schooldag, op (semi-)openbare ruimten als het schoolplein en speelplekken. Ook vallen hieronder toiletbezoek en toezicht bij eventuele douchegelegenheid. Het is van belang om hierin realistisch te blijven. Het is onmogelijk om leerlingen voor 100% te beschermen of te begeleiden.

Natuurlijk is het wel belangrijk om verantwoord toezicht te organiseren. Soms kan een aanpassing in de fysieke ruimte nuttig zijn. Voorbeeld hiervan is het aanbrengen van een raam, zodat een kleuterleerkracht enig zicht kan houden op kleuters die het toilet bezoeken. Ook dient het uitbreiden van toezicht bij het buitenspelen en omkleden overwogen te worden.

Let op!

- Schorsing van een leerling is ingrijpend voor het individu en zijn omgeving. Daarbij is moeilijk aantoonbaar op welk moment deze stap terug te draaien valt. Dit dient alleen te worden ingezet als verwacht wordt dat de veiligheid van het individu of andere leerlingen in het geding is. 100% zekerheid op het uitblijven van gedrag is bij geen enkel kind vast te stellen.
- Indien ingrijpend handelen nodig is, ten behoeve van veiligheid, is tijdelijke plaatsing van een leerling in een klas met oudere (meer weerbare) leerlingen een goede tussenoplossing, tot andere voorwaarden zijn geregeld.

16.9 Privacy en toestemming

In het kader van de wet bescherming persoonsgegevens dient de privacy van elk individu beschermd te worden omtrent zijn uitspraken en gedragingen. Dit staat haaks op de wens van veel betrokken ouders die precies willen weten wat er gebeurd is. Ervaring leert dat het in bijna alle gevallen onmogelijk is om een feitelijke gebeurtenis te achterhalen. Ondanks de druk van ouders is het niet toegestaan om de beschikbare informatie te delen, tenzij partijen een professionele relevante betrokkenheid hebben, die hen hiertoe legitimeert. Dit leidt soms tot grote frustratie van betrokken ouders. Het is van belang hier gevolg aan te geven omdat uitingen over het gedrag op internet komen te staan. Deze kunnen vervolgens zeer langdurig invloed uitoefenen op betrokkenen en daarmee op ontwikkeling, gezin, leefomgeving en veiligheid.

Toestemming

Om externe ondersteuning aan te vragen voor een leerling dient 'conform de Wet Bescherming Persoonsgegevens' toestemming te worden gevraagd aan ouders om informatie over de leerling te delen. Voor interne informatiedeling geldt dat niet. Ouders kunnen hier geen aanspraak op maken.

16.10 Evaluatie

Een incident geeft aanleiding voor de school om het bestaande beleid en visie te heroverwegen, zodat het incident in het vervolg (mogelijk) voorkomen kan worden. Door de emotionele betrokkenheid zullen ouders participatie hieraan waarderen. Het betrekken van ouders kan daarbij zorgen voor draagvlak en het terugbrengen van rust. Voorbeelden van evaluatie kunnen zijn:

- Een klankbordgroep waarin ouders die zich betrokken of verantwoordelijk voelen, signalen en zorgen kunnen inbrengen en kunnen bespreken welke stappen en ontwikkelingen ze wenselijk

achten om soortgelijke situaties te voorkomen. Dit helpt ook bij het kanaliseren van gesprekken in de wandelgangen en op het schoolplein;

- Een procesevaluatie waarin de genomen besluiten en stappen worden nagelopen om lering te trekken van hetgeen gebeurd is. Daarbij kunnen ook externen worden betrokken die het proces kunnen analyseren of als objectieve gesprekspartner kunnen participeren;
- Een resultaat evaluatie waarin wordt besproken of het probleem of het gedrag is verholpen of geneutraliseerd. Hierin kan worden bekeken of zaken tijdelijk zijn opgelost of dat er structurele resultaten zijn behaald. De mate van onrust kan hierin ook een factor zijn die wordt gewogen.

17. Communicatie bij incidenten

Dit hoofdstuk gaat over het communiceren bij incidenten. De zwaarte van een incident bepaalt met wie en in welke volgorde gesprekken gevoerd moeten worden. De gesprekken kunnen gevoerd worden door de leerkracht, IB of directie, of een samenstelling van deze personen. Ook dit is afhankelijk van de zwaarte van het incident.

In de bijlage staat een sociale kaart, met hierop belangrijke telefoonnummers (Bijlage 12: Sociale kaart).

17.1 Communicatie intern

Intern is het delen van informatie van belang voor het behouden van draagvlak en een professionele attitude. Als een leerling (seksueel) grensoverschrijdend gedrag vertoont, kan dat plaatsvinden tijdens lesuren, op het toilet, maar ook tijdens het buitenspelen. Elke professional kan hiervan getuige zijn. De clusterdirectie en relevante professionals moeten daarom weten wat er speelt. Tevens moeten ze op de hoogte zijn van nieuwe ontwikkelingen en gemaakte afspraken en passend kunnen reageren op gedrag van de leerling(en). Zie hiervoor ook bijlage 6 – beroepscode en hoofdstuk 3.

17.2 MR

Weeg bij het communiceren van een officiële boodschap aan ouders af of het goed is om de voorzitter(s) van de Medezeggenschapsraad te informeren. Deze geledingen hebben een rol waar het gaat om het creëren en behouden van draagvlak binnen de school. Tegelijk kan een stap om deze geledingen te betrekken een aanpak zwaarder doen wegen. Vanuit dit perspectief kan deze afweging dus alleen lokaal gemaakt worden.

17.3 Communicatie met direct betrokken ouders

Na een incident is een gesprek met ouders op korte termijn nodig. In dit gesprek is het van enerzijds van belang informatie zo objectief en feitelijk mogelijk te benoemen. En anderzijds ouders te erkennen in hun zorg.

Logboek, veiligheid en dossieropbouw

- Houd een logboek bij met daarin datum, gesprekspartners en gemaakte afspraken (Bijlage 21: Lijst contacten met ouders (evt. telefonisch)).
- Bewaar e-mails en andere communicatie hierover overzichtelijk.
- Voer gesprekken met ouders met z'n tweeën.
- Als er meer ouders betrokken zijn kunnen deze worden geïnformeerd door verschillende personen. Ouders gescheiden spreken is nuttig omdat belangen van de verschillende ouders uiteen kunnen lopen. Daarbij kunnen ouders van een kind dat handelingen onderging zich anders opstellen dan ouders van een kind dat handelingen verrichtte.

Praktisch

- Nodig op zeer korte termijn ouders van betrokken kinderen uit voor een gesprek waarin de zorg van de school (voor betrokken kind en de veiligheid voor andere kinderen) wordt gedeeld.
- In de gesprekken is het van groot belang de ouders enerzijds te erkennen in hun zorg en anderzijds e.e.a. niet groter te maken dan dat het is. Het kan hierbij helpen om het gedrag te relateren aan de seksuele ontwikkeling van kinderen.
- Spreek met de ouders af wat met hun kinderen besproken wordt en streef er naar dat school en ouders hierin één lijn vormen.

- Bespreek met de ouders mogelijke oplossingen: bv. een begeleid gesprek met beide kinderen waarin excuses worden aangeboden en/of een actieplan waarin maatregelen en afspraken worden vastgelegd, hulpverlening voor kind en/of gezin, tijdelijk extra toezicht in de klas.

Bejegening

Spreek in termen van 'betrokken kinderen' en **vermijd de termen 'dader/slachtoffer'**. Spreek liever over het kind dat initiatief nam en het kind dat iets overkomen is. Het is een mogelijkheid om aan ouders toe te lichten dat een kind dat het initiatief neemt, soms zelf eerder iets is overkomen.

Vermijd in de gesprekken en in alle communicatie het woord 'seksueel'. Dat is een lading die volwassenen geven. Voor kinderen speelt dit veel minder. Gedrag dat niet past bij de ontwikkeling kun je benoemen als 'intimiderend', 'ongepast' of 'grensoverschrijdend'.

Sociaal wenselijk

Kinderen geven op vragen vaak het antwoord waarvan zij *denken* dat hun ouders het willen horen. Dat levert vaak onduidelijkheid en onjuiste informatie op. Zeker bij jonge kinderen is het hierdoor heel moeilijk en vaak niet mogelijk om helemaal helder te krijgen wat er precies gebeurd is. Als ouders er met hun kind over praten, is het daarom heel belangrijk dat zij open vragen stellen en geen sturende of suggestieve vragen.

Beschermende factor

Het is belangrijk dat ouders weten dat hun reacties op de gebeurtenissen in hoge mate bepalend zijn voor de last die hun kind ervaart. Het heeft negatieve impact op kinderen als ouders, in het bijzijn van hun kind, erg overstuur en boos zijn. Als ouders rustig kunnen reageren en steunende informatie en handreikingen geven aan hun kind, dan heeft dat een sterke invloed op het herstellend vermogen van het kind.

17.4 Communicatie met indirect betrokken ouders

De zwaarte van het incident bepaalt de manier van communiceren van ouders. De school kan alleen contact opnemen met de betrokkenen, maar ook met de ouders van de betrokken klas of de gehele school. Duidelijke, tijdige en frequente communicatie kan zorgen dat ouders het vertrouwen in de school behouden. In dit geval is een zorgvuldige afweging cruciaal. Het is in het belang van de betrokkenen om het incident zo klein mogelijk te houden. Dus soortgelijke stappen dienen alleen genomen te worden bij een omvangrijke calamiteit of bij een situatie die zoveel onrust geeft, dat de betrokken ouderpopulatie hiervan reeds kennis heeft genomen, of dat op korte termijn zal doen.

Ouderavond

Bij ernstige incidenten kan de school overwegen om een ouderavond te organiseren, samen met vertegenwoordigers van GGD, CJG/wijkteam en politie. Er moet dan voldoende informatie te geven zijn over wat er gebeurd is en wat de school heeft gedaan, in reactie hierop. Hoewel een ouderavond voor veel scholen een bekende activiteit is, past hier tevens een zorgvuldige overweging. De vertrouwensinspectie waarschuwt voor het risico van escalatie. U kunt meer lezen over het informeren van ouders in de bijlagen (Bijlage 22: Overwegingen met betrekking tot ouderavonden) of via het draaiboek van school en veiligheid "*Moet iedereen het weten?*".⁵

17.5 Inhoudelijke communicatie met ouders

Ouders willen vaak geïnformeerd worden over het precieze verloop van het incident. Ervaring leert dat het in veel gevallen onmogelijk is om een feitelijke gebeurtenis te achterhalen. Tegelijkertijd zorgt de Wet Bescherming Persoonsgegevens ervoor dat elk individu beschermd dient te worden omtrent zijn uitspraken en gedragingen. Dit leidt soms tot grote frustratie van betrokken ouders. Het is belangrijk om aan ouders mee te geven dat 100 % veiligheid een illusie is.

Zaken om aan ouders kenbaar te maken:

- Informeer betrokken ouders zo spoedig mogelijk middels een zakelijke brief/e-mail (bijlage 12, 13 en 14). Geef daarin beknopte informatie over het incident en de maatregelen die getroffen zijn. Maak hierbij eventueel onderscheid tussen bijvoorbeeld de ouders van de klas waar het gedrag

⁵ www.schoolenveiligheid.nl/po-vo/kennisbank/moet-iedereen-het-weten

heeft plaatsgevonden en de rest van de school. Laat weten wanneer/of hier weer over gecommuniceerd wordt;

- Benoem dat het onderzoeken van de gebeurtenis, door professionals, vaak spanning oplevert voor de betrokkenen. Doorgaans heeft dit een negatief effect. Kinderen worden angstiger, durven zich niet meer te uiten over hun (seksuele) gevoelens en ze gaan sociaal wenselijke antwoorden geven;
- Vertel aan ouders hoe de kinderen op school verteld is, of gaat worden, wat er gaande is.
- Vraag ouders om in het belang van de kinderen de rust te bewaren en geen uitspraken te doen naar de pers;
- Dat kinderen behoefte hebben om actief te leren welk gedrag we wél van hen verwachten. Waar mag je wel bloot zijn? Wie kan ik vragen over mijn lijf of dat van anderen stellen? Hoe kan ik zeggen dat ik niet mee wil spelen met een seksueel spelletje?
- Dat het uitvergroten van een gebeurtenis mogelijk een verstrend effect kan hebben op de seksuele ontwikkeling van (betrokken) kinderen en (indirect) hun schoolgenoten, als kinderen voelen en horen dat er hele negatieve of rare dingen zijn gebeurd, die mogelijk acceptabel waren, los van de plaats, of leeftijd van de betrokkenen;
- Geef ouders de gelegenheid een afspraak te maken om vragen te stellen;
- Houd als directie/bestuur een spreekuur waar ouders de gelegenheid krijgen tot het stellen van vragen;
- Richt een spreekuur in op school, bemenst door externe deskundigen, waar ouders terecht kunnen voor hulp/vragen over bijv. hun zorgen of normale seksuele ontwikkeling.

17.6 Inhoudelijke en educatieve communicatie met leerlingen

Communicatie over het incident

Het is van belang om bij communicatie met leerlingen bewust om te gaan met mogelijke foutieve informatie die in de school rondgaat. Leerlingen kunnen van klasgenoten en ouders soms informatie krijgen die onjuist is, of die gebaseerd is op angst of 'horen van'. Ook vangen kinderen soms thuis gesprekken en discussies op die ouders (te) openlijk voeren over dit onderwerp. Het is van groot belang om deze informatie alleen tegen te spreken waar het de veiligheid of anonimiteit van betrokken kinderen betreft. Door ouders tegen te spreken vergroot de professional de afstand tussen ouders en school. Hierdoor ervaren kinderen mogelijk tweestrijd en kunnen ze zich genoodzaakt voelen om hierin keuzes te maken. Het is daarom belangrijk om tijdens individuele of groeps gesprekken vooral te praten over het gevoel dat deze gebeurtenis oproept en om vanuit dit onderwerp steunende adviezen en informatie te geven. Deze informatie dient vooral gericht te zijn op het voorkomen van een incident in de toekomst. Voorbeelden hiervan zijn: "Hoe kun je zorgen dat jou dit niet gebeurt?" Weet jij eigenlijk hoe je NEE moet zeggen als je iets niet wilt?"

Indien er over het incident gecommuniceerd wordt in één of meer klassen, is het van belang om deze informatie eerst schriftelijk weer te geven. Indien emoties een rol spelen kan de inhoudelijke boodschap maar beter goed en duidelijk op papier staan, zodat betrokken professionals houvast ervaren en duidelijk weten wat ze NIET moeten zeggen.

Educatie

Als er een incident heeft plaatsgevonden in de klas is het verstandig om lessen over het onderwerp te intensiveren. Zeker als er waarde wordt gehecht aan het voorkomen van soortgelijk gedrag in de toekomst. Hierbij kan gedacht worden aan de methodes Kanjertraining, Leefstijl en Relaties en Seksualiteit. De lessen dienen zich te richten op welk (seksueel) gedrag normaal is, en wat we van kinderen verwachten. Denk hierbij aan "Waar ben je bloot?" of "Hoe zeg je NEE?"

Let op!

Het is wenselijk dat de lessen (indien mogelijk) niet gekoppeld worden aan de calamiteit, als dat te voorkomen is. Soms kiest een school er daarom voor om een projectperiode te organiseren waardoor alle klassen en leerlingen betrokken worden. Dit leidt de aandacht af van de specifieke leerling(en) en/of de betreffende klas. Indien dit niet mogelijk is, dient de communicatie naar ouders hierover zich vooral te richten op het vergroten en versterken van beschermende factoren voor alle kinderen uit de klas. U kunt ouders dan ook oproepen hieraan bij te dragen, ten gunste van hun eigen kind.

Ondersteunende groepsinterventie

Soms ontstaat de onrust doordat ouders zich geconfronteerd voelen met een onderwerp zoals (seksueel) grensoverschrijdend gedrag, terwijl ze hierop niet zijn voorbereid. Ze hadden er niet op gerekend

dat dit gedrag nu al zou kunnen voorkomen en kunnen zelfs hun walging of afkeer uitspreken ten opzicht van het gedrag of het kind. Hun handelsverlegenheid kan dan een ongunstig effect hebben op de calamiteit. Als kinderen thuis immers vragen gaan stellen moeten ouders hier wel een antwoord op kunnen geven.

Het kan in dat geval wenselijk zijn om een **ouder-workshop** of een **ouder-kind-workshop** te laten verzorgen. Deze workshops richten zich op het vergroten en versterken van de vaardigheden van ouders om hun kind te ondersteunen. De workshop kan dus opgebouwd zijn als een vorm van kennisoverdracht. Het kan ook een workshop zijn waarbij een professional kind en ouder sámen in gesprek brengt, door middel van laagdrempelige werkvormen die vervolgens thuis kunnen worden voortgezet. Bij de laatste vorm is uitermate belangrijk dat ouders zich tijdens de workshop niet persoonlijk en negatief uitspreken in bijzijn van de kinderen. Daarbij dient elke aanwezige zich te conformeren aan het doel van de workshop.

17.7 Media

Belangrijk!

Wanneer afwikkeling van een incident klein gehouden kan worden (met alleen betrokken ouders), heeft dat *altijd* de voorkeur, in het belang van alle betrokkenen. Zeker in een tijd waarin via internet ook jaren later nog informatie over kinderen is terug te vinden. Ouders begrijpen dit heel goed. Met de direct betrokkenen wordt uiteraard wel heel open gecommuniceerd.

In principe wordt er niet met de media gecommuniceerd. Als er met media gecommuniceerd wordt, gebeurt dit altijd in onderling overleg tussen bestuurder en locatie directeur of een nader aan te wijzen persoon. Mocht dit toch aan de orde zijn, gebruik dan info uit “omgaan met media bij incidenten op school” (Bijlage 26: Omgaan met media bij incidenten op school). Laat communicatie met media altijd plaatsvinden door een ervaren professional en stem soortgelijke communicatieboodschappen af met bestuur en (desnoods achteraf) met betrokken professionals. Persuitingen worden goed voorbereid en bij het verstrekken van informatie worden de belangen en privacy van alle betrokkenen afgewogen.

Bijlagen

Bijlage 1: Samenvatting beleid voor in de schoolgids

De planvorming omtrent sociale veiligheid komt voort uit het veiligheidsplan van SPCO LEV. Samenvattend geeft dit veiligheidsplan duidelijke richtlijnen waarlangs alle scholen gericht beleid voeren op het terrein van (fysieke) veiligheid. Beleid op het terrein van agressie en seksuele intimidatie maakt hiervan onderdeel uit.

Het doel van sociale veiligheid is om een zo veilig mogelijke leer- en werkomgeving te creëren voor leerlingen, professionals en ouders/verzorgers (hierna: ouders). Een leef- en leerklimaat waarin ons personeel en onze leerlingen zich veilig voelen en zich positief verbonden voelen met de school. We proberen hierdoor alle vormen van agressie, geweld, seksuele intimidatie, discriminatie en pesten in of binnen de directe omgeving van de school te voorkomen en daar waar zich incidenten voordoen adequate maatregelen te treffen om verdere escalatie te voorkomen.

De onderwijsinspectie ziet toe op dit te voeren beleid, omdat sociale veiligheid, naast onze wens, ook een wettelijke zorgplicht is.

Visie en kernwaarden

SPCO LEV staat midden in de samenleving en heeft veel te bieden voor Boskoop en Waddinxveen. SPCO LEV geeft kinderen bagage mee waarvan wij vinden dat zij dat nodig hebben om zelfstandig en volwaardig deel te nemen aan de samenleving, zodat zij na hun schooltijd hun vleugels uit kunnen slaan. LEV daagt leerlingen uit om hun talenten te gaan ontdekken en helpt leerlingen die talenten verder te ontplooiën. LEV is geïnspireerd door de bijbel en het christelijk geloof. De toegevoegde waarde om te kiezen voor onderwijs bij SPCO LEV ligt dan ook in haar identiteit, waarin waarden als respect, verantwoordelijkheid en zorg voor elkaar richtinggevend zijn.

SPCO LEV wil een goed werkgever zijn en daarom biedt SPCO LEV haar werknemers de mogelijkheid zich professioneel te blijven scholen, zodat zij enthousiast blijven in hun vak. LEV stimuleert vanuit ambitie, beweging en dynamiek mobiliteit. LEV is een Stichting waar je aan elkaar leert. Onze visie samengevat op het niveau van de leerling, de leerkracht, de ouder, de directeur en de bestuurder:

SPCO LEV gunt haar leerlingen dat zij:

- Hun talenten kennen en ontwikkelen;
- In staat zijn om in de veelheid van aanbod keuzes te kunnen maken;
- Leren aan elkaar; (daar zit uitwisseling in en relatie)
- Aan het einde van de basisschooltijd kunnen zeggen 'ik heb een fijne tijd gehad, ik heb veel bagage meegekregen en ik heb geleerd om te leren'.

Dit betekent voor de ouder dat zij van SPCO LEV mogen verwachten en vertrouwen:

- Dat hun kinderen op de scholen van SPCO LEV in goede handen zijn;
- Dat onze leerkrachten er alles aan doen om hun kinderen een goede basisschooltijd te geven;
- Dat zij goed geïnformeerd worden over het wel en wee van hun kinderen;
- Dat zij gastvrij op school worden behandeld;
- Dat zijzelf ook met respect omgaan met de medewerkers van de SPCO LEV.

Dit betekent voor onze leerkrachten dat zij:

- Kennis en vaardigheden meegeven aan leerlingen en inspelen op de talenten leerbehoefte van de individuele leerling;
- Een rijk aanbod van onderwijsmateriaal aanbieden;
- Nieuwsgierig zijn naar hun leerlingen;
- Een positieve grondhouding hebben die gericht is op ontwikkeling en door hun positieve mentale instelling beseffen dat zij 'het verschil kunnen maken';
- Graag leren en een onderzoekende houding hebben;
- Het onderwijs zo vorm geven dat de leerlingen geprikkeld worden om samen te gaan werken, samen te leren ontdekken en samen te presteren.
- Zelf ook hun talenten en passies tot hun recht laten komen in en buiten de school.

Taken en verantwoordelijkheden omtrent sociale veiligheid

Op school zijn de taken en verantwoordelijkheden omtrent sociale veiligheid weggelegd bij verschillende professionals en andere betrokkenen. Deze zijn geschoold door de GGD en/of JSO (Jeugd, Samenleving en Opvoeding).

Leerkracht

De leerkracht is voor u als ouder altijd een eerste aanspreekpunt. De leerkracht heeft immers van alle schoolprofessionals het meest intensief contact met uw kind. De leerkracht geeft uw kind les, draagt bij aan de opvoeding en begeleidt uw kind bij zijn of haar persoonlijke ontwikkeling waar mogelijk. Daardoor kan de leerkracht eventuele problemen in de klas direct aanpakken. En dat desgewenst samen met u.

Schoolleiding

Kennis omtrent seksuele ontwikkeling moet geborgd en gedeeld worden. De borging vindt enerzijds plaats in beleid en handhaving, en anderzijds middels educatie en signalering. De schoolleiding heeft als taak om implementatie van een preventieve aanpak na te streven. Verder is schoolleiding een aanspreekpunt voor 'als het misgaat'. Op zulke momenten is het wenselijk dat er adequaat en kortdurend gehandeld kan worden. Hiervoor is niet alleen daadkracht nodig, maar ook een functie die hiertoe legitimeert.

Intern begeleider

De intern begeleider fungeert als aandachtsfunctionaris kindermishandeling en is een inhoudelijk geschoolde professional. De functionaris heeft meerdaagse training gehad, beschikt over benodigde vaardigheden en kennis om een zorgproces af te wikkelen volgens de Wet Meldcode.

De intern begeleider heeft expertise die zich richt op begeleiding en coaching van de leerkracht, case management, leerling-observatie en advisering.

Vertrouwenspersoon (intern SPCO LEV)

De interne vertrouwenspersoon is een teamlid verbonden aan de school. Deze persoon is laagdrempelig te benaderen en kent de school, de leerkrachten en de populatie. Deze persoon is benaderbaar voor ouders, leerlingen en leerkrachten (collega's). De gesprekken met de interne vertrouwenspersoon zijn vertrouwelijk, binnen de kaders die de privacy wetgeving en de wet Sociale Veiligheid hiervoor stelt.

De interne vertrouwenspersoon adviseert welke stappen het beste ondernomen kunnen worden. Indien nodig verwijst de interne vertrouwenspersoon door naar de externe vertrouwenspersoon van de GGD.

De interne vertrouwenspersonen op school zijn:

Yvonne Kruithof
0182-619826

en

Fennie Wiersma
0182-619826

yvonne.kruithof@konbeatrix.nl

fennie.wiersma@konbeatrix.nl

Vertrouwenspersoon (extern)

SPCO LEV heeft ook een externe vertrouwenspersoon. Hiervoor hebben we een contract afgesloten met de GGD Hollands Midden. Ook deze instantie kan dienst doen als meldpunt. De externe vertrouwenspersoon is te bereiken via de GGD Hollands Midden:

Secretariaat Jeugdgezondheidszorg

Telefoon 088 - 308 3342

E-mail: externevertrouwenspersoon@ggdhm.nl.

Klachten

Als u klachten heeft over de gang van zaken op school, kunt u dit het best melden aan de school. Benader hiervoor eerst de groepsleerkracht van uw kind en daarna eventueel de directie van de school. De meeste problemen worden zodoende gelukkig snel opgelost. Als het overleg met de school geen oplossing biedt voor uw probleem, kunt u gebruik maken van de klachtenprocedure.

Klachtenprocedure

De scholen van onze stichting hebben een vaste procedure voor het behandelen van klachten. Deze klachtenregeling kunt u direct bij de school opvragen, maar u kunt dit ook doen via de Medezeggen-

schapsraad. Om een klacht goed te kunnen behandelen heeft elke school een aantal contactpersonen, waarbij een ieder een klacht kan melden. De namen, adressen en telefoonnummers van deze contactpersonen staan vermeld in de schoolgids.

Gedragsregels

Door SPCO LEV is een aantal *gedragsregels* geformuleerd die op elke school van toepassing zijn. Het verbieden van gedrag is niet constructief. Daarom zijn deze regels zo opgesteld dat gewenst gedrag wordt weergegeven. Binnen de aanpak voor sociale veiligheid krijgen ook *leefklimaat* en *omgangsregels* aandacht.

SPCO LEV hecht veel waarde aan een pedagogisch leer- en leefklimaat, waarin zowel leerlingen als personeel een gevoel van veiligheid en geborgenheid ervaren. Dit draagt immers bij aan een positieve ontwikkeling, functioneren en prestaties van alle betrokkenen.

Bij leefklimaat wordt de fysieke schoolomgeving beoogd. Hier wordt verantwoord toezicht georganiseerd, zonder de toenemende zelfstandigheid van de leerlingen in de weg te zitten.

Duidelijke regels zorgen ervoor dat leerlingen, ouders en professionals weten wat er binnen de school van hen wordt verwacht. Voor eenieder moet de gewenste omgang duidelijk zijn.

De volgende omgangsregels hanteren wij:

- Iedereen is anders en we horen er allemaal bij.
- We helpen elkaar.
- We zorgen goed voor elkaar, onszelf en onze omgeving.

Samenwerking school en ouders

Niet alleen de school is verantwoordelijk voor de vorming van sociale veiligheid. Wij verwachten van u als ouder een actieve rol bij de zorg van uw kind, zoals in de wet is vastgelegd. U bent er als primaire opvoeder hoofdverantwoordelijk voor dat uw kind(eren) gezonde normen en waarden op sociaal gebied meekrijgt. Een goede samenwerking tussen school en ouders is daarom cruciaal.

Signalering

Voor professionals die met kinderen en jongeren werken is soms onduidelijk waar geaccepteerd gedrag grensoverschrijdend wordt en hoe men hier preventief op in kan gaan. Er is behoefte aan een duidelijk kader om af te wegen welk gedrag wel getolereerd kan worden en waar grenzen nodig zijn. En vooral ook, waar kinderen zich in alle veiligheid en respect op sociaal en seksueel gebied kunnen ontwikkelen. Met behulp van ons leerlingvolgsysteem en het vlaggensysteem, wordt de sociale ontwikkeling van uw kind gemonitord.

Leerlingvolgsysteem

In het kader van monitoring wordt van herhaalde en ernstige gedragingen notitie gemaakt in het leerlingdossier.

Onacceptabel gedrag van of tussen in- en externe professionals en ouders bespreekt het bevoegd gezag met betrokkene(n). Indien nodig worden hierbij relevante professionals ingezet.

Alle signalen worden in het leerlingvolgsysteem en het leerlingdossier vastgelegd. Denk hierbij aan:

- (leer)ontwikkeling en gebeurtenissen die deze kunnen beïnvloeden
- gedrag

Het leerlingdossier is inzichtelijk voor u als ouders/verzorgers. Gegevens worden zo feitelijk mogelijk weergegeven. Wij werken hierbij volgens de Wet Meldcode. De meldcode treedt in werking zodra de emotionele veiligheid van een kind in het geding komt. Voorbeelden hiervan zijn:

- echtscheiding
- overlijden
- verhuizing
- psychosociale problematiek zoals pesten.

Vlaggensysteem

In het vlaggensysteem worden de seksuele ontwikkeling en de motieven van seksueel gedrag van kinderen/jongeren uitgebreid besproken. Seksualiteit en grenzen worden onder de loep genomen aan de hand van 6 criteria:

- Wederzijdse toestemming: beide partijen hebben duidelijk toestemming gegeven voor het gedrag
- Vrijwilligheid: alle betrokkenen zijn vrij van dwang of verleiding in een seksuele interactie
- Gelijkwaardigheid: de partijen zijn voldoende gelijkwaardig
- Ontwikkelingsadequaat: het gedrag komt overeen met wat van kinderen van die leeftijd wordt beschreven in de wetenschappelijke onderzoeksliteratuur
- Contextadequaat: de context laat dit gedrag toe
- Zelfrespecterend: het gedrag is niet zelfbeschadigend of vernederend voor het kind.

Aan de hand van deze criteria kan het seksueel gedrag gesitueerd worden op een lijn van acceptabel gedrag tot zwaar grensoverschrijdend gedrag.

Onacceptabel gedrag

Ondanks afspraken, gedragsregels en omgangsregels kan het zo zijn dat er sprake is van onacceptabel gedrag. Hiermee doelen wij op gedragingen in woord en daad die een negatieve invloed hebben op het veiligheidsgevoel van betrokkenen. Kinderen die gedrag vertonen dat als onacceptabel wordt ervaren worden hierop aangesproken, waarbij gewenst gedrag actief wordt aangeleerd. Afhankelijk van de situatie gebeurt dit individueel of in groepsverband. Hierin wordt desgewenst samenwerking gezocht met ouders (conform de Wet Meldcode).

Inzet externe professionals

Soms heeft een leerling meer begeleiding nodig dan de school in samenwerking met de ouders kan bieden. Dan wordt er contact opgenomen met externe professionals, zoals het Centrum voor Jeugd en Gezin (CJG) of 'Veilig thuis'. In overleg met u wordt besloten welke (extra) begeleiding het kind kan gebruiken en hoe dit geregeld wordt. Indien nodig wordt de intervisiegroep aandachtsfunctionarissen kindermishandeling en het Jeugd- en Gezin Team (JGT) geraadpleegd.

Ook kan het voorkomen dat de leerkracht extra begeleiding vraagt om een leerling met de juiste en vaak specifieke kennis en competenties als school te kunnen begeleiden.

Privacy en toestemming

In het kader van de wet bescherming persoonsgegevens dient de privacy van uw kind beschermd te worden omtrent zijn uitspraken en gedragingen. Indien er grensoverschrijdende gebeurtenissen plaatsvinden zal de school altijd streven naar een discrete afhandeling hiervan in het belang van u, uw kind en andere leerlingen. Hoewel onrust op zulke momenten begrijpelijk is, is het de schoolprofessionals niet toegestaan om de beschikbare informatie te delen, tenzij partijen een professionele relevante betrokkenheid hebben, die hen hiertoe legitimeert.

Wij streven er in zulke situaties naar altijd in gesprek te blijven met ouders, om ervoor te zorgen dat de ontstane situatie zo min mogelijk invloed heeft op uw kind, andere leerlingen, de ontwikkeling, het gezin, de leefomgeving. Met als doel om de veiligheid te waarborgen en waar nodig, samen met u, te herstellen. In principe wordt er daarom niet inhoudelijk met de media gecommuniceerd.

Bijlage 2: Wettelijke taken onderwijs

In de Nederlandse wet is bepaald dat scholen zorg dragen voor de kwaliteit van het onderwijs (Artt.10 Wpo, 23a Wvo en 19 Wec). Hieronder valt het uitvoeren van het in het schoolplan beschreven beleid op zo'n manier dat de wettelijke opdrachten en de in het schoolplan opgenomen eigen opdrachten voor in het onderwijs worden gerealiseerd. Dit is een open norm, die niet inhoudelijk wordt geconcretiseerd. Naast de open norm bevatten onderwijswetten concretere bepalingen, kerndoelen en toezichtkaders die de zorgplicht van scholen inzake pesten, misbruik en geweld nader invullen.

Concrete bepalingen

De concrete bepaling inzake veiligheid luidt (art.13 Wpo, art 24a Wvo): Basisscholen moeten in de schoolgids, ter informatie aan ouders, informatie opnemen over in elk geval 'het beleid met betrekking tot de veiligheid'. Hoe dat beleid eruit zou moeten zien is niet gespecificeerd.(338)

Daarnaast bestaat er een concrete bepaling inzake misbruik door personeel (art.4a Wpo, art 3 Wvo, art 1.3.8 Web en art. 4 a Wec): "school die vermoedt dat een persoon die taken verricht voor de school een zedenmisdrijf pleegt jegens een leerling van de school, overleg pleegt met een vertrouwensinspecteur van inspectie en bij redelijk vermoeden van, aangifte doet bij politie."

Onder deze bepaling valt ook het bijhouden van een incidenten-register. (339).

Kerndoelen

Een aantal kerndoelen geeft ook invulling aan de zorgplicht. Kerndoelen beschrijven het einde van een leerproces van een leerling en niet de wijze waarop dit bereikt kan worden.

- Kerndoel 34: Leerlingen leren zorg te dragen voor de lichamelijke en psychische gezondheid van henzelf en anderen.
- Kerndoel 37: Leerlingen leren zich te gedragen vanuit respect voor algemeen aanvaarde normen en waarden.
- Kerndoel 38: Leerlingen leren hoofdzaken over geestelijke stromingen die in de Nederlandse multiculturele samenleving een belangrijke rol spelen en ze leren respectvol om te gaan met verschillen in opvattingen van mensen, met daarbij aandacht voor seksualiteit en diversiteit.

Expliciete zorgplicht is als open norm in het Nederlands recht opgenomen. Artt.10 Wpo, 23a Wvo en 19 Wec: De school draagt zorg voor de kwaliteit van het onderwijs. Uitvoeren van in het schoolplan beschreven beleid op een zodanige wijze dat de wettelijke opdrachten voor het onderwijs en de door het bevoegd gezag in het schoolplan opgenomen eigen opdrachten voor in het onderwijs worden gerealiseerd.

Onderwijswetten (sector wetten) bevatten enkele min of meer concrete bepalingen die de zorgplicht van een school ter zake van pesten, misbruik en geweld nader invullen.

Veiligheid: art.13 Wpo, art 24a Wvo:

Toezihtkaders

Toezihtkaders geven een concretere invulling van de zorgplicht. Deze geven geen directe verplichtingen, maar bieden vanwege hun invloed wel indirecte verplichtingen. Vanuit de toezichtkaders zijn een aantal kwaliteitsaspecten geformuleerd. Het kwaliteitsaspect dat gaat over de zorgplicht voor scholen luidt: "het schoolklimaat wordt gekenmerkt door veiligheid en respectvolle omgangsvormen" (Kwaliteitsaspect 4).

- De leerlingen voelen zich aantoonbaar veilig op school.
- Ouders zijn betrokken bij de school door activiteiten die de school daartoe onderneemt.
- Het personeel voelt zich aantoonbaar veilig op school.
- De school heeft inzicht in de veiligheidsbeleving van leerlingen en personeel en in de incidenten die zich op het gebied van sociale veiligheid op de school voordoen.
- De school heeft een veiligheidsbeleid gericht op het voorkomen van incidenten in en om de school.
- De school heeft een veiligheidsbeleid gericht op de afhandeling van incidenten in en om de school.
- Het personeel van de school zorgt ervoor dat de leerlingen op een respectvolle manier met elkaar en met anderen omgaan

(B.M. Paijmans (2013). *De zorgplicht van scholen*. De grondslag en reikwijdte van de civielrechtelijke zorgvuldigheidsnorm van scholen jegens leerlingen. p. 338-340)

Bijlage 3: Protocol sociale media

Inleiding

SPCO LEV is zich ervan bewust dat sociale media een onlosmakelijk onderdeel zijn van de huidige samenleving en de leefomgeving van haar leerlingen, hun ouders en andere belanghebbenden zoals o.a. omwonenden en de gemeente.

SPCO LEV ziet het als haar verantwoordelijkheid om kinderen te leren de voordelen van sociale media te benutten alsmede de nadelen bespreekbaar te maken. Bovendien zien wij de kansen die sociale media bieden om de school te profileren in haar markt en om de communicatie met belanghebbenden toegankelijker en interactiever te maken. Sociale media kunnen een bijdrage aan het positieve imago van de school leveren.

Van belang is te beseffen dat de gepubliceerde teksten en uitlatingen voor onbepaalde tijd openbaar zullen zijn, ook na verwijdering van het bericht. Deze berichten op sociale media kunnen (onbewust) de goede naam van de school en betrokkenen schaden. Om deze reden vragen wij om bewust met de sociale media om te gaan.

Essentieel hierbij is dat, net als communicatie in 'real-life', de school en de gebruikers van sociale media de reguliere fatsoensnormen in acht blijven nemen en de nieuwe mogelijkheden met een positieve instelling benaderen.

SPCO LEV vertrouwt erop dat medewerkers, leerlingen, ouders/verzorgers en andere betrokkenen verantwoord om zullen gaan met sociale media. SPCO LEV heeft dit protocol opgezet om een ieder die bij onze school betrokken is, of zich daarbij betrokken voelt, daarvoor richtlijnen te geven.

Op onze school maken we gebruik van <toevoegen lijst van sociale media noemen, zoals facebook, twitter, klasbord, etc.>.

Uitgangspunten

- SPCO LEV maakt gebruik van sociale media met het doel om positieve informatie te verspreiden over de (activiteiten) van de school of organisatie;
- SPCO LEV monitort sociale media actief om de ervaringen van leerlingen en andere belanghebbenden te vernemen;
- SPCO LEV gaat naar aanleiding van deze ervaringen 'in real life' in gesprek om, waar mogelijk, de goede punten te versterken en de zwakke te verbeteren. Behalve in geval van onjuistheden zal SPCO LEV op een passende wijze reageren;
- Dit protocol draagt bij aan een goed en veilig school- en onderwijsklimaat;
- Dit protocol bevordert dat de instelling, medewerkers, leerlingen en ouders op de sociale media communiceren in het verlengde van de missie en visie van de onderwijsinstelling en de reguliere fatsoensnormen. In de regel betekent dit dat we respect voor de school en elkaar hebben en iedereen in zijn waarde laten;
- Het protocol dient de onderwijsinstelling, haar medewerkers, leerlingen en ouders tegen zichzelf en anderen te beschermen tegen de mogelijke negatieve gevolgen van sociale media;
- SPCO LEV vraagt bij inschrijving schriftelijk toestemming van ouders voor het publiceren van foto-, film- en geluidsopnamen van schoolgerelateerde situaties (projectweek, schoolreisje, etc.).

Doelgroep en reikwijdte

- Deze richtlijnen zijn bedoeld voor alle betrokkenen die deel uitmaken van de schoolgemeenschap, dat wil zeggen medewerkers, stagiairs, leerlingen, ouders/verzorgers en mensen die op een andere manier verbonden zijn aan onze scholen;
- De richtlijnen in dit protocol hebben enkel betrekking op schoolgerelateerde berichten of wanneer er een overlap is tussen school, werk en privé.

Sociale media in de school

A. Voor alle gebruikers (medewerkers, leerlingen en ouders/verzorgers)

- Het is medewerkers en leerlingen toegestaan om sociale media werkgerelateerd te gebruiken onder schooltijd of lestijd en, binnen de geldende afspraken van de school, tijdens de lessen actief te zijn op sociale media;
- De leerkracht heeft de ruimte om sociale media waar mogelijk te integreren in de lessen en gebruikt deze o.a. om contact te leggen met experts en om in te spelen op actualiteit;
- De betrokkene is persoonlijk verantwoordelijk voor de inhoud welke hij of zij publiceert op de sociale media;

- Elke betrokken dient zich ervan bewust te zijn dat de gepubliceerde teksten en uitlatingen voor onbepaalde tijd openbaar zullen zijn, ook na verwijdering van het bericht.
- Het is medewerkers toegestaan om, binnen de geldende afspraken, foto-, film- en geluidsopnamen van schoolgerelateerde situaties op de sociale media te zetten.
- Ouders mogen foto-, film- en geluidsopnamen van school gerelateerde situaties alleen met toestemming van betrokken ouders of school op sociale media plaatsen.
- Het is medewerkers toegestaan om 'vrienden' te worden met leerlingen en ouders op sociale media met als doel om informatie te delen en te communiceren over lesstof en school gerelateerde situaties (projectweek, schoolreisje, etc.). Dit gebeurt d.m.v. een speciaal WERK ACCOUNT, dus niet via een privéprofiel;
- Alle betrokkenen nemen de fatsoensnormen in acht. Als fatsoensnormen worden overschreden (bijvoorbeeld: mensen pesten, kwetsen, stalken, bedreigen, zwartmaken of anderszins beschadigen) dan neemt de school passende maatregelen.

B. Voor medewerkers tijdens en buiten werksituaties

- De schoolaccounts worden gebruikt om het officiële standpunt van de school te communiceren. Privéaccounts worden gebruikt voor privé zaken en –meningen;
- SPCO LEV moedigt haar medewerkers aan om sociale media in te zetten om ouders en leerlingen te informeren over school gerelateerde onderwerpen als opdrachten en activiteiten;
- SPCO LEV laat de inzet van sociale media door medewerkers over *niet* school gerelateerde onderwerpen met de belanghebbenden over aan de inschatting van de leerkracht. Onze medewerkers zijn zich hierbij bewust dat zij ambassadeurs zijn van onze school, de integriteit van de berichtgeving op sociale media is essentieel en vanzelfsprekend;
- SPCO LEV respecteert de vrijheid van meningsuiting van al haar medewerkers. In het geval dat de medewerker communiceert via sociale media vanuit zijn/haar professe, wordt kenbaar gemaakt dat dit gebeurt als leerkracht en namens de school;
- Bij twijfel of iets gepubliceerd kan worden of dat een publicatie in strijd is met deze richtlijnen wordt niet gepubliceerd of neemt de medewerker hierover contact op met zijn/haar leidinggevende.

Toestemming gebruik foto's, film en geluidsmateriaal

- SPCO LEV vraagt bij inschrijving van een nieuwe leerling de ouders actief om toestemming voor gebruik van foto's, film- en beeldmateriaal van hun kind. Dit gebeurt specifiek voor de diverse media (schoolgids, nieuwsbrief, website, sociale media).
- Jaarlijks worden ouders erop gewezen dat zij op hun gegeven toestemming kunnen terugkomen door dit schriftelijk door te geven aan de school.

Websites en documenten

- Het is medewerkers en leerlingen niet toegestaan onder schooltijd pornografische, discriminerende of racistische websites te bezoeken en documenten met een dergelijke inhoud op te slaan of te verspreiden.

Sancties en gevolgen voor medewerkers, ouders en leerlingen

- SPCO LEV hecht een groot belang aan het naleven van de genoemde richtlijnen en gaat er vanuit dat personeel, ouders en leerlingen zich als integere ambassadeurs van de school gedragen;
- SPCO LEV gaat met betrokkenen in gesprek als hiervoor aanleiding is;
- Bij handelen in strijd met dit protocol kunnen - conform de cao - passende maatregelen worden genomen.

Boskoop/Waddinxveen, november 2017.

Bijlage 4: Protocol grensoverschrijdend gedrag

Inleiding

Grensoverschrijdend gedrag, waaronder pesten, is iets dat overal in de maatschappij voorkomt en dus ook bij ons op school. Het is een onderdeel van (a)sociaal gedrag dat wij onder ogen zien en op onze school serieus nemen. Om die reden hanteren wij op school een integraal sociaal veiligheidsbeleid waardoor we op diverse manieren werken aan een sociaal veilig klimaat op school. Zo wordt er wekelijks aandacht besteed aan wenselijk sociaal gedrag door de methodes voor sociaal-emotionele ontwikkeling. Ook hanteren we normen en regels op school en heeft elke klas aan het begin van het schooljaar zijn eigen klassenregels opgesteld. Door regels en afspraken zichtbaar te maken kunnen kinderen en volwassenen, als er zich ongewenste situaties voordoen, elkaar aanspreken op deze regels en afspraken. Door elkaar te steunen en wederzijds respect te tonen, willen we alle kinderen in de gelegenheid stellen om met veel plezier naar school te gaan. Alle kinderen moeten zich immers in hun basisschoolperiode vrij en veilig kunnen voelen, zodat zij zich optimaal kunnen ontwikkelen.

Pesten en plagen

Pesten

Pesten is een systematische vorm van agressie waarbij één of meer personen proberen een andere persoon fysiek, verbaal of psychologisch schade toe te brengen. Bij pesten is de macht altijd ongelijk verdeeld. Pesten kan zowel verbaal gebeuren (vernederen, schelden, dreigen, belachelijk maken en uitlachen, bijnamen geven, roddelen, berichtjes rondsturen) als fysiek (trekken, duwen, spugen, schoppen, laten struikelen, krabben, bijten, haren trekken). Maar ook intimideren, uitsluiten en stelen/vernieren van bezittingen zijn vormen van pesten.

Plagen

Er is een verschil tussen plagen en pesten. Plagen gebeurt incidenteel. Het gebeurt op basis van gelijkwaardigheid en respect. Het is vaak bedoeld als grapje terwijl pesten met opzet bedoeld is een ander pijn te doen. Dit verschil tussen plagen en pesten is echter voor ieder kind anders. Een weerbare leerling kan doorgaans plagerijtjes veel langer verduren dan een leerling die onzeker is over uiterlijk, zijn of haar plek in de groep en zijn of haar talenten. Daarbij komt dat elk kind alleen zichzelf als uitgangspunt kan gebruiken voor het vertonen van gewenst gedrag, hoewel dat lang niet altijd gebeurt. Kinderen kunnen dus gedrag als goed of minder goed afwegen door het te koppelen aan hun eigen ervaring. Als kinderen dat toepassen is dat zeer leerzaam. Maar de uitdaging is dat elk ander kind gedrag van kinderen uit de omgeving, anders kan ervaren. Kinderen kunnen zichzelf dus niet als referentiekader nemen. Ze moeten ervaren hoe anderen hun plagerijtjes en spel opvatten en hier van leren. En verder moeten er duidelijke algemene regels bekend zijn en worden gehandhaafd.

Het verschil tussen plagen en pesten zal dus een voortdurende dialoog opleveren tussen de leerkracht, leerling en ouders. En dit verschil zal zelfs het 'gebied' zijn waar leerlingen samen weerbaarder worden door ervaring en gesprek. Het vormt daarmee een onderdeel van het 'kindspel' dat kinderen dagelijks met elkaar aangaan.

Preventieve aanpak

Door middel van het beleidsplan Sociale Veiligheid is een preventief kader neergelegd. De zaken die hieronder kort beschreven staan verwerkt in en dragen bij aan dit preventieve kader.

Methode sociaal-emotionele ontwikkeling

Op school werken wij met een methode voor sociaal-emotionele ontwikkeling. Een uitgebreidere beschrijving vindt u aan het einde van dit protocol of in de schoolgids. Deze methode is erop gericht om kinderen vaardigheden aan te leren. Deze vaardigheden lopen uiteen van stevig staan tot het uitspreken van gevoelens, het aangeven van grenzen en het vragen van hulp. Als het misgaat, er sprake is van ruzie of pesten, is het van belang om bij beide partijen te onderzoeken waarom zij het aangeleerde gedrag nog niet vertonen. Bij peestsituaties is het cruciaal dat de leerkrachten investeren in beide partijen door aandacht te geven aan wat beide partijen nog kunnen leren betreffende: vrijwillige deelname aan het spel/de situatie, het geven van toestemming, leeftijdsadequaat gedrag, gelijkwaardigheid, zelfrespect en de context waar het gedrag plaatsvindt. Dit gebeurt mede door middel van de methode voor sociaal-emotionele ontwikkeling.

Normen en regels

Binnen SPCO LEV onderschrijven wij de volgende uitgangspunten, in samenhang met de kernwaarden respect, verantwoordelijkheid en zorg voor elkaar.

Naast deze lokale regels, hanteren alle scholen van SPCO LEV de omgangsnormen:

- Iedereen is anders en we horen er allemaal bij.
- We helpen elkaar.
- We zorgen goed voor elkaar, onszelf en onze omgeving.

Plein

Op het schoolplein spelen veel kinderen met elkaar samen. En waar veel kinderen samen spelen kunnen escalaties voorkomen. Daarom is er gedurende de pauzes toezicht op het schoolplein, waarbij duidelijke gedragsregels en afspraken worden gehanteerd. Als er zich voortdurend escalaties voordoen op het plein wordt er extra pleinwacht ingesteld.

Dossiervorming

Alle situaties van ernstig grensoverschrijdend gedrag moeten in het leerlingvolgsysteem (PARNASSYS) worden vastgelegd. Het leerlingdossier bevat zo veel mogelijke objectieve en feitelijke informatie. Te denken valt aan signalen, gebeurtenissen en observaties. Indien notities voortkomen uit afspraken of meningen bevatten, wordt de subjectiviteit hiervan benoemd. Ouders kunnen niet tegenhouden dat signalen in het leerlingdossier opgenomen worden. Wel kunnen ze het met de informatie uit het dossier oneens zijn. Dat kan worden vermeld, maar ouders hebben niet het recht informatie te (laten) wijzigen als deze feitelijk juist is. Het dossier vormt de basis om het gesprek met ouders aan te gaan.

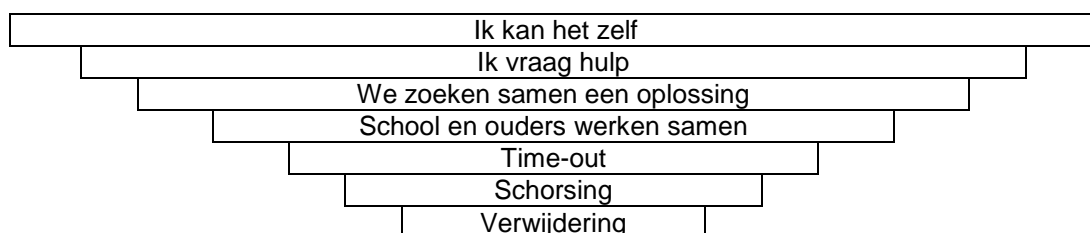
Beschreven wordt in het leerlingvolgsysteem (PARNASSYS):

- Datum, plaats, situatie en overige aanwezigen (i.v.m. privacy alleen initialen);
- Welke gebeurtenissen feitelijk hebben plaatsgevonden, in omvang en aantal;
- Contacten die over deze gebeurtenissen hebben plaatsgevonden met ouders/opvoeders;
- Afspraken die met betrokkenen zijn gemaakt om gedrag bij te sturen/te verbieden;
- Stappen die worden genomen, als afspraken niet worden nageleefd;
- Aantekeningen over het verloop;

Stappenplan: Aanpak bij grensoverschrijdend gedrag

Een belangrijke afspraak over pesten luidt: Voel je je gepest dan praten we er op school en thuis over. Over pesten praten we met elkaar!

Wanneer er sprake is van grensoverschrijdend gedrag, leerlingen ruzie met elkaar hebben of er wordt gepest, hanteren we de volgende aanpak.

Stap 1: Ik kan het zelf

Leerlingen proberen een conflictsituatie eerst zelf op te lossen door duidelijk "Ik vind dit vervelend, wil je ermee stoppen?" te zeggen. Het omschrijven van het gedrag dat als niet leuk ervaren wordt, is belangrijk.

Stap 2: Ik vraag hulp

Wanneer het niet lukt om het zelf op te lossen, dan wordt de situatie aan de meester of juf voorgelegd of wordt er andere hulp ingeroepen. Het is knap als de leerling dat doet. De leerkracht gaat hier meteen op in of maakt een afspraak met de leerlingen om er in een later stadium op terug te komen.

Stap 3: We zoeken samen een oplossing

Als hulp vragen onvoldoende resultaat biedt, vindt er een gesprek met de betrokken leerlingen en de leerkracht plaats. De bedoeling van het gesprek is om samen met de leerlingen de ruzie of pesterijen op te lossen en (nieuwe) afspraken te maken. Alle partijen komen in dit gesprek aan bod en krijgen gelegenheid hun kant van het verhaal te vertellen.

De leerling wordt op zijn/haar grensoverschrijdend gedrag aangesproken en wordt geholpen om op een positieve manier relaties aan te gaan en te onderhouden met anderen.

Ouders worden van het gesprek en de afspraken op de hoogte gebracht. Van het gesprek wordt een verslag in Parnassys gemaakt.

Stap 4: School en ouders werken samen

Tot nu toe waren de stappen er vooral op gericht gewenst gedrag aan te leren. Als het grensoverschrijdende gedrag aanhoudt zal de school meer normerend gaan optreden en zullen ouders nauwer betrokken worden om samen met de leerkracht de situatie aan te pakken. Ouders en school bekijken samen hoe zij het ongewenste gedrag kunnen stoppen (zie ook bijlage Begeleiden bij pesten). Indien wenselijk sluiten naast de leerkracht ook de intern begeleider en/of directie bij het gesprek aan. Van het gesprek wordt een verslag in Parnassys gemaakt.

De leerkracht is degene die in de groep het pestgedrag aan de orde stelt en bespreekt. De leerkracht kan hierbij terugvallen op de principes uit de methode voor sociaal emotionele ontwikkeling en herhaalt daaruit eventueel gedeeltes die van toepassing zijn.

De leerling die het gedrag vertoond wordt op zijn/haar gedrag aangesproken en wordt geholpen om op een positieve manier relaties aan te gaan en te onderhouden met anderen.

De leerling die het gedrag heeft ondergaan krijgt de gelegenheid om zijn/haar verhaal te doen. Belangrijk hierbij uitgangspunt hierbij is dat het kind zich serieus genomen voelt.

Met de meelopers/zwijgende leerlingen zal over hun gedrag gepraat moeten worden. Er wordt aan die leerlingen aangegeven hoe zij kunnen bijdragen aan de oplossing door hun houding te wijzigen.

Consequenties van pesten kunnen zijn:

- Eén of meerdere pauzes binnenblijven.
- Nablijven tot alle leerlingen vertrokken zijn.
- Een schriftelijke opdracht zoals een opstel over de toedracht van zijn/haar rol in het pestprobleem.
- In de buurt blijven van de juf/meester.
- In een gesprek afspraken maken over gedragsverandering.

Stap 5: Time-out

Om de dynamiek te verbreken, wordt een time-out ingesteld. De leerling krijgt zelfstandig werk mee uit de eigen groep en wordt in een andere groep geplaatst.

Een ernstig incident leidt tot een time-out met onmiddellijke ingang. Hierbij gelden de volgende voorwaarden:

- In geval van een time-out wordt de leerling voor de rest van de dag de toegang tot de klas of school ontzegd, afhankelijk van de aard van het ongewenste gedrag en de inschatting van de directeur.
- Ouders worden direct (schriftelijk en telefonisch) van het incident en de time-out op de hoogte gebracht.
- Van het incident en de time-out wordt verslag gedaan in het dossier van de leerling.
- De time-out kan maximaal tot het einde van de week of maximaal 5 dagen duren.
- Een time-out onderscheidt zich van een schorsing doordat de leerling in deze periode ondergebracht wordt in een andere groep of bij een onderwijsprofessional elders in de school. De leerling krijgt dan wel onderwijs in de schoolsetting, maar neemt niet deel aan activiteiten van zijn/haar groep.
- In het kader van (sociale en fysieke) veiligheid kan besloten worden dat de leerling niet deelneemt aan gymlessen, groepsactiviteiten (zoals vieringen) en overblijf of buitenschoolse opvang.
- De time-out maatregel kan alleen worden toegepast na goedkeuring door de directeur van de school.

Stap 6: Schorsing

Als een time-out niet helpt, als de leerling ernstig ongewenst gedrag blijft vertonen of het incident zeer ernstig is, wordt overgegaan tot een formele schorsing. De wettelijke regeling voor het Bijzonder/Openbaar onderwijs is hierbij van toepassing.

Hierbij gelden de volgende voorwaarden:

- De schorsing bedraagt maximaal één week.
- Ouders worden schriftelijk geïnformeerd over het besluit tot schorsing.
- Ook geldt dat vanaf dag 2 de inspectie zal worden geïnformeerd.
- Het bevoegd gezag van de school wordt voorafgaand aan de schorsing in kennis gesteld van de maatregel en om goedkeuring gevraagd. Gedurende de schorsing wordt de leerling de toegang tot de school ontzegd. Voor zover mogelijk worden er maatregelen getroffen waardoor de voortgang van het leerproces van de leerling gewaarborgd kan worden.
- Schorsing mag niet betekenen dat het doen van toetsen (denk aan cito-entree of eindtoetsen) wordt belemmerd. Dit vraagt passende maatregelen, bijv. het wel tot de school toelaten voor het doen van deze toets. Daarnaast kan het beschikbaar stellen van (thuis)studiemateriaal tot de mogelijkheden behoren.
- De betrokken ouders/verzorgers worden door de directie schriftelijk uitgenodigd voor een gesprek betreffende de maatregel. Bij dit gesprek wordt ook de betrokken leraar uitgenodigd. In dit gesprek wordt het incident en de toekomst besproken en worden ouders gewezen op hun beroeps- en bezwaarmogelijkheden. Ouders/verzorgers wordt gewezen op de mogelijkheid zich tijdens dit gesprek en volgende gesprekken te laten bijstaan door een vertrouwenspersoon. Tijdens het gesprek dienen nadrukkelijk oplossingsmogelijkheden te worden verkend, waarbij de mogelijkheden en de onmogelijkheden van de opvang van de leerling op de school aan de orde komen.
- Van de schorsing en het gesprek met de ouders wordt een verslag gemaakt. Dit verslag wordt door de ouders/verzorgers voor gezien getekend en in het leerlingendossier opgeslagen.
- Het verslag wordt ter kennisgeving verstuurd aan:
  - Het bevoegd gezag
  - De ambtenaar leerplichtzaken
  - De inspectie onderwijs
- Ouders kunnen beroep aantekenen bij het bevoegd gezag van de school. Het bevoegd gezag beslist uiterlijk binnen 14 dagen op het beroep.

Stap 7: Verwijdering

Indien voorgaande maatregelen geen effect hebben of als een ernstig incident zich meerdere malen voordoet, kan worden overgegaan tot verwijdering. De wettelijke regeling voor het Bijzonder/Openbaar onderwijs is hierbij van toepassing

Hierbij gelden de volgende voorwaarden:

- De directeur bereidt het besluit tot verwijderen voor. In het geval dat de directeur gemandateerd is (zie managementstatuut) geeft deze dit ter kennisname door aan het bevoegd gezag. Anders zal het bevoegd gezag formeel toestemming moeten geven.
- De school stelt een onderwijskundig rapport op. De directeur hoort de betrokken groepsleraar over de voorgenomen verwijdering.
- De directeur/het bevoegd gezag neemt contact op met de ouders/verzorgers en informeert hun over het voornemen tot verwijdering. De ouders/verzorgers (en de leerling vanaf 12 jaar oud) worden uitgenodigd door de directeur/het bevoegd gezag en worden gehoord.
- Het uiteindelijke besluit tot verwijdering wordt ter kennisgeving opgestuurd naar het bevoegd gezag, de leerplichtambtenaar en de onderwijsinspectie.
- De directeur informeert de ouders/verzorgers schriftelijk en met redenen over het besluit tot verwijdering. De directeur of het bevoegd gezag wijst de ouders/verzorgers op de mogelijkheid van het indienen van een bezwaarschrift.
- De ouders kunnen tot zes weken na het besluit van het bevoegd gezag een bezwaarschrift indienen. Het bevoegd gezag is verplicht de ouders/verzorgers te horen over het bezwaarschrift. Ouders/verzorgers wordt gewezen op de mogelijkheid zich in dit gesprek te laten bijstaan door een vertrouwenspersoon.
- Het bevoegd gezag neemt een uiteindelijke beslissing binnen vier weken na ontvangst van het bezwaarschrift.
- Definitieve verwijdering is pas mogelijk nadat het bevoegd gezag een andere basisschool of een andere school voor speciaal onderwijs voor de leerling heeft gevonden. De leerling kan slechts worden uitgeschreven, als een kennisgeving van inschrijving van een nieuwe school is ontvangen.
- De ouders/verzorgers worden schriftelijk op de hoogte gesteld van de definitieve verwijdering.

In grote lijnen zijn er vier gronden voor verwijdering van een leerling:

1. De school kan niet (langer) voldoen aan de ondersteuningsbehoefte van de leerling. De verwijdering is dan vooral onderwijskundig en/of organisatorisch ingegeven. In dit geval is het van belang vast te stellen of de leerling formeel thuishoort in of toelaatbaar is tot het speciaal (basis) onderwijs of dat de leerling thuishoort in het regulier basisonderwijs. Een leerling is toelaatbaar tot het speciaal (basis)onderwijs als het samenwerkingsverband waartoe de school behoort de leerling toelaatbaar heeft verklaard of als het door een instelling van cluster 1 of 2 een toekenning heeft gekregen voor een intensief arrangement. Als die toelaatbaarheidsverklaring/ toekenning aanwezig is, maar de ouders of de speciale basisschool weigeren met de plaatsing in te stemmen, dan kan de basisschool alsnog tot verwijdering overgaan.
2. Verwijdering op basis van ernstig wangedrag van de leerling. Enkele voorbeelden van wangedrag zijn: overtreding van de schoolregels, agressief gedrag, bedreiging, vandalisme, seksuele intimidatie. Daarbij wordt ook meegenomen of de school door het gedrag van de leerling nog kan instaan voor de veiligheid van de andere kinderen. Verder moeten lichtere maatregelen hebben gefaald en moet de leerling en/of zijn ouders zijn gewaarschuwd dat bij de eerstvolgende keer van wangedrag tot verwijdering wordt overgegaan. Overigens is in de praktijk gebleken dat verwijdering (formele maatregel) gebaseerd moet zijn op een schoolreglement dat duidelijke grenzen stelt aan het gedrag van de leerlingen (informele maatregelen).
3. Ook het gedrag van ouders of de relatie tussen de school en ouders kan reden zijn om tot verwijdering over te gaan. In dit geval is het van groot belang dat er gedragsregels zijn hoe de school met wangedrag omgaat en wanneer de grens van verwijdering is bereikt. Dit kan worden gepubliceerd in de schoolgids. Belangrijk is echter dat de voorzieningenrechter niet alleen verlangt dat het om een ernstig verstoorde relatie gaat, waarvan het niet aannemelijk is dat herstel te verwachten is, maar ook dat de verstandhouding een negatieve invloed moet hebben op 'het ordelijk functioneren van de school'. Het onderwijsproces zelf zal er dus onder te lijden moeten hebben en niet alleen voor de leerling zelf, maar ook breder.
4. Verwijdering vanwege gedrag dat in strijd is met de grondslag van de school.

Het protocol treedt na goedkeuring van de MR en plaatsing in de nieuwsbrief in werking.

Bijlage 5: Voorbeeldbrieven inzake schorsing / verwijdering

Brief aan ouders inzake schorsing

Indien u een leerling schorst, moet u de ouders/verzorgers van de leerling schriftelijk en gemotiveerd op de hoogte stellen. Hiervoor kunt u deze voorbeeldbrief gebruiken. Let u erop dat u de brief aangetekend verstuurt.

Aan de ouders/verzorgers van .....
Plaats, datum

Geachte ouders/verzorgers,
In navolging op het gesprek dat wij met u hebben gevoerd op ... en na overleg met de groepsleerkracht dhr/mw ..... delen wij u hierbij mede dat uw zoon/dochter ..... met ingang van ..... tot uiterlijk..... is geschorst. Gedurende deze schorsing ontzeggen wij ..... de toegang tot de school. De reden(en) die ten grondslag liggen aan deze schorsing zijn:.....

De genomen maatregelen met het oog op de schorsing zijn: . (denk aan het meegeven huiswerkopdrachten etc.).

Hoogachtend, Namens de Koningin Beatrixschool te Waddinxveen
Gijsbert Buijs, directeur

In afschrift aan:

- Schoolbestuur
- Leerplichtambtenaar
- Onderwijsinspectie

Brief aan ouders over voornemen verwijdering

Deze voorbeeldbrief kunt u gebruiken bij de schriftelijke en gemotiveerde mededeling aan de ouders/verzorgers over het voornemen hun kind van school te verwijderen. Deze brief dient u aangetekend te versturen.

Aan de ouders/verzorgers van.....
Waddinxveen, datum

Geachte ouders/verzorgers,
In navolging op het gesprek dat wij met u hebben gevoerd na overleg met de groepsleerkracht dhr/mw .....delen wij u hierbij mede dat uw zoon/dochter...met ingang van.....(rekening houdend met 8 weken termijn) op grond van artikel 40 van de Wet op het Primair Onderwijs/ Wet op de Expertisecentra zal worden verwijderd van school. In de komende acht weken zullen wij uitvoering geven aan de verplichting zoals opgenomen in artikel 40 van de Wet op het Primair Onderwijs Wet op de Expertisecentra, inhoudende dat wij op zoek zullen gaan naar een andere school die bereid is uw zoon/dochter toe te laten. Mochten wij hier binnen 8 weken niet in slagen dan zullen wij overgaan tot definitieve verwijdering.

Voorafgaande aan deze definitieve verwijdering zullen wij uw zoon/dochter met onmiddellijke ingang/met ingang van..... tijdelijk verwijderen. Tijdens deze tijdelijke verwijdering ontzeggen wij uw zoon/dochter de toegang tot de school.

De reden(-en) die ten grondslag liggen aan deze verwijdering zijn:.....

De genomen maatregelen met het oog op de verwijdering zijn: (denk aan het meegeven huiswerkopdrachten etc.).

Tegen dit besluit kunt u op grond van artikel 63 lid 3 van de Wet op het Primair onderwijs/ artikel 61 lid 3 van de Wet op de Expertisecentra binnen zes weken na ontvangst van dit besluit schriftelijk bezwaar maken. U kunt dit bezwaar richten aan ..... Alvorens het Bevoegd Gezag een besluit neemt aangaande uw bezwaar zult u worden gehoord. Het Bevoegd Gezag beslist binnen 4 weken na ontvangst van uw bezwaren.

Hoogachtend, Namens de Koningin Beatrixschool te Waddinxveen
Gijsbert Buijs, directeur

In afschrift aan:

- Schoolbestuur
- Leerplichtambtenaar
- Onderwijsinspectie

Brief aan ouders over definitieve verwijdering

Deze voorbeeldbrief kunt u gebruiken wanneer u de ouders/verzorgers mededeelt dat hun kind definitief wordt verwijderd. Deze brief dient u aangetekend te versturen.

Aan de ouders/verzorgers van.....
Waddinxveen, datum

Geachte ouders/verzorgers,

In navolging op het gesprek dat wij met u hebben gevoerd op ..... en na overleg met de groepsleerkracht dhr/mw en onze brief d.d (datum brief voornemen tot verwijdering) delen wij u hierbij mede dat uw zoon/dochter met ingang van op grond van artikel 40 van de Wet op het Primair Onderwijs/ Wet op de Expertisecentra definitief zal worden verwijderd van school.

In afgelopen acht weken hebben wij op grond van de verplichting zoals opgenomen in artikel 40 van de Wet op het Primair Onderwijs/ Wet op de Expertisecentra, gezocht naar een andere school voor uw zoon/dochter. Wij zijn er echter niet in geslaagd om een andere school bereid te vinden uw zoon/dochter toe te laten. (Toelichting op gepleegde inspanningen, reden van niet toelaten).

De reden(-en) die ten grondslag liggen aan deze definitieve verwijdering zijn:.....

De genomen maatregelen met het oog op de verwijdering zijn: .(denk aan het meegeven huiswerkopdrachten etc.).

Tegen dit besluit kunt u op grond van artikel 63 lid 3 van de Wet op het Primair Onderwijs artikel 61 lid 3 van de Wet op de Expertisecentra binnen zes weken na ontvangst van dit besluit schriftelijk bezwaar maken. U kunt dit bezwaar richten aan ..... Alvorens het Bevoegd Gezag een besluit neemt aan gaande uw bezwaar zult u worden gehoord. Het Bevoegd Gezag beslist binnen 4 weken na ontvangst van uw bezwaren.

Hoogachtend, Namens de Koningin Beatrixschool te Waddinxveen
Gijsbert Buijs, directeur

In afschrift aan:

- Bevoegd Gezag
- Leerplichtambtenaar
- Onderwijsinspectie

Bijlage 6: Begeleiding bij pesten en adviezen aan ouders

Begeleiding bij pesten

Begeleiding van een kind dat gepest wordt:

- Naar het kind luisteren en zijn/haar probleem serieus nemen;
- Met het kind overleggen over mogelijke oplossingen;
- Samen met het kind werken aan oplossingen;
- Gesprek met de ouders van het gepeste kind;
- Afspraken maken over aanpak met ouders en kind;
- Zo nodig zorgen dat het kind deskundige hulp krijgt, bijv. een sociale vaardigheidstraining;
- Indien noodzakelijk het inschakelen School Maatschappelijk Werk / Centrum Jeugd en Gezin.
- Spelkaartjes “Ik speel beter” en “Eigenwijsjes”.

Begeleiding voor de pester:

- Met het kind bespreken welk effect zijn/haar gedrag heeft voor de gepeste;
- Het kind helpen om op een positieve manier relaties te onderhouden met andere kinderen;
- Het kind helpen om zich aan regels en afspraken te houden.
- Gesprek met de ouders van de pester. Wat is/kan de oorzaak zijn van het pesten?
- Zo nodig zorgen dat het kind deskundige hulp krijgt, bijv. sociale vaardigheidstraining;
- Eventueel het inschakelen School Maatschappelijk Werk / Centrum Jeugd en Gezin.
- Spelkaartjes “Ik speel beter” en “Eigenwijsjes”.

Hulp bieden aan de zwijgende middengroep

De middengroep wordt actief betrokken bij het oplossen van het pestprobleem door:

- Met de leerlingen te praten over pesten en over hun eigen rol daarbij;
- Met de leerlingen te overleggen over mogelijke oplossingen en over wat ze zelf kunnen bijdragen aan die oplossingen;
- Samen met de leerlingen werken aan oplossingen, waarbij ze zelf een actieve rol spelen;
- Het programma “Meidenvenijn” kan hiervoor worden gebruikt in groep 7 & 8.

Adviezen aan ouders

Ouders van gepeste kinderen:

- Blijf in gesprek met uw kind en maak duidelijk dat u gaat helpen;
- Bedenk samen een plan van aanpak;
- Als pesten op straat plaats vindt, niet op school, kunt u het beste contact opnemen met de ouders van de pester(s) om het probleem bespreekbaar te maken;
- Pesten op school kunt u het best direct met de groepsleerkracht bespreken;
- Door complimentjes kan het zelfrespect van uw kind vergroot worden;
- Geef zelf het goede voorbeeld;
- Stimuleer uw kind tot het beoefenen van een sport;
- Steun uw kind in het idee dat er een einde aan het pesten komt.

Werk samen met de school, maar houdt de grenzen in de gaten. Uw grenzen en ook die van school. De inbreng van u is het aanleveren van informatie, het geven van suggesties en het ondersteunen van de aanpak door school.

Ouders van kinderen die pesten/meelopers:

- Neem het probleem serieus;
- Raak niet in paniek: elk kind loopt kans pester te worden;
- Probeer achter de mogelijke oorzaak te komen;
- Maak uw kind gevoelig voor wat het een ander aandoet;
- Besteed extra aandacht aan uw kind;
- Stimuleer uw kind tot het beoefenen van een sport;
- Geef zelf het goede voorbeeld;
- Corrigeer ongewenst gedrag en benoem en beloon het goede gedrag van uw kind;
- Maak uw kind duidelijk dat u achter de aanpak van school staat.

Alle ouders:

- Neem ouders van gepeste kinderen serieus;
- Stimuleer uw kind om op een vriendelijke manier met anderen om te gaan;
- Corrigeer uw kind bij ongewenst gedrag, benoem en beloon het goede gedrag;
- Geef zelf het goede voorbeeld;
- Leer uw kind om voor anderen op te komen;
- Leer uw kind om voor zichzelf op te komen op een niet gewelddadige manier.

Bijlage 7: Stappen bij misbruik door professionals

Als een medewerker van de school een minderjarige leerling seksueel of fysiek (heeft) misbruikt, intimideert of als een medewerker kinderporno in zijn bezit heeft dan zijn dit strafbare feiten. Deze vormen een directe bedreiging voor de sociale veiligheid op school.

Hieronder wordt kort en bondig weergegeven welke stappen de school acuut moet nemen.

Meldplicht voor alle professionals en overige uitvoerenden

Als een medewerker seksueel misbruik of seksuele intimidatie vermoedt, moet hij dit onmiddellijk bekend maken bij het schoolbestuur. Het is niet voldoende om een tussenpersoon te informeren, zoals een lid van de schoolleiding. Het personeelslid is ervoor verantwoordelijk dat de informatie het bevoegd gezag bereikt.

De meldplicht geldt voor alle medewerkers op een school. Hieronder rekent de wet ook stagiaires, uitzendkrachten, vrijwilligers en zelfs schoonmakers. De meldplicht geldt dus ook voor interne vertrouwenspersonen die binnen hun functie informatie krijgen over mogelijk seksueel misbruik of seksuele intimidatie. Geen enkele medewerker of betrokkene kan in dit soort gevallen zich beroepen op de geheimhoudingsplicht.

Meldt een personeelslid dergelijke informatie niet, dan kan hij worden aangesproken op het verzaken van zijn plichten als werknemer. Dit betekent dat het bevoegd gezag disciplinaire maatregelen kan treffen. Het slachtoffer en de ouders kunnen ook een schadeclaim indienen tegen de medewerker.

Taken schoolbestuur

Het schoolbestuur moet dit direct voorleggen aan de vertrouwensinspecteur van de Inspectie van het Onderwijs. Deze zal adviseren en informeren en stelt vast of er sprake is van een redelijk vermoeden van een strafbaar feit. Blijkt na het overleg met de vertrouwensinspecteur dat er een redelijk vermoeden is van een zedendelict? Dan is het schoolbestuur altijd verplicht aangifte van misbruik te doen bij de politie. Ook als de betrokkenen hierover hun bedenkingen hebben. Het schoolbestuur informeert ook de betrokkenen over de aangifte. Wanneer het nodig is, biedt de vertrouwensinspecteur hulp als het schoolbestuur een formele klacht indient of aangifte doet.

Daarnaast kan het bestuur met afdeling Sociale Jeugd en Zeden van de politie, de gemeente en het calamiteitenteam van GGD HM overleggen. Deze partijen spelen allen een belangrijke rol bij strafrechtelijk onderzoek, openbare orde en veiligheid en maatschappelijke onrust. Zie voor contactgegevens de sociale kaart (bijlage 7).

Noot: De vertrouwensinspecteurs zijn niet verplicht om aangifte te doen van seksueel misbruik of seksuele intimidatie. Zij zijn wettelijk verplicht geheim te houden wat leerlingen, ouders of personeelsleden van een school hun toevertrouwen.

Te nemen stappen kort samengevat:

1. Schoolleider/personeelslid/contactpersoon/interne vertrouwenspersoon krijgt informatie en meldt dit aan het bevoegd gezag.
2. Kennis van strafbaar feit.
3. Bevoegd gezag overlegt met vertrouwensinspecteur en eventueel Sociale Jeugd en Zeden-dienst van de politie.
4. Bij vaststelling van redelijk vermoeden van strafbaar feit.
5. Bevoegd gezag informeert (ouders van) klager en aangeklaagde dat aangifte wordt gedaan. Dit kan ook door de politie gedaan worden indien de situatie hier om vraagt.
6. Bevoegd gezag doet aangifte bij justitie of politie.

Vervolgstappen

Is het besluit tot aangifte genomen, dan moet nog een reeks van vragen worden beantwoord. Deze zaken kunnen nooit op voorhand worden vastgesteld omdat ze sterk kunnen wisselen en afhangen van de ernst, recidieven en de omvang. De vertrouwensinspecteur kan het bevoegd gezag adviseren bij het afwegen van onderstaande vragen:

- Bij wie wordt aangifte gedaan: regiopolitie/ officier van justitie?
- Wie informeert de betrokkenen over de aangifte?

- Wie ondersteunt de klager en de ouders tijdens het onderzoek? Dat kan een vertrouwenspersoon of de vertrouwensinspecteur zijn. Deze kan de klager desgewenst doorverwijzen naar gespecialiseerde hulpverlening.
- Wie ondersteunt de aangeklaagde tijdens het onderzoek: een vertrouwenspersoon of de juridische afdeling van een onderwijsvakorganisatie? Kan een beroep worden gedaan op een rechtsbijstandsverzekering van de aangeklaagde?
- Moet de school, zolang het justitieel onderzoek loopt, de aangeklaagde schorsen om te voorkomen dat de klager telkens wordt geconfronteerd met de aangeklaagde? De aangeklaagde zou bijvoorbeeld met andere taken kunnen worden belast. Ook het beperken van de maatschappelijke onrust hangt natuurlijk met deze afweging samen.
- Moeten personeel, ouders en leerlingen worden geïnformeerd over het feit dat er een onderzoek wordt ingesteld? Informatievoorziening kan noodzakelijk zijn, omdat een dergelijke kwestie meestal niet onopgemerkt voorbij gaat aan de leden van de schoolgemeenschap. Wel is het - in het belang van klager en aangeklaagde - gepast om hiermee zorgvuldig en terughoudend om te gaan en geen onnodige details te verstrekken.
- Is het wenselijk dat de school, parallel aan het justitieel onderzoek, zelf een onderzoek laat uitvoeren?

Rehabilitatie na valse aantijgingen

Als na justitieel onderzoek blijkt dat de klacht op valse gronden is ingediend, kan het bevoegd gezag de aangeklaagde een rehabilitatietraject aanbieden. Zo'n traject wordt in overleg met de valselijk beschuldigde samengesteld. Mogelijkheden zijn: een brief aan de ouders, een teamgesprek, een leerlingenbijeenkomst, al dan niet in aanwezigheid van de vals beschuldigde.

Het bevoegd gezag kan tevens maatregelen nemen jegens de leerling die de valselijke beschuldiging heeft geuit. Dit kan variëren van de eis dat in het openbaar excuses worden aangeboden tot schorsing of verwijdering. De aangeklaagde kan over een incorrecte behandeling door het bevoegd gezag een klacht indienen bij de klachtencommissie. De aangeklaagde wordt daarmee klager.

Bron: Seksueel misbruik en seksuele intimidatie in het onderwijs: Meldplicht en aangifteplicht (Staatsblad 313).

Bijlage 8: Beroepscode

Datum,

SPCO LEV is een sociaal veilige organisatie waar leerlingen, ouders, in- en externe professionals vanuit gelijkwaardigheid en respect met elkaar samenwerken en samenleven. Sociale veiligheid wordt gehandhaafd door op passende wijze, structureel en planmatig aandacht te geven aan gelijkwaardigheid, sociale omgang, seksuele ontwikkeling en gedrag. Een positief en sociaal veilig klimaat draagt bij aan werkprestaties van professionals, ouderbetrokkenheid en de ontwikkeling en leerprestaties van leerlingen.

Professionals streven, zowel onderling, als naar leerlingen en ouders, naar gelijkwaardige omgang binnen de samenwerking en behandeling. Dit wordt ook nagestreefd bij gedragingen tussen leerlingen onderling. Beleid omtrent sociale veiligheid wordt ingevuld door middel van omgangsnormen, de wijze van aanspreken en educatie over sociale relaties en seksuele gelijkwaardigheid.

Om sociale veiligheid te handhaven en te bewaken monitoren en rapporteren (desgewenst) professionals ontwikkeling en gedragingen. Grensoverschrijdende gedragingen die sociale veiligheid in gevaar brengen worden niet geaccepteerd.

College van bestuur, directies en de personeelsgeleding van de GMR geven daarom de volgende intentieverklaring af:

1. Wij willen een schoolklimaat handhaven waarin iedereen elkaars integriteit respecteert;
2. wij voeren een actief beleid gericht op sociale veiligheid onder professionals waarvan het aanspreken van collega's, leerlingen en ouders, sociale relaties en seksuele gelijkwaardigheid onderdeel uitmaken;
3. ook zullen wij actief beleid voeren gericht op sociale en seksuele ontwikkeling van leerlingen, waarvan deskundigheidsbevordering, educatie voor leerlingen, hanteren van de meldcode en ouderbetrokkenheid onderdeel uitmaken;
4. wij zullen klachten dienaangaande behandelen (zie klachtenprocedure - intranet);
5. indien sociale veiligheid ergens binnen de organisatie onder druk staat, zullen wij op passende wijze reageren waarbij bestaande gedragscodes en sanctiebeleid leidend zijn bij SPCO LEV .

Ondertekend namens:

College van Bestuur,

Directie,

Personeelsgeleding GMR

Bijlage 9: Gedragscode

Eén op één contacten tussen leerkrachten en leerlingen

- Leerlingen worden buiten schooltijd niet langer dan een half uur alleen op school gehouden. Bij uitzonderingen worden ouders vooraf op de hoogte gebracht. Bij lange nablijfsessies worden een of meer collega's hierover ingelicht.
- In principe worden leerlingen niet alleen bij een leerkracht thuis uitgenodigd. Wanneer een groep kinderen de leerkracht bezoekt, gebeurt dit alleen met toestemming van de ouders. Bij voorkomende gevallen worden redenen en tijdsduur aangegeven.

Troosten/belonen/feliciteren e.d. in de schoolsituatie

- In de groepen 1 t/m 3 worden de wensen en gevoelens van zowel kinderen als ouders hieromtrent gerespecteerd. Kinderen hebben het recht aan te geven wat zij prettig of niet prettig vinden. Spontane reacties bij troosten, belonen in de vorm van een zoen blijven mogelijk, ook in de hogere groepen, mits het hier genoemde recht van de kinderen wordt gerespecteerd.
- Vanaf groep 4 worden geen kinderen meer op schoot genomen. Ook hier dienen de wensen en gevoelens van de kinderen van groep 1 t/m 3 te worden gerespecteerd. Spontane reacties, ook in de hogere groepen, zijn ondergeschikt aan die wensen.
- Felicities moeten een spontaan gebeuren blijven. De leerkrachten houden hierbij rekening met het hierboven vermelde. In alle groepen volgt de groepsleerkracht zijn eigen gewoonten in deze, rekening houdend met wat de kinderen hier als normaal ervaren.

Hulp bij aan-, uit-, en omkleden

- Bij de kleuters komt het regelmatig voor, dat geholpen moet worden bij het aan- en uitkleden, bijvoorbeeld bij het naar de wc gaan. Ook in groep 3 en 4 kan dat nog een enkele keer voorkomen. Deze hulp behoort tot de normale taken van de groepsleerkrachten.
- Vanaf groep 4 is hulp bij het aan- en uitkleden of omkleden nauwelijks meer nodig. Toch kan het voorkomen dat leerlingen zich in bepaalde situaties gedeeltelijk moeten uitkleden of omkleden. Bijvoorbeeld bij bepaalde op school opgedane verwondingen of bij het omkleden voor musicals e.d. De leerkrachten houden hierbij rekening met wensen en gevoelens van de leerlingen. Een open vraag als: "Wil je het zelf doen of heb je liever dat de juf/meester je helpt?", wordt door de oudere leerling als heel normaal ervaren en meestal ook eerlijk beantwoord.
- Als de situatie erom vraagt wordt door iedere leerkracht onmiddellijk hulp verleend.
- Het is ongewenst kled- en douchelokalen in welke omstandigheid dan ook zomaar binnen te lopen. Voordat de leerkracht dergelijke ruimtes betreedt kondigt hij/zij zijn binnenkomst aan door te kloppen op de deur, zodat leerlingen de gelegenheid hebben om een handdoek o.i.d. om te slaan.

Buitenschoolse activiteiten

Schoolkamp

- Tijdens schoolkamp slapen alleen professionals bij leerlingen. Indien de situatie dit niet toestaat, dan slapen uitsluitend ouders met een verklaring omtrent gedrag bij de leerlingen.
- Tijdens het aan-, uit- en omkleden van de leerlingen worden de betreffende lokalen uitsluitend door de leiding betreden na een duidelijk vooraf gegeven teken. Op deze manier wordt rekening gehouden met het ontwikkelende schaamtegevoel bij jongens en meisjes.
- Indien er hulp geboden moet worden bij ongevallen, ziek worden/zijn of anderszins, waarbij het schaamtegevoel van de kinderen een rol kan spelen, wordt – rekening houdend met de aanwezige mogelijkheden – de uitdrukkelijke wens van het kind gerespecteerd.
- Indien mogelijk maken jongens en meisjes gebruik van gescheiden toiletten en douches.
- Bij de te ondernemen activiteiten wordt rekening gehouden met de eigenheid van beide seksen.
- De goede spontaniteit in de omgang van leiding/kinderen en kinderen onderling dient gewaarborgd te blijven, zulks ter beoordeling van de gehele leiding (onderwijs gevend en niet-onderwijs gevend).

Schoolreis

- Zie boven, voor zover van toepassing.
- Tijdens de reis worden geen aanstootgevende liederen gezongen/moppen verteld.
- Ook wordt geen seksistisch taalgebruik gehanteerd.

Professionele attitude

Van leerkrachten wordt een professionele attitude verwacht bij het bewaken en behouden van sociale veiligheid. Hierbij valt te denken aan het opbouwen en invullen van samenwerking met collega's, leerlingen en ouders. Deze competenties zijn onder te verdelen in vier hoofdlijnen:

Houding

Competente professionals tonen betrokkenheid, nemen verantwoordelijkheid, gaan professionele relaties aan met collega's en leerlingen en participeren actief in de school. Ze behandelen collega's en leerlingen respectvol en vanuit gelijkwaardigheid en tonen interesse in maatschappelijke ontwikkelingen en knelpunten. Het onderwerp sociale veiligheid wordt door competente professionals actief onderschreven en uitgedragen. Ook kunnen ze adequaat omgaan met signalen die aantonen dat de sociale veiligheid van individuen, groepen en klassen in het geding is.

Kennis

Competente professionals geven er blijk van dat ze de schoolregels kennen en dat ze weten hoe deze worden toegepast en gehandhaafd. Verder hebben ze zicht op de samenstelling van de schoolpopulatie in relatie tot het onderwerp sociale veiligheid. Zaken die van invloed kunnen zijn op de sociale veiligheid zijn echtscheiding, sociale en psychische problematiek, gebruik van genotmiddelen, inkomstatus van de ouders, maar ook de leefomgeving, etnische afkomst, geloof en cultuur.

Reflectie

Competente professionals hebben kritisch inzicht in hun beweegredenen om met collega's, leerlingen en ouders te werken binnen de setting onderwijs en hebben zicht op de verwachtingen, belangen en inzichten die deze doelgroepen hebben omtrent deze setting. Ze begrijpen hoe sociale processen zoals in- en uitsluiting verlopen en hoe deze inwerken op het functioneren van elk individu.

Vaardigheden

Competente professionals zijn in staat hun eigen gedragingen en uitspraken te reguleren. Ze beschikken over gespreksvaardigheden om informatie uit te wisselen op zowel didactische gronden alsmede om samenwerking aan te gaan en te stimuleren met genoemde doelgroepen. Ze kunnen deze competenties aanwenden om passend om te gaan met sociale spanningen en om knelpunten vanuit verschillende perspectieven te kunnen bekijken. En feedback te geven aan- of in ontvangst te nemen van collega's.

Bijlage 10: Rapportage Meldcode

Dit monitoringsinstrument hoort bij de risico inventarisatie. Voor elk afzonderlijk en significant incident, met betrekking tot de meldcode, wordt een rapportage ingevuld. Elk jaar bundelt de casemanager, in samenwerking met de aandachtsfunctionaris, alle incidenten. De tabellen worden achter elkaar in 1 document bewaard door de aandachtsfunctionaris. Deze tool dient als monitoringsinstrument om na te gaan in hoeverre scholen in aanraking komen met (noemenswaardige) incidenten rondom de meldcode, wat de aard van deze incidenten is en in hoeverre meldcode, rollen en taken hierin voorzien.

	Alle weergaven hieronder hebben als doel om initiatieven, taakbelasting en werkwijze te monitoren omtrent de Meldcode. Beknopte informatie volstaat.
Datum	
Contactpersoon	Naam aandachtsfunctionaris Huiselijk Geweld en Kindermishandeling
Onderwerp	Noteer kort het onderwerp dat centraal staat in deze rapportage. Denk aan pesten, seksueel gedrag, mishandeling, geweld etc.
Omschrijving	Hier beschrijft u kort hetgeen plaats heeft gevonden binnen óf buiten uw instelling. Het betreft hierbij zaken die samenhangen met de wet meldcode en die intensieve aandacht hebben gevraagd van professionals.
Maatschappelijke onrust	In welke mate heeft de gebeurtenis onrust veroorzaakt binnen uw instelling (en eventueel er buiten)? Op welke schaal? En onder welke doelgroepen?
Betrokkenen (niet professionals)	Hier omschrijft u welke cliënten betrokken zijn (kinderen, ouders, verzorgers, andere organisatie)
Uitgevoerde activiteiten	Welke (soort) activiteiten heeft uw organisatie uitgevoerd om betrokkenen te begeleiden? Hoe vaak vonden ze plaats?
Melding gedaan	Is er melding gedaan van Kindermishandeling en/of Huiselijk geweld?
Informereren betrokkenen	Was het nodig om betrokkenen te informeren over de acties van de Meldcode en eventuele melding bij Veilig Thuis?
Extern consult	Zijn externe organisaties geconsulteerd voor advies en/of ondersteuning? Zo ja, welke?
Knelpunten	Zijn er knelpunten te noemen die aandacht, ondersteuning behoeven gericht op de uitvoering van de Meldcode door professionals?
Opmerkingen	

	Alle weergaven hieronder hebben als doel om initiatieven, taakbelasting en werkwijze te monitoren omtrent de Meldcode. Beknopte informatie volstaat.
Datum	
Contactpersoon	
Onderwerp	
Omschrijving	
Maatschappelijke onrust	
Betrokkenen (niet professionals)	
Uitgevoerde activiteiten	
Melding gedaan	
Informereren betrokkenen	
Extern consult	
Knelpunten	
Opmerkingen	

Bijlage 11: Incidentenregistratie sociale veiligheid

Incidentenregistratie

In dit document worden incidenten geregistreerd die de sociale veiligheid onder druk zetten. Te denken valt aan pesten, (seksueel) grensoverschrijdend gedrag, agressief en intimiderend gedrag en discriminatie of radicaliteit.

Doel van het document is het centraal monitoren van gevallen hieromtrent om vroegtijdig trends te herkennen en soortgelijk gedrag centraal te documenteren. Het document wordt ingevuld door de aandachtsfunctionaris sociale veiligheid of een door hem/haar aangewezen persoon. Deze persoon is tevens aanspreekpunt voor ouders, leerlingen en leerkrachten omtrent knelpunten betreffende sociale veiligheid.

Incidenten worden chronologisch gedocumenteerd en worden structureel geanalyseerd samen met uitkomsten van (jaarlijkse) monitoring door middel van vragenlijsten voor leerkrachten en leerlingen (van groep 7 en 8).

datum	locatie	Toelichting voorval	betrokkenen	Verwijzing naar bijlage(n)
			Melder: Betrokkenen:	
			Melder: Betrokkenen:	
			Melder: Betrokkenen:	
			Melder: Betrokkenen:	
			Melder: Betrokkenen:	
			Melder: Betrokkenen:	
			Melder: Betrokkenen:	
			Melder: Betrokkenen:	
			Melder: Betrokkenen:	

Bijlage 12: Sociale kaart

Jeugdgezondheidszorg, GGD

Voor vragen en twijfels over de ontwikkeling van uw kind en voor overleg of verdere hulp gewenst is, kunt u contact opnemen met de jeugdarts/ -verpleegkundige van de school.

Naam: *Jeugdarts/ jeugdverpleegkundige:*
Tel:
Bereikbaarheid: werkdagen van 8.30 – 17.00 uur.

Sociaal wijkteam (SWT)

Het sociaal wijkteam richt zich zowel op gezinnen die basisondersteuning nodig hebben als op gezinnen met meer complexe problematiek zoals schuldenproblematiek, opvoedproblematiek en problemen met huisvesting.

Naam: *Contactpersoon sociaal wijkteam*
Tel:
Bereikbaarheid: werkdagen van 8.30 - 17.00 uur.

Jeugd- en gezinsteam (JGT)

Het Jeugd- en gezinsteam richt zich op gezinnen met opvoed- en opgroei problemen waarbij opzet en uitvoering variëren.

Naam: *Contactpersoon sociaal wijkteam*
Tel:
Bereikbaarheid: werkdagen van 8.30 - 17.00 uur.

Maatschappelijk Werk

Deze instelling biedt hulp bij een breed scala aan sociaal maatschappelijke problemen, maar ook bij klachten op het psychosociale vlak. Dagelijks spreekuur van 9.00 tot 10.00 uur

Naam: *Contactpersoon sociaal wijkteam*
Tel:
Bereikbaarheid: werkdagen van 8.30 - 17.00 uur.

Het Centrum voor Jeugd en Gezin (CJG)

Het Centrum voor Jeugd en Gezin geeft advies over opgroeien en opvoeden.

Naam: Het Centrum voor Jeugd en Gezin
Tel: 088 - 254 23 84
Bereikbaarheid: werkdagen van 8.00 - 17.00 uur.

Calamiteiten- en zedenteam

Het team komt in actie bij ingrijpende incidenten zoals op onder andere een school. Verschillende hulpverlenende instanties en de politie bekijken in teamverband wie, wanneer, welke ondersteuning nodig heeft.

Naam: Calamiteiten en zedenteam
Tel: 088 - 254 23 84
Bereikbaarheid: werkdagen van 8.00 - 17.00 uur.

Sociale Jeugd- en Zedenpolitie

De SJZP behandelt zaken omtrent sociale jeugdproblematiek en zedenmisdriven.

Naam: Sociale Jeugd- en Zedenpolitie
Tel: 0900-8844
Bereikbaarheid: Werkdagen van 08:30 - 17:00 uur.

Bijlage 13: Balansmodel Bakker

Afkomstig uit: Reader 'aandachtsfunctionaris huiselijk geweld en kindermishandeling'

Wat zijn de zorgen / signalen / risicofactoren?
1. Microsysteem (kindfactoren, ouderfactoren, gezinsfactoren): ▪ ▪ ▪
2. Mesosysteem (sociale (gezins)factoren, sociale (buurt)factoren): ▪ ▪ ▪
3. Macrosysteem (sociaal-economische gezinsfactoren, culturele factoren, maatschappelijke factoren): ▪ ▪ ▪
Wat gaat er goed? Krachten en Hulpbronnen
Beschermende factoren: 1. Microsysteem (kindfactoren, ouderfactoren, gezinsfactoren): ▪ ▪ ▪
2. Mesosysteem (sociale (gezins)factoren, sociale (buurt)factoren): ▪ ▪ ▪
3. Macrosysteem (sociaal-economische gezinsfactoren, culturele factoren, maatschappelijke factoren): ▪ ▪ ▪
Contextschaal <i>Scoor deze zaak op een schaal van 0 tot 10. 10 betekent dat dit geen situatie is waarbij actie ondernomen hoeft te worden 0 betekent dat deze zaak zeer ernstig en onveilig is en er direct actie vereist is</i>
Score:
Wat moet er gebeuren? Wanneer bent u tevreden?
Doelen:

Bijlage 14: Logboek signalen

Datum: Tijd: Locatie:	Gesignaleerd door:
Gebeurtenis (denk aan: betrokkenen, feitelijk gedrag, uw reactie op gedrag, vervolghandeling/ gemaakte afspraken):	

Datum: Tijd: Locatie:	Gesignaleerd door:
Gebeurtenis (denk aan: betrokkenen, feitelijk gedrag, uw reactie op gedrag, vervolghandeling/ gemaakte afspraken):	

Bijlage 15: Vragenlijst leerlingen sociale veiligheid

Bron: <http://onderzoek.vensters.nl/s/PO-TL-2015-2016-DEMO/?collector=143013>

In de vragenlijst vragen wij naar jouw mening over allerlei onderdelen van je school. Klik op het bolletje dat jouw antwoord het beste weergeeft. Het gaat om wat jij van je school vindt. We geven eerst een voorbeeld:

Voorbeeldvraag

Hoe leuk vind je de lessen op school?   - -   -   +   + +

- Als je de lessen helemaal niet leuk vindt, klik je op het bolletje bij – –
- Als je de lessen niet leuk vindt, klik je op het bolletje bij –
- Als je de lessen wel leuk vindt, klik je op het bolletje bij +
- Als je de lessen heel erg leuk vindt, klik je op het bolletje bij + +
- Als je de vraag niet kunt beantwoorden, klik je op het bolletje bij ?

Leerjaar

Ik zit in groep: 6   7   8

De sfeer op school

- -   -   +   + +

- Hoe graag ga je naar school?
- Hoe veilig voel je je op school?
- Hoe duidelijk vind je de regels op school?
- Heb je het naar je zin in de groep?
- Hoe tevreden ben je over de omgang met je medeleerlingen?

De lessen op school

- -   -   +   + +

- Hoe tevreden ben je over wat je leert op deze school?
- Hoe tevreden ben je over de uitleg van je juf of meester?
- Hoe duidelijk vertelt je juf of meester wat je goed of fout doet?
- Hoe goed helpt je juf of meester je als dat nodig is?

Rapportcijfer

Welk rapportcijfer geef je de school?   1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

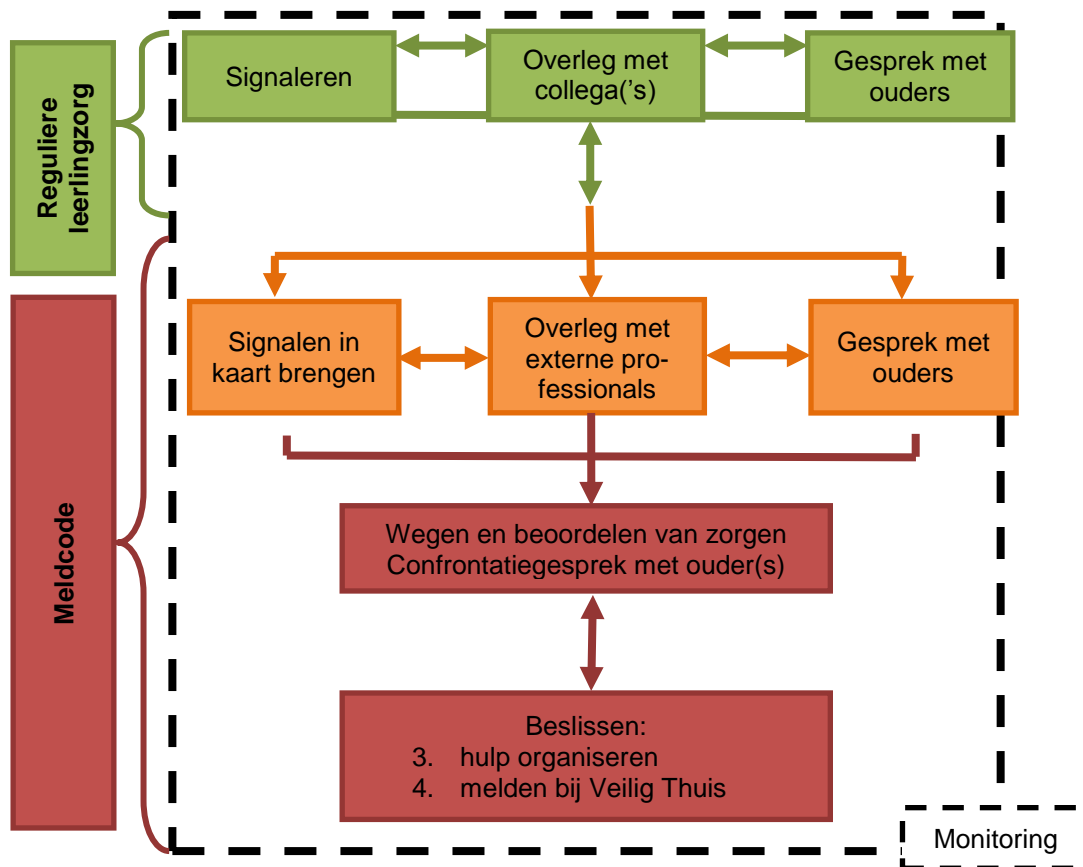
De lessen op school

Nooit   Soms   Vaak   Altijd

- De veiligheid op school
- Ik word op school gepest door andere leerlingen.
- Ik word online gepest door andere leerlingen.
- Andere leerlingen doen mij expres pijn.
- Ik ben bang voor andere leerlingen.

Mijn juf of meester helpt bij het oplossen van ruzies tussen leerlingen.

Bijlage 16: Praktische invulling van leerlingzorg tot de Meldcode

Zoals in bovenstaande afbeelding te zien is, liggen de verantwoordelijkheden van de leerkracht op een ander gebied dan die van de directie / IB.

Leerlingzorg

De leerkracht brengt de signalen in kaart

Leerkrachten signaleren te allen tijde hoe het met leerlingen gaat. Het gaat hierbij niet alleen om zorgen over gedrag, maar ook om zorgen over opvoeding, fysieke klachten, echtscheiding, leerproblemen en/of schulden. Daarbij wordt ook meegenomen of het kind zelf ook last heeft van de gesignaleerde zorg.

Om adequaat te signaleren is het van belang dat de leerkracht beschikt over basiskennis omtrent sociale en seksuele ontwikkeling en de wet Meldcode.

Bij groepsgedragingen signaleert de leerkracht per individu en verwerkt de gesignaleerde zorg per individu in het leerlingvolgsysteem. In deze bijlage zal verder dan ook gesproken worden over zorg per leerling.

Overleg met collega's

De leerkracht bespreekt (desgewenst) de gesignaleerde zorg met een collega's). Hierin wordt o.a. besproken of de zorg ook door de ander is gesignaleerd (bijv. doordat hij/zij het zelf heeft gezien) en of de zorgen worden gedeeld. Vervolgens wordt de ernst van de zorg afgewogen. Omdat de sociaal economische status, intelligentie, psychische gesteldheid en sociale omgeving zijn op opvoeding en ontwikkeling van kinderen, is het van belang om bij het wegen van gedrag rekening te houden met realistisch te verwachten verbeteringen.

Advies vragen aan aandachtsfunctionaris HGKM/ IB

Bij herhaalde zorgen of zorgen die worden ervaren als 'opvallend' of ernstig is het relevant dat een leerkracht de aandachtsfunctionaris HGKM of IB consulteert. De aandachtsfunctionaris is op de hoogte

van de normale sociaal-emotionele en seksuele ontwikkeling, signalen van kindermishandeling, het proces van de meldcode en heeft de vaardigheden om met ouders een confrontatiegesprek aan te gaan. Daarnaast kan de aandachtsfunctionaris / IB coachend optreden gedurende het proces dat een leerkracht met de betrokken leerling(en)/ouders doorloopt.

Gesprek met ouders

De gesignaleerde zorg(en) wordt door de leerkracht zo snel mogelijk met de ouders gedeeld. De leerkracht bespreekt in het gesprek in ieder geval de volgende onderwerpen:

Aanleiding van het gesprek

De leerkracht bespreekt de gesignaleerde zorgen. Hiervoor geeft het leerlingvolgsysteem handvatten, omdat daar alle signalen in opgenomen zijn.

Doel gesprek

De leerkracht bespreekt het doel van het gesprek. Hierin komt in ieder geval terug: de gesignaleerde zorg en wat de leerkracht concreet zou willen dat er verandert (realistisch). Aan de ouder(s) wordt aangegeven dat het in het belang van het kind is om hen erbij te betrekken en dat samenwerken belangrijk gevonden wordt.

Reactie van ouders

Bespreek de zorgen, maak hierbij gebruik van de feiten uit het dossier. Gebruik de criteria van Het Vlaggensysteem om ouders inzichtelijk te maken waar aan gewerkt moet worden. Voor ouders kunnen de zorgen onverwachts komen. Daarom moet rekening gehouden worden met mogelijke emoties en kwetsbaarheid van ouders. De leerkracht kan ouders tijd geven om het nieuws te verwerken en eventueel aanbieden om hulp te organiseren mocht dit gewenst zijn. Daarnaast helpt het om aan te geven dat het de wens is om hierin samen op te trekken.

Ouders kunnen op de zorg(en) reageren. Vraag ouders of zij de zorgen herkennen uit de thuissituatie. Mochten ouders niet reageren op de zorg, dan kan de leerkracht zijn zorg verduidelijken, door uit te leggen en de ouders te stimuleren om vragen te stellen. In samenspraak met de ouders wordt het probleem vastgesteld.

Gezamenlijke oplossing

In samenspraak met de ouders wordt een gezamenlijke oplossing bedacht. Hierbij is van belang dat ouders de benoemde zorg herkennen/ erkennen voordat vervolgstappen kunnen worden gemaakt. De leerkracht schetst mogelijke oplossingen en eventuele maatregelen die school zal nemen. In de oplossing moeten ouders de verantwoordelijkheid voor de zorg voor hun kind oppakken. In deze aanpak worden concrete doelen opgesteld, waarop in het vervolgggesprek teruggekomen kan worden.

Samenvatting

De leerkracht vat het gesprek, met de gemaakte afspraken, samen en noteert dit in het leerlingvolgsysteem. Ouders ontvangen een kopie van de afspraken en zo nodig wordt aan ouders gevraagd om dit te tekenen. Ouders kunnen tekenen voor 'akkoord' en ook tekenen 'voor gezien'.

Vervolgafspraken (evaluatie)

De leerkracht maakt met de ouders een nieuwe afspraak. In deze afspraak wordt, aan de hand van eerdere verslagen, nagegaan of de zorgen om de leerling verminderd zijn, aan de hand van de gemaakte afspraken. Blijft de zorg bestaan, dan treedt de Meldcode (hoofdstuk 17) in werking en neemt de aandachtsfunctionaris Huiselijk Geweld en Kindermishandeling de oudergesprekken over. De leerkracht houdt contact met ouders en kind en blijft signaleren.

De Meldcode

Aandachtsfunctionaris HGKM brengt signalen in kaart

De aandachtsfunctionaris HGKM brengt de signalen, die een vermoeden van kindermishandeling bevestigen of ontcrachten, in kaart en legt deze vast.

Uit het leerlingvolgsysteem worden relevante en/of de eerder gesignaleerde zorgen verzameld evenals de gespreksverslagen van de gesprekken met ouders en de eerdere gemaakte afspraken met ouders. Tevens wordt in het leerlingvolgsysteem gekeken of er zorgen zijn om het gezin wat betreft broertjes en zusje. Ook de gegevens die de signalen weerspreken worden vastgelegd. Zo nodig worden alle gegevens geobjectiveerd en geconcretiseerd. De aandachtsfunctionaris HGKM legt ook de contacten met

bijv. externen over de signalen vast, evenals de stappen die worden gezet en de besluiten die worden genomen.

De aandachtsfunctionaris HGKM onderzoekt:

- Welke signalen zijn er / heb je gezien en/of gehoord?
- Hoe vaak komt dit voor?
- In welke situaties komt de zorg voor?
- Zijn er meer kinderen bij betrokken?
- Hoe verhoudt het gedrag zich tot de normale ontwikkeling?
- Vertoonde het kind hetzelfde gedrag al eerder?
- Bestonden dezelfde zorgen al eerder?

Overleg met externe professionals

Bij elke gesignaleerde zorg kan de aandachtsfunctionaris HGKM een casus voorleggen aan een of meerdere externe professionals, om te checken of op basis van de feitelijke gegevens en observaties de zorgen terecht zijn.

In bijlage 12: sociale kaart zit een telefoonlijst met ketenpartners, relevante partijen en het calamiteiten-team. De externe professional kan bijvoorbeeld een medewerker van CJG/ JGT of Veilig Thuis zijn.

Casuïstiek overleg/zorg- en adviesteam en advies vragen aan Veilig Thuis

De aandachtsfunctionaris HGKM kan zowel intern, met bijv. directie en collega's, als extern, bijv. een samengestelde groep met relevante partijen, in overleg gaan.

Tot casuïstiek overleg kan worden besloten bij zorgen omtrent een leerling en/of vermoeden van HGKM. In relatie tot de wet Meldcode worden ouders vanaf het begin bij de gesprekken betrokken. Als dit niet tot de mogelijkheden behoort, kan de casus alleen anoniem ingebracht worden. Hierbij worden interne en eventueel externe professionals door de aandachtsfunctionaris HGKM bij elkaar gebracht om de casus door te spreken. In dit overleg kunnen zowel een analyse alsmede een plan van aanpak worden gevormd. Als er externen bij dit overleg aanwezig zijn, kunnen de vastgelegde informatie en gemaakte afspraken aanzet zijn voor het opstarten van een groeidocument. Het al dan niet opstarten van een groeidocument wordt besloten door de aandachtsfunctionaris HGKM of/de IB.

Advies vragen bij Veilig Thuis

De Wet Meldcode regelt het meldrecht bij Veilig Thuis voor professionals die vallen onder de reikwijdte van die wet. De professional kan altijd advies vragen zonder de persoonsgegevens van betrokkenen te noemen. De professional deelt pas de persoonsgegevens met Veilig Thuis indien deze dat noodzakelijk acht om de huiselijke geweld- of kindermishandelingssituatie te doorbreken.

De melder dient hierover transparant te zijn naar ouders (en kinderen boven de 12 jaar), behalve als de veiligheid van de melder, kind of gezin, door de melding in het geding komt, of de vertrouwensrelatie op het spel staat.

Procedure omtrent advies van Veilig Thuis:

Bij een adviesvraag legt Veilig Thuis geen gegevens vast van de leden van het gezin of huishouden: deze blijven anoniem. Veilig Thuis registreert een advies op naam van de adviesvrager of eventueel op nummer. De adviesvrager is zelf verantwoordelijk voor alle verdere acties. In het adviesgesprek met Veilig Thuis komt onder andere het volgende aan de orde:

- De eerdere acties die de adviesvrager heeft gezet in het kader van de meldcode;
- De aard en ernst van het gesignaleerde probleem;
- Wat de adviesvrager zou kunnen doen om meer duidelijkheid te krijgen over de vraag of er sprake is van huiselijk geweld of kindermishandeling;
- Wat de adviesvrager zou kunnen doen om het gesignaleerde met betrokkenen te bespreken;
- Wat de adviesvrager zou kunnen doen om het gesignaleerde aan te pakken;
- Welke mogelijkheden de adviesvrager heeft om de lokale deskundigen te betrekken;
- Op welke manier Veilig Thuis de adviesvrager bij bovenstaande kan ondersteunen, bijvoorbeeld in de voorbereiding van gesprekken met betrokkenen of door het bijwonen van een casusoverleg ter bespreking van de te nemen acties;
- De verdeling van de verantwoordelijkheden tussen Veilig Thuis en adviesvrager.

Veilig thuis adviseert de adviesvrager om zijn adviesvraag om te zetten in een melding, indien Veilig Thuis meent dat dit noodzakelijk is in verband met:

- De ernst en de aard van het gesignaleerde;

- De (on)mogelijkheden van de adviesvrager om het gesignaleerde op een adequate manier op te pakken en aan te pakken.

In gesprek met ouders

Omdat de zorg bij de leerkracht(en) blijft bestaan en eerder gevoerde gesprekken geen of weinig verbeteringen hebben opgeleverd wordt de zorg doorgespeeld naar de aandachtsfunctionaris. De rol van de leerkracht hierin is aan te geven aan de ouders dat zorgen niet minder zijn geworden of niet weggenomen zijn en dat hij/zij de aandachtsfunctionaris HGKM hiervan op de hoogte zal stellen en dat deze een afspraak zal inplannen voor een nieuw gesprek.

De aandachtsfunctionaris HGKM en/of directie en eventueel de leerkracht hebben een gesprek met de ouders van de leerling. Eerder gemaakte afspraken, met daarbij de gesignaleerde zorgen vormen het uitgangspunt voor dit gesprek. Dit gesprek is niet altijd makkelijk. Luister actief naar de ouders. Benoem dit door regelmatig het gesprek samen te vatten. Als ouders hun verhaal vertellen, ga daar dan niet zomaar in mee, maar vraag door. Door gebruik te maken van de eenvoudige gesprekstechniek: 'Luisteren, Samenvatten, Doorvragen (LSD)' zorg je ervoor dat ouders actief bij het gesprek betrokken blijven. Zoek samen met ouders naar hoe de zorg verminderd kan worden en maak hierover duidelijke (SMART) afspraken. Na afloop van het gesprek wordt er een verslag gemaakt en in het leerlingvolgsysteem opgeslagen. Ouders krijgen het verslag te zien en kunnen dit desgewenst ondertekenen. Als ze het oneens zijn met de inhoud kunnen ze dit aangeven en tekenen voor 'gezien'.

Houdt bij het in gesprek gaan met ouders rekening met de volgende punten:

- Leg het doel van het gesprek uit;
- Bespreek de eerder gemaakte afspraken, maak hierbij gebruik van de feiten uit het dossier;
- Toon begrip voor emoties en spanningen
- Maak harde afspraken, en leg uit dat school genoodzaakt is tot het doen van een melding als er in de thuissituatie niks verandert;
- Leg de gemaakte afspraken vast in het dossier en laat dit tekenen door ouders;
- Worden de zorgen niet weggenomen door het gesprek, of zie je in de komende weken geen verbetering, dan zet je ook de volgende stappen.

Wegen en beoordelen van zorgen, confrontatiegesprek met ouder(s)

Een situatie omtrent huiselijk geweld en kindermishandeling dient altijd zo objectief mogelijk te worden gewogen. Hierbij dient gelet te worden op zowel individuele gedragingen die hebben plaatsgevonden alsmede de gedragingen van een groep en de invloed van beiden op aanwezigen. De weging gebeurt op basis van alle informatie die is verzameld. Tot slot wordt de aard en de ernst van het geweld ingeschat. Hierbij worden de volgende vragen beantwoord:

1. Is er direct fysiek gevaar voor het kind?
2. Belemmert de opvoedingssituatie een veilige en gezonde ontwikkeling van het kind?
3. Zijn er risico's voor de veiligheid van het kind in de nabije toekomst?

Twijfel je over de aard, omvang of risico's van het geweld of de vervolgstappen, raadpleeg altijd (opnieuw) Veilig Thuis.

Het Balansmodel van Bakker (bijlage 13) kan ondersteunen in de afweging bij het wel of niet melden. Met dit model kan een sterkte/ zwakte analyse van het kind met zijn omgeving gemaakt worden.

Vanaf 1 januari 2019 wordt het afwegingskader verplicht. Dit afwegingskader helpt ook bij het maken van de keuze om tot een melding te komen. Een concept is alvast opgenomen in bijlage 27.

Na het wegen en beoordelen wordt een confrontatiegesprek aangegaan met ouder(s). Kies zorgvuldig datum, tijd en locatie. Nodig ouders bij voorkeur schriftelijk uit. Geef aan wie bij het gesprek aanwezig zullen zijn en wat besproken gaat worden. Doel van het gesprek is verbetering van de inzet van ouders én/óf externe hulp organiseren. Toon tijdens het gesprek begrip voor emoties en spanningen van ouder(s). Leg gewenste vervolgstappen uit en dat benoem dat bij uitblijven van begrip een melding zal worden gedaan bij Veilig Thuis. Mochten ouders wel begrip tonen bespreek dan vervolgstappen en stel SMART-doelen op. Na afloop van het gesprek wordt er een verslag gemaakt en in het leerlingvolgsysteem opgeslagen. Ouders krijgen het verslag te zien en kunnen dit desgewenst ondertekenen. Als ze het oneens zijn met de inhoud kunnen ze dit aangeven en tekenen voor 'gezien'.

Let op: Als er concrete aanwijzingen zijn, dat door het voeren van het gesprek de veiligheid van een van de betrokkenen in het geding zou kunnen komen, dan kan er van een gesprek met de ouders afgezien worden en zonder vooroverleg een melding gedaan worden.

Bijlage 17: Signalen van kindermishandeling

Kinderen van 4–12 jaar

Lichamelijk welzijn

- blauwe plekken, brandwonden, botbreuken, snij-, krab- en bijtwonden
- groeiachterstand
- te dik
- slecht onderhouden gebit
- regelmatig buikpijn, hoofdpijn of flauwvallen
- kind stinkt, heeft regelmatig smerige kleren aan
- oververmoeid
- vaak ziek
- ziektes herstellen slecht
- kind is hongerig
- eetstoornissen
- achterblijvende motoriek
- niet zindelijk op leeftijd dat het hoort

Gedrag van het kind

- timide, depressief
- weinig spontaan
- passief, lusteloos, weinig interesse in spel
- apathisch, toont geen gevoelens of pijn
- in zichzelf gekeerd, leeft in fantasiewereld
- labiel
- erg nerveus
- hyperactief
- negatief zelfbeeld, weinig zelfvertrouwen, faalangst
- negatief lichaamsbeeld
- agressief, vernielzucht
- overmatige masturbatie
- tegenover andere kinderen:
  - agressief
  - speelt weinig met andere kinderen
  - vluchtige vriendschappen (12-18)
  - wantrouwend
  - niet geliefd bij andere kinderen
- tegenover ouders:
  - angstig, schrikachtig, waakzaam
  - meegaand, volgzaam
  - gedraagt zich in bijzijn van ouders anders dan zonder ouders

Tegenover andere volwassenen

- angst om zich uit te kleden
- angst voor lichamelijk onderzoek
- verstijft bij lichamelijk contact
- angstig, schrikachtig, waakzaam
- meegaand, volgzaam
- agressief
- overdreven aanhankelijk
- wantrouwend
- vermijdt oogcontact

Overig

- plotselinge gedragsverandering
- gedraagt zich niet naar zijn leeftijd
- slechte leerprestaties
- rondhangen na school
- taal- en spraakstoornissen

Gedrag van de ouder

- onverschillig over het welzijn van het kind
- laat zich regelmatig negatief uit over het kind
- troost het kind niet
- geeft aan het niet meer aan te kunnen
- is verslaafd
- is ernstig (psychisch) ziek
- kleedt het kind te warm of te koud aan
- zegt regelmatig afspraken af
- houdt het kind vaak thuis van school
- heeft irreële verwachtingen van het kind
- zet het kind onder druk om te presteren

Gezinssituatie

- samengaan van stressvolle omstandigheden, zoals slechte huisvesting, financiële problemen en relatieproblemen
- sociaal isolement
- alleenstaande ouder
- partnermishandeling
- gezin verhuist regelmatig
- slechte algehele hygiëne

Signalen specifiek voor seksueel misbruik

- Lichamelijk welzijn
- verwondingen aan geslachtsorganen
- vaginale infecties en afscheiding
- jeuk bij vagina of anus
- pijn in bovenbenen
- pijn bij lopen of zitten
- problemen bij plassen
- urineweginfecties
- seksueel overdraagbare aandoeningen

Gedrag van het kind

- drukt benen tegen elkaar bij lopen
- afkeer van lichamelijk contact
- maakt afwezige indruk bij lichamelijk onderzoek
- extreem seksueel gekleurd gedrag en taalgebruik
- zoekt seksuele toenadering tot volwassenen

Deze signalenlijst is overgenomen uit de publicatie van het Nederlands Jeugdinstituut: Wolzak, A. (2009, 6e druk). *Kindermishandeling: signaleren en handelen*. Te bestellen via www.nji.nl/publicatie.

Bijlage 18: Actieplan bij een incident

Hieronder staan acties beschreven die genomen kunnen worden als er sprake is van seksueel grensoverschrijdend gedrag tussen kinderen. Voor sommige acties geldt dat ze naast elkaar gezet kunnen of moeten worden. De ernst en specifieke omstandigheden van het incident bepalen wat wel of niet nodig is. Weeg dit steeds zorgvuldig af. Onderneem wel snel actie.

Algemene adviezen

Houd als school de regie. Ouders hebben soms uitgesproken opvattingen over wat ze vinden dat de school moet doen. Ouders die zich niet gehoord voelen, kunnen acties ondernemen in en rond de school: ze dienen een klacht in, beginnen via sociale media een hetze tegen 'dadertje', benaderen de burgemeester of halen de pers erbij. Soms dreigen meerdere ouders hun kind van school te nemen als je de door hen aanbevolen acties niet uitvoert.

Houd vast aan je onderwijskundige visie, maak je eigen pedagogische overwegingen en neem van daaruit passende maatregelen. Reageer niet vanuit angst of vanuit alle onrust. De visie van de school op onderwijs voor alle kinderen is van belang: hoe wordt in het algemeen omgegaan met grensoverschrijdend gedrag, mogen kinderen fouten maken, hoe kun je fouten herstellen? Het helpt om dit van het begin af aan ouders duidelijk te maken.

Zorg in de school voor een goede taakverdeling. Een directeur kan niet alles tegelijk. Maak, als het groter wordt, afspraken over wie de school runt en wie de crisis. Zoek hiervoor ondersteuning bij het bestuur, maak met hen afspraken over communicatie en eventueel extra inzet (van binnen de school of van externen).

Hieronder volgt een beschrijving van de te nemen acties. Bij iedere actie is aanvullende informatie opgenomen. Let op: sommige acties kunnen tegelijkertijd lopen.

- ACTIE 1: Voer gesprekken**
- ACTIE 2: Onderneem actie**
- ACTIE 3: Zorg voor opvang**
- ACTIE 4: Communiceer**
- ACTIE 5: Vervolg**

ACTIE 1 VOER GESPREKKEN	ACTIE 2 ONDERNEEM ACTIE
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Houd een logboek bij <i>(hoofdstuk 15 en bijlage 4)</i> ▪ Bewaar e-mails en andere communicatie overzichtelijk <i>(bijlage 10)</i> ▪ Bespreek het (vermoeden van) seksueel grensoverschrijdend gedrag met de leerkracht / IB / directie van de betrokken kinderen. ▪ Nodig, op zeer korte termijn, ouders van betrokken kinderen uit voor een gesprek waarin de zorg van de school (voor betrokken kind en de veiligheid voor andere kinderen) wordt gedeeld <i>(bijlage 11)</i> ▪ Bespreek met de ouders mogelijke oplossingen en maak een actieplan (maatregelen en afspraken) <i>(bijlage 9)</i> 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Maak op grond van de gesprekken een eerste inschatting over hoe groot de zaak is/kan worden <i>(hoofdstuk 16.4)</i> ▪ Maak een kort actieplan. Eventueel met externe professionals (GGD-JGZ, Schoolbegeleidingsdienst, behandelaar betrokken kind, landelijke experts, etc) <i>(bijlage 7)</i> ▪ Neem snel maatregelen en communiceer deze naar de betrokken ouders en personeel <i>(hoofdstuk 4)</i> ▪ Als de zaak groot wordt: stel een team samen met school, bestuur en externe professionals om verdere acties uit te zetten. <i>(Calamiteitenteam GGD HM: 088 - 308 33 42)</i>
<p>Met ouders <i>(hoofdstuk 15 en 16.4)</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Erken ouders in hun zorg, maar zorg ervoor dat je het e.e.a. niet groter maakt dan het is. Maak een afweging van het gedrag met behulp van het vlaggensysteem Sensoa/ Movisie. ▪ Kinderen geven vaak het antwoord waarvan zij <i>denken</i> dat hun ouders het willen horen. Dit zorgt ervoor dat het niet mogelijk is om helder te krijgen wat er precies gebeurd is! ▪ Ouders moeten beseffen dat hun reacties op de gebeurtenissen in hoge mate bepalend zijn voor de last die hun kind ervaart. Een rustige en ondersteunende reactie helpt hun kind. <p>Terminologie <i>(hoofdstuk 17.3)</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ <u>Vermijd</u> termen: dader/ slachtoffer, <u>gebruik term</u>: 'betrokken kinderen' (kind dat initiatief neemt en kind dat iets overkomt). ▪ Vermijd in de gesprekken en in alle communicatie het woord 'seksueel'. Dat is een lading die volwassenen geven. Gebruik: 'intimiderend', 'ongepast' of 'grensoverschrijdend' gedrag. 	<p>Maatregelen <i>(bijlage 9, 3.3).</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ De maatregelen zijn gericht op het vergroten van de veiligheid voor alle kinderen op de school. Hierdoor zal het kind dat over de grens ging zo min mogelijk de gelegenheid krijgen om dat nogmaals te doen. ▪ Breng in kaart welke momenten/ situaties problemen opleveren en bespreek met collega's/ betrokken ouders hoe deze omzeild kunnen worden. ▪ Informeer collega's over de genomen maatregelen. ▪ Evalueer de genomen maatregelen. <p>Schorsen <i>(hoofdstuk 16.7, Bijlage 1)</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Jong kind: Het is over het algemeen niet aan te raden om een jong kind te <i>schorsen</i> voor grensoverschrijdend gedrag. Houdt het kind een paar dagen thuis, terwijl er afspraken over veiligheid gemaakt worden. ▪ Ouder kind: Vaak is straf op zijn plaats, schorsen kan deze functie vervullen. <p>Communicatie Het is belangrijk om snel te communiceren, via facebook en twitter gaat het nieuws snel. <i>(hoofdstuk 4, bijlage 16)</i></p>

ACTIE 3 ZORG VOOR OPVANG	ACTIE 4 COMMUNICATIE	ACTIE 5 VERVOLG/ EVALUTATIE
<p>Zorg voor ondersteuning voor: (<i>steun vanuit het bestuur, ondersteuning door lokale organisaties, evt. tijdelijk extra inzet, etc.</i>)</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Schoolleiding ▪ Team ▪ Ouders ▪ Leerlingen 	<p>INTERN (<i>hoofdstuk 4, 16.8</i>)</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Informeer het personeel over de ontwikkelingen en de afspraken. ▪ Spreek af wie aanspreekpunt is voor de ouders. Dit is bij voorkeur de directie. ▪ Zorg dat het in én bij de klassen rustig blijft. <p>EXTERN</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Communicatie naar ouders: de manier van communiceren hangt van de zwaarte van het incident (ernst en aantal betrokkenen) en maatschappelijke onrust. (<i>hoofdstuk 16.3, 16.4, 17.4, 17.6, bijlage 12, 13 en 14</i>) ▪ Alléén het verantwoordelijke bestuur communiceert met de media. (<i>bijlage 16</i>) <p>Let op! Klein houden (met alleen betrokken ouders) heeft <i>altijd</i> de voorkeur!</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Houd het logboek bij. ▪ Check of alles volgens gemaakte afspraken verloopt. ▪ Wees alert op signalen. Mogelijk zijn er meer slachtoffers. ▪ Gebruik het incident als aanleiding om het huidige beleid door te lichten.
<p>Omgaan met emoties Ouders ervaren (soms heftige) emoties als ze horen/ merken dat er dingen met hun kind gebeuren die de integriteit aantasten. De basis hiervoor ligt in de angst en zorgen om hun kind. Eigen negatieve ervaringen van de ouders kunnen bijdragen aan hun reactie.</p> <p>Houd er rekening mee dat een stapeleffect op kan treden bij kinderen en volwassenen (ook personeel) die eerder emotionele gebeurtenissen hebben meegemaakt. Zo kan iemand een grotere impact van het incident ervaren dan je op grond van de huidige feiten zou verwachten.</p>	<p>Mogelijkheden voor communicatie (<i>Bijlage 11, 12, 13 en 14</i>)</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Informeer betrokken ouders zo spoedig mogelijk middels een <i>zakelijke brief/email</i> : <ul style="list-style-type: none"> ○ Vertel aan ouders wat aan de kinderen op school verteld is, of gaat worden, over het incident. ○ Vraag ouders om, in het belang van de kinderen, de rust te bewaren en geen uitspraken naar de pers te doen. ▪ Richt een spreekuur in zodat ouders vragen kunnen stellen. ▪ Organiseer een ouderavond. Overweeg dit zorgvuldig! De vertrouwensinspectie waarschuwt voor het risico van escalatie. 	<p>Mogelijkheden voor vervolg</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Kijk naar onveilige plekken in en om de school en neem maatregelen. ▪ Kijk naar mogelijke onveilige momenten tijdens /rond schooltijd en neem maatregelen. ▪ Organiseer een training voor de leerkrachten over seksuele ontwikkeling. ▪ Organiseer in een iets later stadium een bijeenkomst voor alle ouders met deskundigen van de GGD waarin informatie wordt gegeven over seksuele ontwikkeling van kinderen. Dit heeft alleen zin als ouders hier open voor staan en niet nog hun ongenoegen willen uiten.

Bijlage 19: Handreiking aanvullende (tijdelijke) omgangsregels

In deze tekst wordt gesproken over de betrokken leerling. Hier kunnen ook meerdere leerlingen bedoeld worden.

Als er sprake is van grensoverschrijdend gedrag tussen leerlingen moet daar actief op gereageerd worden, en zijn er waarschijnlijk (tijdelijk) extra omgangsregels nodig. Deze handreiking geeft een idee wat de extra omgangsregels kunnen zijn en hoe de school daarmee om kan gaan.

Rol van de extra leerkracht:

Eén van de (tijdelijke) extra maatregelen kan de inzet van een extra leerkracht zijn. De extra leerkracht begeleidt de betrokken leerling. De extra leerkracht leert de betrokken leerling actief aan welke afspraken er zijn en hoe het zich daaraan kan houden.

Daarnaast ondersteunt de extra leerkracht ook de andere leerlingen en de leerkracht op alle momenten dat hiervoor ruimte is.

Handreiking (extra) omgangsregels

Start en afsluiting schooldag

De betrokken leerling wordt beide keren door de ouder(s) bij de klas gebracht en overgedragen aan de leerkracht en extra leerkracht.

Bij het naar huis gaan wordt de hele groep naar buiten begeleid. De betrokken leerling wordt door de leerkracht aan de ouder overgedragen.

Speelkwartier:

Tijdens het speelkwartier gaat de extra leerkracht met de betrokken leerling mee naar buiten en begeleidt, waar nodig het spelen buiten. De extra leerkracht leert de betrokken leerling dat het binnen het gezichtsveld van de leerkracht speelt.

Op het plein, tijdens de pauze, zijn verder meerdere leerkrachten aanwezig, waaronder ook de eigen leerkracht.

Afspraken rondom de toiletgang:

In principe gaan de kinderen niet tijdens de uitleg naar de wc. Tijdens de verwerking mogen ze zelfstandig naar de wc. Ze geven in de klas aan dat ze naar het toilet zijn, zodat de leerkracht weet dat er een jongen en/ of meisje op het toilet aanwezig is. De leerkracht grijpt in als hier naar zijn/haar mening oneigenlijk gebruik van gemaakt wordt (bijvoorbeeld om niet aan het werk te gaan).

Voor de betrokken leerling gelden deze regels ook. De betrokken leerling meldt toiletbezoek bij de leerkracht. De extra leerkracht begeleidt de leerling tijdens het toiletbezoek.

Toiletbezoek tijdens de speelpauze buiten is niet gewenst. Als leerlingen naar het toilet moeten melden ze dit bij de leerkracht, de betrokken leerling doet dat ook op deze manier. De extra leerkracht gaat mee naar binnen.

Klassenregel: Na het toiletbezoek ga je direct weer terug naar de klas. Je blijft niet in de WC of in de gangen hangen.

Afspraken rondom de gymnastieklessen

Onder begeleiding van de leerkracht en extra leerkracht kleden jongens en meisjes zich om in verschillende ruimtes. Zowel bij de jongens als bij de meisjes is er vast toezicht (leerkracht en extra leerkracht). De betrokken leerling krijgt een vaste plek in de kleedkamer, bij de deur van de gymzaal.

De extra leerkracht blijft aanwezig tijdens de gymlessen.

Bij omkleden na de gym wordt weer op de jongens en meisjes toezicht gehouden door de leerkracht en de extra leerkracht.

Afspraken rondom computergebruik

Wanneer kinderen klaar zijn met hun werk, mogen ze gebruik maken van een computer in de klas. De betrokken leerling mag een vaste, voor de leerkracht goed zichtbare, computer in de klas gebruiken. De

betrokken leerling zit nooit zonder toezicht op de computer. Bij klassikale computerlessen wordt de betrokken leerling begeleidt door de extra leerkracht.

Tutorlezen

Tutorlezen vindt voor de betrokken leerling altijd in een lokaal plaats. Daar is de leerkracht en de extra leerkracht aanwezig.

Zelfstandig werken

Tijdens het zelfstandig werken blijft de betrokken leerling in de klas. De leerkracht houdt, samen met de extra leerkracht, toezicht. Op het moment dat de betrokken leerling op de gang gaat werken/ spelen gaat de extra leerkracht mee.

Schoolreisje en andere buitenschoolse activiteiten

Met de buitenschoolse activiteiten gaat de extra leerkracht mee en houdt toezicht op de betrokken leerling.

Evaluatie

De extra omgangsregels worden 2 weken na het ingaan voor het eerst geëvalueerd met bijvoorbeeld:

- Leerkrachten
- Ouders van de betrokken leerling
- Intern Begeleider
- Directie
- Externe deskundigen

Op basis van de evaluatie wordt het plan bijgesteld en knelpunten / ontwikkelingspunten besproken. De wijzingen worden in het leerlingdossier bijgehouden.

Vervolgens vindt er elke maand een evaluatiegesprek plaats. Zo nodig kan van deze data afgeweken worden. De overige ouders worden, in grote lijnen, geïnformeerd over deze evaluaties.

Er vindt dagelijks overleg plaats tussen de leerkracht en de extra leerkracht.

Bijlage 21: Lijst contacten met ouders (evt. telefonisch)

	Datum	Gesprek met	Actie	Door wie
1				
2				
3				
4				
5				
6				
7				
8				
9				
10				
11				
12				
13				
14				
15				
16				
17				
18				
19				
20				
21				
22				

Bijlage 22: Overwegingen met betrekking tot ouderavonden

Ervaringen van het calamiteitenteam Hollands Midden

Door ontwikkelingen in de samenleving (digitale platforms, ongenueanceerde reacties) en door o.a. grote zedenzaken is het effect van bijeenkomsten voor grote groepen betrokkenen anders dan enkele jaren geleden. Dat maakt dat we veel terughoudender zijn om ze in te zetten. Waar bijeenkomsten enkele jaren geleden vaak erg gewaardeerd werden door het publiek en daardoor ook effectief waren in het beperken van onrust, is een bijeenkomst nu vaak een podium voor de meest ontevreden mensen. Voor sommigen van hen zijn alle gezagsdragers en experts bij voorbaat al verdacht en bezig de zaak in de doofpot te stoppen. Dit is ook wat er geventileerd wordt op zo'n bijeenkomst, waar soms namens de vermeende slachtoffers al een advocaat aanwezig is. Er wordt dan door deze mensen de suggestie gewekt dat er veel meer aan de hand is, de bestaande feiten worden vaak heel ernstig geduid.

Dit maakt andere ouders onzeker en angstig, we zien dit terug in de reacties van hun kinderen. Zo raken kinderen die helemaal niet betrokken zijn, getraumatiseerd door de angsten en woede van hun ouders. Dat is heel onwenselijk.

Grensoverschrijdend gedrag tussen kinderen/jongeren is meestal geen reden om een informatiebijeenkomst te houden. Je probeert het op te lossen met de direct betrokkenen en de rest van de ouders en leerlingen alleen over het proces te informeren waar dat nodig is.

We hebben inmiddels goede ervaring met het via bv een brief informeren van ouders en daarin gesprekken aanbieden voor hen die nog vragen hebben. Zo filter je de mensen met vragen/woede eruit en laat je de rest meer met rust. Het straalt naar ouders toe ook meer uit dat de feiten kennelijk niet erger zijn dan dit en dat ze met de brief zo volledig mogelijk geïnformeerd zijn.

Uiteraard zijn er ook nog steeds omstandigheden waarbij een bijeenkomst heel passend en effectief is. Het vraagt dus om een goede inschatting van de situatie. Hiervoor is het van belang om als school vóór een eventuele bijeenkomst wordt aangekondigd, te overleggen met extern betrokken partners (bv. politie, gemeente, GGD, BJZ, GGZ). Deze partijen hebben meestal ervaring met dit soort bijeenkomsten, gebruik hun expertise!

Een bijeenkomst kan goed uitpakken zijn als:

- Er voldoende informatie is om te delen:
Als alle informatie die je kunt delen al in de uitnodigingsbrief staat, hebben mensen het gevoel dat ze voor niets gekomen zijn. Een bijeenkomst heeft zin als je aanvullende informatie kunt geven over:
  - de feiten;
  - wat er gedaan is en nog gaat gebeuren;
  - wat ouders aan reacties bij hun kinderen kunnen verwachten;
  - wat ze zelf beter wel/niet kunnen doen.
- De mensen bereid zijn om te luisteren naar de geboden informatie:
Als er veel onvrede is, is zelf een boodschap brengen moeilijk. Dan kan het voornaamste doel zijn dat je luistert naar wat mensen te zeggen hebben. Dat zou dan ook in de uitnodiging duidelijk moeten worden. Ouders kunnen zelf kiezen of ze daar wel/geen behoefte aan hebben.
- De relevante partijen aanwezig zijn en de taken goed verdeeld hebben:
Met teveel professionals wek je de indruk dat het heel ernstig is, de kunst is om met zo'n 3-4 partijen te zorgen dat alle relevante informatie gedeeld en toegelicht kan worden. De politie is bijvoorbeeld onmisbaar om uit te leggen waarom in het kader van het strafrechtelijk onderzoek niet alle informatie gedeeld kan worden.

De hulpvragen ter plekke vallen meestal mee, de aanwezigheid van 1 of 2 hulpverleners die mensen uit het publiek op kunnen vangen is eigenlijk altijd voldoende. Het is prettig als deze mensen ook na afloop nog even beschikbaar zijn voor ouders met een individuele vraag.

Bijlage 23: Ouderbrief ernstig incident groep zelf

Bij ernstig grensoverschrijdend gedrag leerlingen PO voor ouders van de leerlingen uit de betrokken groep(en)

Aan: de ouders/verzorgers van de leerlingen van groep X

Betreft: incident in groep X

Geachte ouders/verzorgers,

Naar aanleiding van een vervelend voorval in de groep van ... ontvangt u deze brief. We willen u informeren over de acties die we als school ondernemen. Daarnaast willen we u vragen de rust te bewaren in het belang van alle kinderen. Ter bescherming van de betrokken kinderen en hun ouders vragen wij u hun privacy te respecteren.

Er is sprake geweest van grensoverschrijdend gedrag door <SITUATIE> leerlingen. Met de ouders van betrokken leerlingen zijn hierover direct gesprekken gevoerd. Er is begeleiding geregeld voor de betrokken leerlingen. (evt. aangeven of/hoe het in de klas besproken is) We zijn bezig om met de <GGD/schoolbegeleidingsdienst> een plan te maken om herhaling te voorkomen. (evt.: Het kind dat grensoverschrijdend gedrag heeft vertoond wordt op ons verzoek enkele dagen thuis gehouden. Gebruik bij voorkeur niet het woord "schorsen".)

Er zijn geen aanwijzingen dat er ook andere kinderen betrokken zijn, maar we kunnen dat niet helemaal zeker weten. Ervaringen elders leren dat het niet makkelijk is om daar bij kinderen op deze leeftijd achter te komen. Het is van belang te letten op mogelijke signalen van uw kind en er alleen voorzichtig over te praten. Als u er met uw kind over wilt praten, is het verstandig om open vragen te stellen en geen sturende of suggestieve vragen. Kinderen zullen namelijk snel het antwoord geven dat ze denken dat u verwacht.

Voor kinderen is de reactie van ouders in dit soort zaken erg belangrijk. Als ouders heel erg schrikken of emotioneel reageren, zullen kinderen dat ook doen. Het is aan ons als volwassenen om de rust te bewaren en daarbij adequaat op te treden om de veiligheid te vergroten. (Evt: Ook de betrokken ouders stellen er prijs op dat er in het belang van hun kinderen geen/niet meer onrust ontstaat.)

We betreuren het dat deze gebeurtenissen op onze school plaatsgevonden hebben. We gaan actief stappen zetten om zowel rond de betrokkenen als in het algemeen de veiligheid in school te vergroten. We willen dit samen met u als ouders doen en betrekken ook onze externe partners zoals <de GGD en ..... > hierbij.

Wij zullen u laten weten welke stappen we concreet gaan ondernemen.

Mocht u zelf vragen hebben, dan kunt u uiteraard contact opnemen met één van de ondergetekenden.

Met vriendelijke groet,

Directie en evt. bestuur

Bijlage 24: Ouderbrief ernstig incident overige groepen

Bij ernstig grensoverschrijdend gedrag leerlingen P.O. voor niet direct betrokken groep ouders

Aan: de ouders/verzorgers van de leerlingen van de groepen ....

Betreft: incident in groep 1

Geachte ouders/verzorgers,

Naar aanleiding van een vervelend voorval in groep X ontvangt u deze brief. We willen u informeren over de acties die we als school ondernemen. Daarnaast willen we u vragen de rust te bewaren in het belang van alle kinderen. Ter bescherming van de betrokken kinderen en hun ouders vragen wij u hun privacy te respecteren.

Er is sprake geweest van grensoverschrijdend gedrag door <situatie>. Met de ouders van betrokken leerlingen zijn hierover direct gesprekken gevoerd. Er is waar nodig begeleiding geregeld voor de betrokken leerlingen. Ook hebben de ouders van de betreffende groep een brief ontvangen. We zijn bezig om met de <GGD/schoolbegeleidingsdienst/...> een plan te maken om herhaling te voorkomen. (eventueel: Het kind dat grensoverschrijdend gedrag heeft vertoond wordt op ons verzoek enkele dagen thuis gehouden.)

We willen u aanraden, indien u de inhoud van deze brief met uw kinderen bespreekt, dit weloverwogen te doen. De reacties van volwassenen op gebeurtenissen als deze is in hoge mate bepalend voor de beleving en het gevoel van veiligheid bij kinderen. Het is aan ons als volwassenen om de rust te bewaren en daarbij adequaat op te treden om de veiligheid te vergroten. (Evt: Ook de betrokken ouders stellen er prijs op dat er in het belang van hun kinderen niet meer onrust ontstaat.)

We betreuren het dat deze gebeurtenissen op onze school plaatsgevonden hebben. We gaan actief stappen zetten om zowel rond de betrokkenen als in het algemeen de veiligheid in school te vergroten. We willen dit samen met u als ouders doen en betrekken ook onze externe partners zoals de < .... en .....> hierbij.
(eventueel: Wij zullen u laten weten welke stappen we concreet gaan ondernemen.)

Mocht u zelf vragen hebben, dan kunt u uiteraard contact opnemen met één van de ondergetekenden.

Met vriendelijke groet,

Directie en evt. bestuur

Bijlage 25: Ouderbrief grensoverschrijdend gedrag jonge kinderen

PO grensoverschrijdend gedrag kleuters

Aan: de ouders/verzorgers van de leerlingen in groep ....

Betreft: incident in groep X

Geachte ouders/verzorgers,

Gisteren werden wij benaderd door de ouders van één van onze leerlingen uit de groep van uw kind met de mededeling dat er sprake is geweest van grensoverschrijdend gedrag door een leerling van onze school ten opzichte van hun kind.

We willen u informeren over de acties die we als school ondernemen. Daarnaast willen we u vragen de rust te bewaren in het belang van alle kinderen. Ter bescherming van de betrokken kinderen en hun ouders vragen wij u hun privacy te respecteren.

Met de ouders van betrokken leerlingen zijn direct gesprekken gevoerd. In de groep heeft <juf ....> vanochtend met de kinderen over de gebeurtenis gepraat. Ze heeft daarbij het volgende benoemd: <.....>

Er zijn afspraken gemaakt om herhaling te voorkomen. Wij zullen deze afspraken actief bewaken. Wij laten ons als schoolorganisatie op dit moment ondersteunen door deskundigen van <..... en ....> om u en de kinderen een goed antwoord te kunnen geven op eventuele vragen. Zij adviseren om open met uw kind over dit onderwerp te praten en goed te luisteren naar uw kind. Het is echter niet verstandig uw kind intensief te ondervragen over het gebeurde. Ervaring leert dat kinderen van deze leeftijd op vragen over dit onderwerp vooral het antwoord geven dat ze denken dat u wilt horen. Wij kijken als school met bovengenoemde instanties of ons beleid op dit gebied in orde is en of er aanvullende acties nodig zijn.

Wij hopen u hiermee op dit ogenblik voldoende te hebben geïnformeerd.

Mocht u zelf vragen hebben, dan kunt u uiteraard contact opnemen met één van de ondergetekenden.

Met vriendelijke groet,

Directie

Bijlage 26: Omgaan met media bij incidenten op school

Omgaan met de media bij incidenten

Vriend of vijand?

Veel scholen zien de media liever niet aan de poort van school. Ze zouden het liefst de ramen en deuren willen sluiten voor journalisten bij een incident. Een school die zich afzijdig houdt van de media loopt echter het risico dat informatie via andere kanalen wordt ingewonnen. Het is tegenwoordig onmogelijk een incident 'binnenshuis' te houden. Door de komst van sociale media verspreidt nieuws over een gebeurtenis op school zich razendsnel. Leerlingen én ouders zijn daarbij de nieuwsbron. Het gevolg is dat berichten onjuistheden kunnen bevatten waardoor ze extra schadelijk zijn voor het imago van de school én voor betrokkenen bij het incident. In plaats van de pers als vijand te beschouwen is het ze te vriend te houden en met journalisten samen te werken. Op die manier kan de school invloed hebben op de berichtgeving. Mediabeleid een onderdeel maken van het crisismanagement is daarom een must!

Volgens Hans Marijnissen, journalist én adviseur crisiscommunicatie voor het onderwijs is er voor scholen nog wat te leren over het omgaan met de media. Hij ondervroeg vijftien scholen die met een incident, waaronder ook ontuchtzaken, waren geconfronteerd. "In nagenoeg alle gevallen liepen de schoolleiders achter de feiten aan. Zij waren niet alleen geschokt door het drama, maar voelden zich ook gemangeld door de pers" (VK 5-4-2011).

Op een basisschool waar een incident plaatsvond rond grensoverschrijdend seksueel gedrag tussen twee kleuters liepen de emoties lopen hoog op. Sommige ouders wilden dat het 'dadertje' van school ging. Ontevreden over de aanpak van school stapten ze naar de pers.

Bron: Helpdesk PPSI

De kans dat een calamiteit de school treft is niet heel groot, maar ook relatief kleine voorvallen kunnen escaleren en uitgroeien tot een mediahype. Scholen zijn voorbereid op een crisis met protocollen en draaiboeken, maar het omgaan met de media blijkt hier in veel gevallen geen deel van uit te maken.

In dit informatieblad worden tips en handreikingen gegeven voor het omgaan met de media en het vaststellen van een mediabeleid.

✓ Persbericht

Informeer de pers over het incident door middel van een persbericht. Daarin staat wat er is gebeurd. Hoe de school heeft gehandeld en wat de school verder gaat doen. Welke instanties zijn ingeschakeld. Wie onderzoek doet en bij wie journalisten terecht kunnen met vragen/wie de woordvoerder is. Let bij het opstellen van het persbericht op het volgende:

- Noem feitelijkheden.
- Noem geen namen.
- Vermijd termen als ontucht, verkrachting en dergelijke. Dit roept vaak meer vragen op.
- Spreek in algemene bewoordingen. Bijvoorbeeld grensoverschrijdend gedrag.
- Vermijd termen als dader, verdachte, aangeklaagde. Spreek van schoolmedewerker, leerling, persoon in kwestie, man of vrouw.

✓ Woordvoerder

Benoem één persoon op school die het woord voert naar de pers. Dat hoeft niet per se een schoolleider of -bestuurder te zijn. Het moet wel iemand zijn die informatie goed kan verwoorden. Bereid het gesprek of interview met meerdere personen voor. Zorg dat naast de woordvoerder altijd nog iemand van de schoolorganisatie bij het gesprek/een interview aanwezig is om mee te luisteren en na afloop te evalueren. Bij ernstige incidenten kan de school ook altijd verwijzen naar de woordvoerder van de politie die de zaak in behandeling heeft.

✓ Persconferentie

Stel journalisten een persconferentie in het vooruitzicht en maak de datum en plaats bekend. Houd de persconferentie op een locatie buiten de school. Laat journalisten in geen geval van de partij zijn op de informatiebijeenkomst voor ouders. Aandachtspunten bij de voorbereiding van een persconferentie:

- Bepaal van te voren welke informatie wordt gegeven. Vertel feitelijkheden, zonder zijpaden te bewandelen. Betrach openheid, maar binnen grenzen.
- Wees voorbereid op vragen en formuleer vast de antwoorden. Het is ook mogelijk de eis te stellen vragen vooraf bekend te maken.
- Geef nooit namen door van betrokkenen.
- Verstrek geen foto's of persoonlijke informatie van betrokkenen.
- Nodig deskundigen uit, zoals de politie die over hun deel van de zaak kunnen vertellen.
- Bedenk een goede one-liner. De directeur van het Terra College sprak met de pers na een dodelijk steekincident op school en zei: "Tegen waanzin kun je je niet wapenen." Journalisten namen deze zin zelfs over als kop boven het nieuwsbericht.
- Bepaal van te voren of er gefilmd en gefotografeerd mag worden tijdens de persconferentie en maak dit bekend.
- Indien er opnames gemaakt mogen worden, probeer dan de beelden voor uitzending nog onder ogen te krijgen.
- Maak bekend op welke manier de pers verder wordt geïnformeerd. Bijvoorbeeld door de week er na nog een persconferentie te houden. Dit damt mogelijk ook het aantal telefoontjes en verzoeken voor interviews in.

Ouders van leerlingen van een middelbare school deden hun verhaal bij SBS 6 om andere leerlingen en docenten te behoeden voor een medewerker van school .

Bron Helpdesk PPSI

Reputatiemanagement

Een school kan in de media in een negatief daglicht komen te staan door een incident. Maar dat hoeft niet! Mediadeskundigen zijn van mening dat een crisis de ruimte biedt om je als school positief te positioneren. Door het benutten van de media-aandacht, de naamsbekendheid en de compassie die bij een crisis heerst, kan de school het 'gewenste' imago naar buiten toe profileren en aan reputatiemanagement doen. Open communicatie, zorgvuldig informeren en verantwoordelijkheid nemen zijn noodzakelijk voor het hooghouden van een goede reputatie. Durf ook publiekelijk fouten toe te geven en laat zien wat concreet wordt gedaan om de situatie op te lossen en te voorkomen in de toekomst. Door zichtbaar en daadkrachtig op te treden, ook in de media, laat de school zien de zaak serieus te nemen en dat zij veiligheid hoog in het vaandel heeft staan. Pas tijdens een crisis blijkt of de school haar reputatie als 'veilige school' waard is.

Tips

- ✓ Leg nu contact met de media zodat u over 'warme' contacten beschikt mocht er iets voorvallen op school.
- ✓ Organiseer een mediatraining voor schoolleiding en schoolbestuurders. De school staat hierdoor sterker op het moment dat ze de pers te woord moet staan.
- ✓ Stel ook ouders en medewerkers op de hoogte van het persbericht dat wordt verstuurd naar aanleiding van een incident.
- ✓ Stel een mediabeleid vast.

Moet iedereen het weten?
Draaiboek voor de afhandeling
van een incident rond seksueel
misbruik op school.
Te bestellen via ww.ppsi.nl

Informatie en advies

Heeft u nog vragen over dit onderwerp of wilt u advies dan kunt u contact opnemen met de helpdesk:

Tel: 030-2856616

E-mail: helpdesk@schoolenveiligheid.nl

Voor meer informatie kunt u de volgende websites bezoeken:

www.schoolenveiligheid.nl

www.schoolenveiligheid.nl/crisismanagement

www.ppsi.nl

Stichting School en Veiligheid

Zwarte Woud 2, 3524 SJ Utrecht

tel.: 030 - 28 56 616 (schooldagen van 9.00 tot 13.00 uur)

e-mail: helpdesk@schoolenveiligheid.nl website: www.schoolenveiligheid.nl

4

februari 2015

Bijlage 27: Het afwegingskader in de Meldcode HGKM

1. Heb ik op basis van de stappen 1 tot en met 4 van de meldcode een vermoeden van (dreiging van) huiselijk geweld en/of kindermishandeling?

Nee: Afsluiten en vastleggen in dossier **Ja:** Ga verder met afweging 2.

2. Schat ik op basis van de stappen 1 tot en met 4 van de meldcode in dat er sprake is van acute onveiligheid (A) en/of structurele onveiligheid (B)?

Nee: Ga verder met afweging 3

Ja: Melden bij Veilig Thuis.
De afwegingen 3 tot en met 5 worden samen
Met Veilig Thuis doorlopen.

3. Ben ik in staat effectieve hulp te organiseren om dreiging van (toekomstig) huiselijk geweld en/of kindermishandeling af te wenden?

Nee: Melden bij Veilig Thuis

Ja: Ga verder met afweging 4.

4. Aanvaarden de betrokkenen hulp om dreiging van (toekomstig) huiselijk geweld en/of kindermishandeling af te wenden en zijn zij bereid zich hiervoor in te zetten?

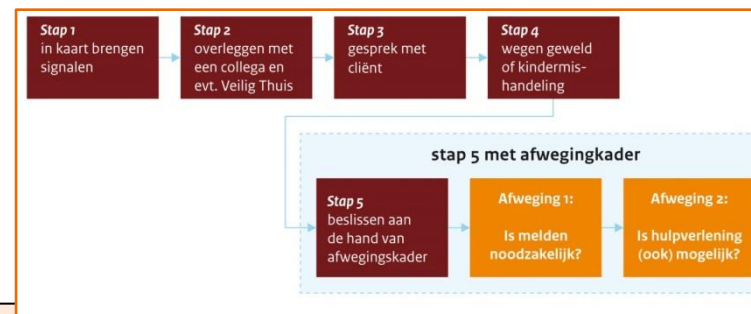
Nee: Melden bij Veilig Thuis

Ja: Hulp bieden of organiseren,
ga verder met afweging 5.

5. Leidt de hulp binnen de gewenste termijn tot de noodzakelijke resultaten ten aanzien van de veiligheid en/of het welzijn (herstel) van alle betrokkenen?

Nee: (Opnieuw) melden bij Veilig Thuis. **Ja:** hulp afsluiten met afspraken over het volgen van toekomstige (on)veiligheid met betrokkenen en samenwerkingspartners.

A. Acute onveiligheid: een persoon is in direct fysiek gevaar, diens veiligheid is de komende dagen niet gegarandeerd en hij of zij heeft direct bescherming nodig. ¹⁾

B. Structurele onveiligheid: Er is sprake van herhaling of voortduren van onveilige situaties of van geweld in de relatie. Een voorgeschiedenis van huiselijk geweld of kindermishandeling is de belangrijkste voorspeller voor het voortduren van onveiligheid (plegerschap en slachtofferschap) in de toekomst. In de afweging of sprake is van structurele onveiligheid is ten minste over de volgende drie factoren informatie nodig: herhaling van geweld, oudersignalen en kindsignalen/signalen van slachtoffers.

- Heb ik genoeg mogelijkheden om mij een actueel beeld van de veiligheid te vormen?
- Heb ik voldoende zicht op onveilige gebeurtenissen in de voorgeschiedenis en/of van de feiten die ten grondslag liggen aan de mogelijk geconstateerde onveiligheid?
- Heb ik voldoende mogelijkheden om passende en samenhangende hulp te bieden of te organiseren met veiligheid als resultaat?

Bij deze afwegingsvraag gaat het erom dat de betrokkenen, alle leden van het (gezins)systeem, maar ook het (breder) netwerk van (informele) steunfiguren bereid en in staat zijn de voorgestelde hulp direct aan te gaan.

- Leidt de hulp die is ingezet tot de noodzakelijke resultaten ten aanzien van de veiligheid en het welzijn het kind?
- Is mijn zorg over het kind afgenomen, hetzelfde gebleven of zijn deze toegenomen?
- Is de problematiek groter of ernstiger dan verwacht?
- Zijn de afspraken die wij hebben gemaakt met ouders nagekomen?

¹⁾ Bijvoorbeeld: ex-partnergeweld met wapengebruik. Bij het afwegen van signalen van huiselijk geweld en/of kindermishandeling schat een beroepskracht allereerst en voortdurend in of een betrokkene acuut (levens)gevaar loopt. Dit betreft de aanwezigheid van seksueel of fysiek geweld (met of zonder letsel) of, in geval van zorgafhankelijke kinderen of (oudere) volwassenen, de afwezigheid van de meest basale verzorging (waaronder eten, drinken, kleding en onderdak) maar bijvoorbeeld ook het onnodig toedienen van medicijnen. Gezien de ernst en complexiteit van dergelijke situaties en de noodzaak tot het realiseren van directe veiligheid, is dan naast melding bij Veilig Thuis altijd regie op veiligheid, een gecoördineerde (multidisciplinaire) aanpak en monitoring noodzakelijk. Dit ook wanneer betrokkenen open staan voor vrijwillige hulpverlening en/of wanneer de beroepskracht kan bijdragen aan het op korte termijn realiseren van een verbeterde basisveiligheid.

Bijlage 28: Voorbeeld Privacyreglement

Aanhef

Dit reglement is voor alle scholen van <bestuur>. Elke school van <bestuur> hanteert dit privacy reglement, waarmee de rechtspersoon van <bestuur> is. Verantwoordelijkheden zijn onder gebracht bij bestuurder, tenzij een directeur schriftelijk is gemandateerd om een eigen invulling te geven aan het privacy reglement. In dat laatste geval is de directeur van de betreffende schoollocatie eindverantwoordelijk.

Definities

Het privacy reglement voldoet aan de wet Persoonsgegevens en heeft daarmee betrekking op mensen en alle zaken waaraan je een mens als individu kunt herkennen. Een bijzonder persoonsgegeven geeft aanvullende informatie over meer gevoelige onderwerpen zoals informatie over gezondheid, godsdienst, seksuele voorkeur of ras.

Bij persoonsgegevens valt te denken aan personalia zoals naam, adres en geboortedatum. Ook visuele en auditieve zaken vallen hier onder. De wet richt zich op alle handelingen die met bovengenoemde zaken kunnen worden uitgevoerd, zoals verzamelen, vastleggen, ordenen, bewaren, bijwerken, wijzigen, opvragen, raadplegen, gebruiken, doorsturen, beschikbaar maken, samenbrengen, met elkaar in verband brengen, afschermen, uitwissen en vernietigen.

Betrokkenen

De wet persoonsgegevens heeft in onze organisatie betrekking op leerlingen, onderwijsprofessionals, ouders en stagiaires. Leerlingen zijn in onze organisatie minderjarig
Wat betekent dat ouders beslissen over de privacy van de leerling.

Verantwoordelijke

<bestuur> dient volgens de Wet Persoonsgegevens inzichtelijk te maken hoe scholen van <bestuur> omgaan met bovenstaande gegevens en hoe deze verwerkt en bewaard worden. Daarmee is het bevoegd gezag van <bestuur> verantwoordelijk. Indien in dit plan over de verantwoordelijke wordt gesproken wordt hiermee ook de bestuurder bedoeld. Het is mogelijk dat een schooldirecteur (van een afzonderlijke locatie) dagelijkse kwesties rondom privacy op een lokale school afhandelt, maar het bevoegd gezag blijft eindverantwoordelijk voor de verwerking van persoonsgegevens voor alle scholen die onder het bevoegd gezag vallen, tenzij dit schriftelijk anders overeen is gekomen.

Derden

Bedrijven, instellingen of leveranciers die handelingen verrichten met persoonsgegevens van leerlingen, onderwijsprofessionals, ouders en stagiaires (ofwel betrokkenen), worden door de <bestuur> gevraagd om verantwoording af te leggen voor de wijze waarop zij met deze gegevens omgaan. Middels een model bewerkersovereenkomst kunnen deze zaken worden afgestemd (zie bijlage hierna).

Doel en reikwijdte

Dit reglement gaat over alle gebruik van persoonsgegevens van leerlingen, onderwijsprofessionals, ouders en stagiaires. Dit reglement geeft uitleg over het gebruik van persoonsgegevens en heeft tot doel bewustwording te creëren omtrent privacy en persoonsgegevens. Bij de verwerking van persoonsgegevens houdt <bestuur> zich aan de wet. Dit reglement heeft tot doel:

- a. de persoonlijke levenssfeer van de betrokkenen te beschermen tegen verkeerd en onbedoeld gebruik van de persoonsgegevens;
- b. vast te stellen welke persoonsgegevens worden verwerkt en met welk doel dit gebeurt;
- c. de zorgvuldige verwerking van persoonsgegevens te waarborgen;
- d. de rechten van betrokkene te waarborgen.

Doel van de verwerking van persoonsgegevens

Bij de verwerking van persoonsgegevens houdt <bestuur> zich aan de relevante wetgeving waaronder de Wet bescherming persoonsgegevens. <bestuur> gebruikt om deze reden Persoonsgegevens alleen voor:

- a. de organisatie of het geven van het onderwijs, het begeleiden van leerlingen en het geven van studieadviezen;
- b. het aanbieden van leermiddelen;
- c. het bekend maken van informatie over de school, leermiddelen of leerlingen op de eigen website zolang dit gaat over het organiseren of geven van onderwijs of het geven van studieadviezen.
- d. het bekendmaken van schoolactiviteiten op de eigen website;
- e. de administratie van inschrijvingsgelden, school- en lesmiddelen en bijdragen of vergoedingen voor leermiddelen en buitenschoolse activiteiten.
- f. het behandelen van geschillen en het laten uitvoeren van accountantscontrole;
- g. het onderhouden van contacten met oud-leerlingen van de school;
- h. de uitvoering of toepassing van een andere wet

CBP

De wet verplicht om het verwerken van persoonsgegevens aan te melden bij de toezichthouder College Bescherming Persoonsgegevens (CBP). Voor scholen is hiervoor een uitzondering gemaakt als de verwerking plaats vindt voor de doelen zoals die zijn omschreven in artikel 4.

Als de school de persoonsgegevens voor een ander doel wil gaan gebruiken, dan moet dat doel worden toegevoegd aan 'doel verwerking persoonsgegevens' én dan moet die verwerking apart worden aangemeld bij het CBP.

In dat geval dient aan dit artikel worden toegevoegd: “<bestuur> heeft deze verwerking gemeld bij het CBP onder NUMMER”.

Doelbinding

Persoonsgegevens mogen alleen gebruikt worden om het gestelde doel te bereiken. Gegevens mogen wel worden gebruikt voor een neven doel, maar dan moet dat wel samenhangen met de oorspronkelijke doeleinden waarvoor de gegevens verzameld zijn. Hieronder staat een opsomming van de meeste gebruikte persoonsgegevens. De lijst is niet volledig omdat deze te uitgebreid zou worden. Persoonsgegevens dienen echter altijd herleidbaar te zijn naar het hoofddoel om over de persoonsgegevens te mogen beschikken.

Omschrijving en opsomming categorieën Persoonsgegevens die gebruikt worden:

- a. naam, voornamen, voorletters, titulatuur, geslacht, geboortedatum, adres, postcode, woonplaats, telefoonnummer en soortgelijke voor communicatie bedoelde gegevens van de betrokkene;
- b. het persoonsgebonden nummer (BSN);
- c. nationaliteit;
- d. gegevens als bedoeld onder a, van de wettelijk vertegenwoordiger of verzorger van de leerling;
- e. gegevens betreffende de gezondheid of het welzijn van de leerling voor zover die noodzakelijk zijn voor de ondersteuning en het onderwijs.
- f. gegevens betreffende de godsdienst of levensovertuiging van de leerling, voor zover die noodzakelijk zijn voor de school, het onderwijs of de te geven ondersteuning;
- g. gegevens betreffende de aard en het verloop van het onderwijs en ondersteuning, alsmede de behaalde studieresultaten;
- h. schoolgegevens (waaronder naam school, naam zorgcoördinator/mentor/ intern begeleider, klas/groep waarin de leerling zit, tijdstip van inschrijving bij deze school, naam van de indiener van de aanmelding bij het samenwerkingsverband, schoolloopbaan en rapportage vanuit primair en voortgezet onderwijs);
- i. aanleiding voor de aanmelding bij het samenwerkingsverband, relevante screenings- en onderzoeksgegevens en omschrijving van de problematiek die aan de orde is;
- j. activiteiten die door de school zijn ondernomen rond de betreffende leerling, alsmede de resultaten hiervan;
- k. bestaande of (relevante) afgesloten hulpverleningscontacten en de namen van contactpersonen;
- l. relevante persoonsgegevens die door externe partijen worden verstrekt met betrekking tot de aangemelde problematiek van de betreffende leerling;
- m. relevante financiële gegevens over bijvoorbeeld schoolgeld;

Toestemming

Persoonsgegevens mogen alleen gebruikt worden wanneer:

- a. Er toestemming voor gegeven is door de betrokkene;
- b. Het gebruik van de gegevens nodig is om een overeenkomst uit te (gaan) voeren;
- c. De wet het gebruik van de gegevens vereist;
- d. Er sprake is van vitaal belang;
- e. De gegevens gebruikt worden voor het uitvoeren van onze publiekrechtelijke taak: onderwijs geven
- f. Er sprake is van gebruik met een gerechtvaardigd belang

Bewaartermijn

<bestuur> bewaart de gegevens niet langer dan dat ze nodig zijn om het doel te bereiken, tenzij er een wettelijke bewaarplicht geldt.

Toegang

Alleen personen of bedrijven die onder rechtstreeks gezag van de school staan krijgen als dat nodig is toegang tot de gegevens. <bestuur> verleent alleen daarmee toegang tot de in de administratie en systemen van de school opgenomen persoonsgegevens aan:

- a. de bewerker en de derde die onder rechtstreeks gezag van de SCHOOL staat;
- b. de bewerker die gemachtigd is om persoonsgegevens te verwerken;
- c. derden die op grond van de wet toegang moet worden verleend, waarbij alleen toegang wordt verleend aan de gegevens waartoe volgens de wet toegang toe moet worden gegeven.

Beveiliging en geheimhouding

<bestuur> neemt beveiligingsmaatregelen om te voorkomen dat de persoonsgegevens gestolen of onrechtmatig gebruikt worden. De beveiliging voorkomt ook dat de gegevens door alle medewerkers voor allerlei andere doelen gebruikt ('misbruikt') kunnen worden.

De school zorgt er voor dat de toegang tot de administratie en systemen beperkt is: niet alle medewerkers hoeven noodzakelijkerwijs inzage te hebben in de gehele administratie.

De school zorgt dat de gegevens voldoende beveiligd zijn, en dat de beveiliging bijgewerkt blijft. Daarbij wordt ook rekening gehouden met de speciale beveiligingsrisico's die op de school van toepassing zijn (dat kunnen bijvoorbeeld beveiligingsincidenten uit het verleden zijn).

Ook moet hier gedacht worden aan het meenemen van laptops of usb-sticks naar huis: is eraan gedacht dat die persoonsgegevens dan ook voldoende beveiligd zijn bij verlies?

Voor iedereen die binnen de school de beschikking krijgt over persoonsgegevens, is verplicht die vertrouwelijk te behandelen. Voor medewerkers geldt meestal (al) een geheimhoudingsclausule die in de arbeidsovereenkomst is opgenomen.

Verstrekken gegevens aan derden

Als de wet dat verplicht kan de school de persoonsgegevens aan derden geven. Dit kan ook als de betrokkene aan school toestemming geeft om zijn persoonsgegevens aan een derde te geven

Inzage

Iedere betrokkene kan bij SCHOOL opvragen welke persoonsgegevens er over hem/haar worden verwerkt. Dit heet inzage. <bestuur> kan hierbij vragen om een geldig identiteitsbewijs om de identiteit van de verzoeker vast te stellen.

Bezwaar

Als je niet wilt dat je gegevens gebruikt worden of wanneer je wilt dat deze verbeterd, aangevuld, verwijderd of afgeschermd worden dan kun je dit aangeven. De school moet aan dit verzoek gehoor geven tenzij dat het niet mogelijk is het verzoek uit te voeren of wanneer het uitvoeren daarvan heel veel moeite zou kosten.

Als de school persoonsgegevens verwerkt, en daarvoor geen grondslag heeft in de wet, of geen toestemming heeft, dan kan de betrokkene verzet instellen tegen het gebruik van die gegevens.

Binnen 4 weken naar het indienen van een verzoek moet School het verzoek uitvoeren of uitleggen waarom ze het verzoek niet (gaan) uitvoeren.

Wanneer de school akkoord gaat met het verzoek dan doet zij dit zo snel mogelijk

Intrekken toestemming

Als u toestemming heeft gegeven voor het gebruik van persoonsgegevens, dan kunt u dit op ieder moment weer intrekken.

Wanneer de wet dat verplicht worden betrokkene geïnformeerd over het gebruik van hun persoonsgegevens. Dat kan via bijvoorbeeld de schoolgids of de website. Indien dat nodig is, dan worden de (ouders van de) leerlingen individueel geïnformeerd, bijvoorbeeld in het geval van verwerking van gezondheidsgegevens. Heeft u een klacht over de omgang met persoonsgegevens of over dit reglement dan kunt u dat bij SCHOOL aangeven. In het veld [invullen] wordt ingevuld tot wie de betrokkene zich kan wenden voor het indien van een klacht.

Er kan voor gekozen worden om de reguliere klachtenprocedure van de school te volgen. In dat geval wordt de tekst gebruikt: "Wanneer u van mening bent dat het doen of nalaten van SCHOOL niet in overeenstemming is met de Wbp of zoals dat is uitgewerkt in dit reglement is, dan kunt u daarvoor de klachtenprocedure volgens zoals die geldt voor SCHOOL.". Wanneer de wet dat verplicht worden betrokkene geïnformeerd over het gebruik van hun persoonsgegevens. Dat kan via bijvoorbeeld de schoolgids of de website. Indien dat nodig is, dan worden de (ouders van de) leerlingen individueel geïnformeerd, bijvoorbeeld in het geval van verwerking van gezondheidsgegevens. Heeft u een klacht over de omgang met persoonsgegevens of over dit reglement dan kunt u dat bij SCHOOL aangeven. In het veld [invullen] wordt ingevuld tot wie de betrokkene zich kan wenden voor het indien van een klacht.

Er kan voor gekozen worden om de reguliere klachtenprocedure van de school te volgen. In dat geval wordt de tekst gebruikt: "Wanneer u van mening bent dat het doen of nalaten van SCHOOL niet in overeenstemming is met de Wbp of zoals dat is uitgewerkt in dit reglement is, dan kunt u daarvoor de klachtenprocedure volgens zoals die geldt voor SCHOOL.".

Dit reglement voorziet niet in alle gevallen, wanneer er zoiets gebeurt dan is het aan het bevoegd gezag om daarover te beslissen

SCHOOL kan in overleg met de (G)MR dit reglement wijzigen. Het reglement wordt openbaar gemaakt via bijvoorbeeld de website, schoolgids of wordt uitgereikt aan betrokkenen die nieuw worden ingeschreven.

Dit reglement noemen we "het privacyreglement" en geldt vanaf DATUM.

Bijlage bij voorbeeld privacyreglement: Model Bewerkersovereenkomst

Deze Model Bewerkersovereenkomst is een bijlage bij het *Convenant Digitale Onderwijsmiddelen en Privacy* (hierna: het Convenant) afgesloten tussen de PO-Raad, VO-raad en de brancheorganisaties van educatieve uitgeverij (GEU), distributeurs van leermiddelen (leden van sectie educatief van de Koninklijke Boekverkoopersbond) en digitale dienstverleners in het onderwijs-ICT (VDOD).

De uitgangspunten van deze Model Bewerkersovereenkomst sluiten aan bij de bepalingen in het Convenant, de Wet bescherming persoonsgegevens (hierna: Wbp), en de uitgangspunten zoals in jurisprudentie en de toezichthouder de Autoriteit Persoonsgegevens deze in richtsnoeren en uitspraken heeft aangegeven.

De model bewerkersovereenkomst versie 2016 is de opvolger van de model bewerkersovereenkomst die in 2015 in het kader van het Convenant *Digitale Onderwijsmiddelen en Privacy, leermiddelen en toetsen* is opgesteld. De versie 2.0 ziet naast het gebruik van leermiddelen en toetsen ook op School- en Leerlinginformatiemiddelen. Daarnaast is de overeenkomst op onderdelen bijgesteld naar aanleiding van recente ontwikkelingen in wet- en regelgeving, waaronder de wijziging van de Wbp in verband met de meldplicht datalekken.

De nieuwe Model Bewerkersovereenkomst 2.0 komt in de plaats van de Model Bewerkersovereenkomst uit 2015. Reeds afgesloten bewerkersovereenkomsten op basis van het oude model uit 2015 blijven in beginsel hun gelding houden totdat deze bewerkersovereenkomsten door partijen worden beëindigd en aansluitend worden opgevolgd door een nieuwe bewerkersovereenkomst op basis van de nieuwe Model Bewerkersovereenkomst 2.0.

In het Convenant is afgesproken dat Onderwijsinstellingen en Ketenpartijen dit model gebruiken bij het maken van afspraken. Indien geen gebruik kan worden gemaakt van (onderdelen van) de Model Bewerkersovereenkomst, dan kan daar alleen gemotiveerd en schriftelijk van worden afgeweken. Gezien het aantal bepalingen dat ofwel wettelijk is voorgeschreven, of waarvan de Autoriteit Persoonsgegevens aangeeft dat deze in de bewerkersovereenkomst moeten worden opgenomen, is de ruimte voor afwijking van de bepalingen in het model beperkt.

Deze Model Bewerkersovereenkomst bevat twee bijlagen:

In de Privacy Bijsluiter (Bijlage 1) wordt een beschrijving gegeven van de dienstverlening, producteigenschappen en welke categorieën Persoonsgegevens worden verwerkt en onder welke doeleinden deze verwerkingen vallen.

In de Technische en Organisatorische Maatregelen (Bijlage 2) wordt omschreven welke beveiligingsmaatregelen er worden getroffen. De beveiliging dient een continu punt van aandacht en zorg te blijven

Informatie over het Convenant en de model bewerkersovereenkomst is te vinden op de website <http://www.privacyconvenant.nl>. Meer informatie en antwoorden op vragen over privacy en de wettelijke rechten en verplichtingen voor Onderwijsinstellingen zijn te vinden op de websites van de sectorraden PO-Raad en VO-raad en bij Kennisnet.

Partijen:

Het bevoegd gezag van <naam + rechtsvorm onderwijsinstelling>, geregistreerd onder BRIN-nummer <brin> bij de Dienst Uitvoering Onderwijs van het Ministerie van Onderwijs, gevestigd en kantoorhoudende aan <adres>, te (<postcode>) <plaats>, te dezen rechtsgeldig vertegenwoordigd door <functie + naam>, hierna te noemen: "**Onderwijsinstelling**".

en

De besloten vennootschap <Naam> B.V., gevestigd en kantoorhoudende aan <adres>, te (<postcode>) <plaats>, te dezen rechtsgeldig vertegenwoordigd door <functie + naam>, hierna te noemen: "**Bewerker**".

hierna gezamenlijk te noemen: "**Partijen**", of afzonderlijk: "**Partij**".

Overwegen het volgende:

Onderwijsinstelling en Bewerker zijn een overeenkomst aangegaan waarbij <concrete omschrijving van de door Bewerker in opdracht van Onderwijsinstelling te leveren producten/diensten>, ('de Product- en Dienstenovereenkomst'). Deze Product- en Dienstenovereenkomst leidt ertoe dat Bewerker in opdracht van Onderwijsinstelling Persoonsgegevens verwerkt.

Partijen wensen, mede gelet op het bepaalde in artikel 14 Wet bescherming persoonsgegevens, in deze Bewerkersovereenkomst hun wederzijdse rechten en verplichtingen voor de Verwerking van Persoonsgegevens vast te leggen.

Komen het volgende overeen:

Artikel 1: Definities

In deze Bewerkersovereenkomst wordt verstaan onder:

- Betrokkene, Bewerker, Derde, Persoonsgegevens, Verwerking van Persoonsgegevens, en Verantwoordelijke: de begrippen zoals gedefinieerd in artikel 1 van de Wbp;
- Bewerkersovereenkomst: deze Bewerkersovereenkomst, inclusief Bijlagen;
- Bijlage: een bijlage bij deze Bewerkersovereenkomst, welke daarvan een onlosmakelijk deel uitmaakt;
- Convenant: het *Convenant Digitale Onderwijsmiddelen en Privacy*;
- Datalek: een inbreuk op de beveiliging, zoals bedoeld in artikel 13 Wbp, die leidt tot de aanzienlijke kans op ernstig nadelige gevolgen, dan wel ernstig nadelige gevolgen heeft voor de bescherming van persoonsgegevens, zoals bedoeld in artikel 34a, lid 1, Wbp;
- Digitaal Onderwijsmiddel: Leermiddelen en Toetsen, en School- en Leerlinginformatiemiddelen;
- Leermiddelen en Toetsen: digitaal product en/of digitale dienst bestaande uit leerstof en/of toetsen en de daarmee samenhangende digitale diensten, gericht op onderwijsleersituaties, ten behoeve van het geven van onderwijs door of namens Onderwijsinstellingen;
- School- en Leerlinginformatiemiddelen: een digitaal product en/of digitale dienst ten behoeve van het onderwijs(proces), zoals een leerling administratiesysteem, roostersysteem, ouderportaal, leerling- en oudercommunicatiesysteem, een elektronische leeromgeving en een leerling volgsysteem;
- Privacy Bijsluiter: de privacy bijsluiter zoals opgenomen in Bijlage 1;
- Product- en Dienstenovereenkomst: de overeenkomst tussen Onderwijsinstelling en Bewerker, zoals omschreven in overweging a;
- Model Bewerkersovereenkomst: het model voor een bewerkersovereenkomst die als bijlage is bijgevoegd bij het Convenant;
- Subbewerker: de partij die door Bewerker wordt ingeschakeld als Bewerker ten behoeve van de Verwerking van de Persoonsgegevens in het kader van deze Bewerkersovereenkomst en de Product- en Dienstenovereenkomst;
- Wbp: Wet bescherming persoonsgegevens.

Artikel 2: Onderwerp en opdracht Bewerkersovereenkomst

Deze Bewerkersovereenkomst is van toepassing op de Verwerking van Persoonsgegevens in het kader van de uitvoering van de Product- en Dienstenovereenkomst.

De Onderwijsinstelling verstrekt aan de Bewerker de opdracht tot Verwerking van Persoonsgegevens ten behoeve van de uitvoering van de Product- en Dienstenovereenkomst.

Artikel 3: Rolverdeling

Onderwijsinstelling is ten aanzien van de in diens opdracht uit te voeren Verwerkingen van Persoonsgegevens de Verantwoordelijke. Bewerker is bewerker in de zin van de Wbp. De Onderwijsinstelling heeft en houdt zelfstandige zeggenschap over het doel en de middelen van de Verwerking van de Persoonsgegevens.

Bewerker draagt er zorg voor dat de Onderwijsinstelling voorafgaande aan het sluiten van deze Bewerkersovereenkomst toereikend wordt geïnformeerd over de dienst(en) die de Bewerker verleent, en de uit te voeren Verwerkingen. De gegeven informatie moet de Onderwijsinstelling in staat stellen een keuze te maken met betrekking tot de aangeboden diensten als zodanig, en daarnaast een afzonderlijke keuze te maken voor eventueel aangeboden optionele diensten.

De in lid 2 bedoelde diensten, waaronder eventuele optionele diensten, moeten in de Privacy Bijsluiter bij deze Bewerkersovereenkomst in begrijpelijke taal zijn beschreven, waarna de Onderwijsinstelling geïnformeerd akkoord kan gaan met de afname van deze dienst(en).

De Onderwijsinstelling kan verplicht zijn de Verwerking van de Persoonsgegevens te melden bij de Autoriteit Persoonsgegevens. De Onderwijsinstelling onderzoekt of zij hiervan is vrijgesteld en doet melding bij de Autoriteit Persoonsgegevens indien zij hiertoe verplicht is. Onderwijsinstelling en Bewerker verstrekken elkaar over en weer alle benodigde informatie teneinde een goede naleving van de relevante privacywet- en regelgeving mogelijk te maken.

Artikel 4: Privacy convenant

Partijen onderschrijven de bepalingen in het Convenant Digitale Onderwijsmiddelen en Privacy.

Artikel 5: Gebruik Persoonsgegevens

Bewerker verplicht zich om de van Onderwijsinstelling verkregen Persoonsgegevens niet voor andere doeleinden of op andere wijze te gebruiken dan voor het doel, en de wijze waarvoor, de gegevens zijn verstrekt of aan hem bekend zijn geworden. Het is Bewerker derhalve niet toegestaan andere gegevensverwerkingen uit te voeren dan door de Onderwijsinstelling (mondeling, schriftelijk dan wel elektronisch) aan Bewerker zijn opgedragen. Deze verplichting geldt zowel gedurende de looptijd van deze overeenkomst als na afloop daarvan.

Een overzicht van de categorieën Persoonsgegevens en gebruik waarvoor de Persoonsgegevens worden verwerkt, is uiteengezet in de Privacy Bijsluiter bij deze Bewerkersovereenkomst.

De Bewerker dient in de Privacy Bijsluiter aan te geven of de Privacy Bijsluiter ziet op een Leermiddel en Toets en/of School- en Leerlinginformatiemiddel. Bewerker specificeert in de Privacy Bijsluiter voor welke (in het Convenant opgenomen) doeleinden persoonsgegevens worden verwerkt bij het gebruik zijn product en/of dienst, en welke categorieën Persoonsgegevens daarbij worden verwerkt. Indien aangegeven in de toelichting in de Privacy Bijsluiter, dient de Bewerker tevens aan te geven onder welke van de in het Convenant omschreven doeleinden bij het gebruik van het product en/of de dienst de Verwerking van Persoonsgegevens plaatsvindt.

Bewerker onthoudt zich van verstrekking van Persoonsgegeven aan een Derde, tenzij deze uitwisseling plaatsvindt in opdracht van de Onderwijsinstelling of wanneer dit noodzakelijk is om te voldoen aan een op de Bewerker rustende wettelijke verplichting. In geval van een wettelijke verplichting, verifieert Bewerker voorafgaande de verstrekking de grondslag van het verzoek en de identiteit van de verzoeker. Daarnaast informeert Bewerker de Onderwijsinstelling – indien wettelijk toegestaan - onmiddellijk, zo mogelijk voorafgaand aan de verstrekking.

SPECIFIEKE BEPALING IN GEVAL VAN UITWISSELING VAN HET ONDERWIJSKUNDIG RAPPORT: *In aanvulling op het bepaalde in lid 4, geldt dat indien Bewerker wordt verzocht Persoonsgegevens te verstrekken aan een door Onderwijsinstelling aangewezen en geselecteerde Derde, zijnde een andere onderwijsinstelling, de Bewerker slechts tot die verstrekking zal overgaan nadat deze onderwijsinstelling zijn administratieve onderwijsidentiteit (bijvoorbeeld BRIN of OiN), voor zover hij daarover beschikt, kenbaar heeft gemaakt.*

[SPECIFIEKE BEPALING IN GEVAL VAN DISTRIBUTIE VAN LEERMIDDELEN: *Partijen zullen jaarlijks bij het opstellen van de leermiddelenlijsten voor het eerstvolgende schooljaar, welke leermiddelenlijsten ten behoeve van de uitvoering van de Product- en Dienstenovereenkomst worden opgesteld, de Privacy Bijsluiter aanvullen en/of wijzigen door het opnemen van de categorieën Persoonsgegevens en het gebruik dat van deze Persoonsgegevens wordt gemaakt, met betrekking tot de (digitale) leermiddelen die op de desbetreffende leermiddelenlijsten worden opgenomen.]*

Artikel 6: Geheimhouding

Bewerker zorgt er voor dat een ieder, waaronder haar werknemers, vertegenwoordigers en/of Subbewerker, die betrokken zijn bij de Verwerking van de Persoonsgegevens deze gegevens als vertrouwelijk behandelt. Bewerker bewerkstelligt dat voor een ieder die betrokken is bij de Verwerking van de Persoonsgegevens een geheimhoudingsovereenkomst of –beding is gesloten.

De in dit artikel bedoelde geheimhoudingsplicht geldt niet voor zover Onderwijsinstelling uitdrukkelijk toestemming heeft gegeven om de Persoonsgegevens aan een Derde te verstrekken, indien het verstrekken van de Persoonsgegevens aan een Derde noodzakelijk is gezien de aard van de door Bewerker aan Onderwijsinstelling te verlenen diensten, of indien er een wettelijke verplichting bestaat om de Persoonsgegevens aan een Derde te verstrekken.

Artikel 7: Beveiliging en controle

Bewerker zal, gelijk de Onderwijsinstelling, zorg dragen voor passende technische en organisatorische maatregelen om Persoonsgegevens te beveiligen tegen verlies of enige vorm van onrechtmatige Verwerking. Deze maatregelen zullen, met inachtneming van de stand van de techniek en de kosten

gemoed met de implementatie en de uitvoering van de maatregelen, een passend beschermingsniveau verzekeren, zulks met inachtneming van de risico's die het verwerken van Persoonsgegevens, en de aard daarvan, meebrengen.

De maatregelen zoals genoemd in artikel 7.1 omvatten in ieder geval:

maatregelen om te waarborgen dat enkel bevoegd personeel toegang heeft tot de Persoonsgegevens die in het kader van de Bewerkerovereenkomst worden verwerkt;

maatregelen om de Persoonsgegevens te beschermen tegen met name onopzettelijke of onrechtmatige vernietiging, verlies, onopzettelijke wijziging, onbevoegde of onrechtmatige opslag, toegang of openbaarmaking;

maatregelen om zwakke plekken te identificeren ten aanzien van de Verwerking van Persoonsgegevens in de systemen die worden ingezet voor het verlenen van diensten aan de Onderwijsinstelling; een passend informatiebeveiligingsbeleid voor de Verwerking van de Persoonsgegevens.

Bewerker zal de door haar getroffen informatiebeveiligingsmaatregelen evalueren en verscherpen, aanvullen of verbeteren voor zover de eisen of (technologische) ontwikkelingen daartoe aanleiding geven.

In Bijlage 2 worden de afspraken tussen Partijen vastgelegd over de technische en organisatorische beveiligingsmaatregelen, alsmede over de inhoud en de frequentie van de rapportages die Bewerker aan de Onderwijsinstelling oplevert over de beveiligingsmaatregelen. Deze maatregelen liggen in het verlengde van de beveiligingsmaatregelen die de Onderwijsinstelling moet treffen.

De Bewerker stelt de Onderwijsinstelling in staat om te kunnen voldoen aan zijn wettelijke verplichting om toezicht te houden op de naleving door de Bewerker van de technische en organisatorische beveiligingsmaatregelen alsmede op de naleving van de in artikel 8 genoemde verplichtingen ten aanzien van Datalekken. Naast rapportages door de Bewerker kan dat aan de hand van, maar niet beperkt tot, een geldige certificering of een gelijkwaardig controle- of bewijsmiddel.

In aanvulling op artikel 7, lid 4 heeft de Onderwijsinstelling te allen tijde het recht om, in overleg met de Bewerker en met inachtneming van een redelijke termijn, op eigen kosten, de door Bewerker genomen technische en organisatorische beveiligingsmaatregelen te laten toetsen door een onafhankelijke Register EDP auditor. Partijen kunnen in onderling overleg afspreken dat de audit wordt uitgevoerd door een door Bewerker in te schakelen gecertificeerde en onafhankelijke auditor die een derden-verklaring (TPM) afgeeft. De Onderwijsinstelling wordt geïnformeerd over de uitkomsten van de audit.

Artikel 8: Datalekken

Bewerker heeft een passend beleid voor de omgang met Datalekken.

Indien Onderwijsinstelling dan wel Bewerker een Datalek vaststelt, dan zal deze de andere Partij onverwijld informeren. Bewerker verstrekt ingeval van een Datalek alle relevante informatie aan Verantwoordelijke met betrekking tot het Datalek, waaronder informatie over eventuele ontwikkelingen rond het Datalek, en de maatregelen die de Bewerker treft om aan zijn kant de gevolgen van het Datalek te beperken en herhaling te voorkomen. Aanvullend informeren Partijen elkaar onverwijld indien blijkt dat de inbreuk op de beveiliging waarschijnlijk ongunstige gevolgen zal hebben voor de persoonlijke levenssfeer van Betrokken zoals bedoeld in artikel 34a, lid 2, Wbp.

Bewerker stelt bij een Datalek de Verantwoordelijke in staat om passende vervolgstappen te (laten) nemen ten aanzien van het Datalek. Bewerker dient hierbij aansluiting te zoeken bij de bestaande processen die Verantwoordelijke daartoe heeft ingericht. Partijen nemen zo spoedig mogelijk alle redelijkerwijs benodigde maatregelen om (verdere) schending of inbreuken betreffende de Verwerking de Persoonsgegevens, en meer in het bijzonder (verdere) schending van de Wbp of andere regelgeving betreffende de Verwerking van de Persoonsgegevens, te voorkomen of te beperken.

In geval van een Datalek, voldoet Onderwijsinstelling aan eventuele wettelijke meldingsplichten. Partijen kunnen in onderling overleg bepalen of, en zo ja hoe, Bewerker een melding aan de Autoriteit Persoonsgegevens kan verrichten. Op verzoek van de Onderwijsinstelling kan Bewerker Onderwijsinstelling hierbij bijstaan en adviseren. De Onderwijsinstelling zal de Betrokkenen, indien wettelijk vereist, informeren over een dergelijke inbreuk. Partijen zullen te goeder trouw in onderling overleg afspraken maken over de redelijke verdeling van de eventuele kosten die verbonden zijn aan het voldoen aan de meldingsplichten.

Over incidenten met betrekking tot de beveiliging, anders dan een Datalek, die vallen buiten het bereik van artikel 1 sub e, informeert de Bewerker de Onderwijsinstelling conform de afspraken zoals neergelegd in Bijlage 2.

Artikel 9: Procedure rechten betrokkenen

Een klacht of verzoek van een Betrokkene met betrekking tot de Verwerking van de Persoonsgegevens wordt door de Bewerker onverwijld doorgestuurd naar de Onderwijsinstelling, die verantwoordelijk is voor de afhandeling van het verzoek.

Bewerker verleent Onderwijsinstelling – voor zover redelijkerwijs mogelijk - volledige medewerking om binnen de wettelijke termijnen te voldoen aan de verplichtingen op grond van de Wbp, meer in het bijzonder de rechten van Betrokkenen zoals een verzoek om inzage, verbetering, aanvulling, verwijdering of afscherming van Persoonsgegevens. Partijen zullen te goeder trouw overleggen over de redelijke verdeling van de eventuele kosten die hiermee gemoeid zijn.

Artikel 10: Verwerking buiten de Europese Economische Ruimte

Partijen zien er op toe dat voor zover Persoonsgegevens buiten de Europese Economische Ruimte (verder: EER) worden Verwerkt, dit alleen plaatsvindt conform wettelijke voorschriften, en eventuele verplichtingen die in dit verband op Onderwijsinstellingen rusten. Indien gegevens buiten de EER worden verwerkt wordt dit in Bijlage 1 aangegeven, inclusief een opgave van de landen waar de gegevens worden verwerkt.

Artikel 11: Inschakeling Subbewerker

Bewerker kan een Subbewerker inschakelen, van wie de identiteit en vestigingsgegevens zullen worden opgenomen in de Privacy Bijsluiters.

Bewerker verplicht iedere Subbewerker contractueel de geheimhoudingsverplichtingen, meldingsverplichtingen en beveiligingsmaatregelen na te leven met betrekking tot de Verwerking van Persoonsgegevens welke verplichtingen en maatregelen minimaal dienen te voldoen aan het bepaalde in deze Bewerkersovereenkomst.

Bewerker verplicht iedere Subbewerker contractueel om Persoonsgegevens niet verder te verwerken anders dan in het kader van deze Bewerkersovereenkomst is overeengekomen.

Artikel 12: Bewaartermijnen en vernietiging Persoonsgegevens

Onderwijsinstelling zal Bewerker adequaat informeren over (wettelijke) bewaartermijnen die van toepassing zijn op de Verwerking van Persoonsgegevens door Bewerker. Bewerker zal de Persoonsgegevens niet langer Verwerken dan overeenkomstig deze bewaartermijnen.

Onderwijsinstelling verplicht Bewerker om de in opdracht van Onderwijsinstelling Verwerkte Persoonsgegevens bij de beëindiging van de Bewerkersovereenkomst te (doen) vernietigen, tenzij de Persoonsgegevens langer bewaard moeten worden, zoals in het kader van (wettelijke) verplichtingen, dan wel op verzoek van de Onderwijsinstelling. De Onderwijsinstelling kan op eigen kosten een controle laten uitvoeren of vernietiging heeft plaatsgevonden.

Bewerker zal Onderwijsinstelling (schriftelijk of elektronisch) bevestigen dat vernietiging van de Verwerkte persoonsgegevens heeft plaatsgevonden.

Bewerker zal alle Subbewerkers die betrokken zijn bij de Verwerking van de Persoonsgegevens op de hoogte stellen van een beëindiging van de Bewerkersovereenkomst en zal waarborgen dat alle Subbewerkers de Persoonsgegevens (laten) vernietigen.

Artikel 13: Tegenstrijdigheid en wijziging Bewerkersovereenkomst

In het geval van tegenstrijdigheid tussen de bepalingen uit deze Bewerkersovereenkomst en de bepalingen van de Product- en Dienstenovereenkomst, dan zullen de bepalingen van deze Bewerkersovereenkomst leidend zijn.

Indien Partijen van de artikelen in de Model Bewerkersovereenkomst door omstandigheden moeten afwijken, of deze willen aanvullen, dan zullen deze wijzigingen en/of aanvullingen door Partijen worden beschreven en gemotiveerd in een overzicht dat als Bijlage 3 aan deze Bewerkersovereenkomst zal worden gehecht. Het bepaalde in dit lid geldt niet voor aanvullingen en/of wijzigingen van de Bijlagen 1 en 2.

Bij belangrijke wijzigingen in het product en/of de (aanvullende) diensten die van invloed zijn op de Verwerking van de Persoonsgegevens wordt, alvorens de Onderwijsinstelling de keuze hiertoe aanvaardt, de Onderwijsinstelling in begrijpelijke taal geïnformeerd over de consequenties van deze wijzigingen. Onder belangrijke wijzigingen wordt in ieder geval verstaan: de toevoeging of wijziging van een functionaliteit die leidt tot een uitbreiding ten aanzien van de te Verwerken Persoonsgegevens, de doeleinden waaronder de Persoonsgegevens worden Verwerkt en het inschakelen van een (andere) Subbewerker. De wijzigingen zullen in Bijlage 1 worden opgenomen.

Wijzigingen in de artikelen van de Bewerkersovereenkomst kunnen uitsluitend in gezamenlijkheid worden overeengekomen.

In het geval enige bepaling van deze Bewerkersovereenkomst nietig, vernietigbaar of anderszins niet afdwingbaar is of wordt, blijven de overige bepalingen van deze Bewerkersovereenkomst volledig van kracht. Partijen zullen in dat geval met elkaar in overleg treden om de nietige, vernietigbare of anderszins niet afdwingbare bepaling te vervangen door een uitvoerbare alternatieve bepaling. Daarbij zullen partijen zoveel mogelijk rekening houden met het doel en de strekking van de nietige, vernietigde of anderszins niet afdwingbare bepaling.

Artikel 14: Duur en beëindiging

De looptijd van deze Bewerkersovereenkomst is gelijk aan de looptijd van de tussen Partijen gesloten Product- en Dienstenovereenkomst, inclusief eventuele verlengingen daarvan.

Deze Bewerkersovereenkomst eindigt van rechtswege bij de beëindiging van de Product- en Dienstenovereenkomst. De beëindiging van deze Bewerkersovereenkomst zal Partijen niet ontslaan van hun verplichtingen die voortvloeien uit deze Bewerkersovereenkomst die naar hun aard worden geacht ook na beëindiging voort te duren.

BIJLAGEN

BIJLAGE 1: PRIVACY BIJSLUITER [naam product/dienst]

Scholen maken in toenemende mate gebruik van digitale toepassingen binnen het onderwijs. Bij het gebruik en levering van deze producten en diensten zijn gegevens nodig die te herleiden zijn tot personen (zoals leerlingen). Scholen moeten met Bewerker afspraken maken over het gebruik van die Persoonsgegevens. Deze bijsluiters geeft scholen informatie over de dienstverlening die bewerkverleent en welke persoonsgegevens de Bewerker daarbij verwerkt. Alles bij elkaar eigenlijk over de vraag "wie, wat, waar, waarom en hoe" wordt omgegaan met de privacy van de betrokken personen wiens gegevens worden uitgewisseld.

Het gebruik van deze Privacy Bijsluiters helpt Onderwijsinstellingen om beter te begrijpen wat de werking van het product en/of dienst is en welke gegevens daarvoor worden uitgewisseld.

In het kader van de herkenbaarheid is het wenselijk dat Bewerker zo veel mogelijk op uniforme wijze gebruik maken van de Privacy Bijsluiters. Afwijkingen van dit model zijn weliswaar mogelijk, maar dienen bij voorkeur beperkt te blijven. Indien de ruimte in deze bijlage onvoldoende is om de benodigde informatie te beschrijven, is het mogelijk de informatie op te nemen in separate Bijlage(n), welke als volgt genummerd worden: "Bijlage 1A", "Bijlage 1B", etc.. Deze Bijlagen worden aan de Bewerkerovereenkomst gehecht.

A. Algemene informatie

Naam product en/of dienst :
Naam Bewerker en vestigingsgegevens :
Beknopte uitleg en werking product en dienst :
Link naar leverancier en/of productpagina :
Doelgroep (zoals PO/VO, onderbouw/bovenbouw) :
Gebruikers : leerlingen/ouders/verzorgers/docenten

B. De specifieke diensten

Omschrijving van de specifiek verleende diensten en bijbehorende Verwerkingen
Verwerkingen die een onlosmakelijk onderdeel vormen van de aangeboden dienst.

[...]

[...]

[...]

Omschrijving van de optionele Verwerkingen die de bewerkeraanbiedt

Toelichting: Het gaat hier om aanvullende diensten en bijhorende Verwerkingen die geen onlosmakelijk onderdeel vormen van de aangeboden dienst. Dit zijn bijvoorbeeld optionele diensten voor de Onderwijsinstelling die behulpzaam kunnen zijn voor de Onderwijsinstelling t.b.v. het primaire (leer)proces en administratieve werkzaamheden

De Onderwijsinstelling dient een keuze te maken (opdracht te geven) voor het afnemen van deze diensten. Dat kan door de keuze schriftelijk aan te geven in deze bijlage (bijvoorbeeld door het aanvinken van een tick-box).

Instemming kan ook plaatsvinden doordat de Onderwijsinstelling in de praktijk de dienst activeert, bijvoorbeeld door een product of dienst aan of uit zetten. De Onderwijsinstelling die op deze wijze de keuze maakt, dient dit op basis van eerder verstrekte informatie (zoals bijvoorbeeld opgenomen in deze bijsluiters) te kunnen doen.

[...]

[...]

[...]

C. Doeleinden voor het verwerken van gegevens

De Bewerker dient in deze Bijsluiters expliciet aan te geven of deze:

I. leverancier is van een digitaal product en/of digitale dienst bestaande uit leerstof en/of toetsen, of
II. (tevens) leverancier is van een School- en Leerlinginformatiemiddel.

Ad I. Indien de Bewerker leverancier is van een digitaal product en/of digitale dienst bestaande uit Leermiddelen en Toetsen, dan zijn de mogelijke doelstellingen van deze producten en diensten omschreven in het daarop betrekking hebbende onderdeel van artikel 5 lid 1 van het Convenant Digitale Onderwijsmiddelen en Privacy 2.0. Deze hoeven in deze Bijsluiters verder niet benoemd te worden.

Ad II. (Alleen) indien de bewerk(er) (tevens) leverancier is van een digitaal product en/of digitale dienst bestaande uit een School- en Leerlinginformatiemiddel dan dient in deze Privacy Bijsluiters expliciet te worden aangegeven voor welke doeleinden er Persoonsgegevens worden verwerkt bij het gebruik van het product en/of de dienst. De Bewerker dient hierbij zo veel mogelijk aansluiting te zoeken bij de in

artikel 5 lid 2 van het Convenant Digitale Onderwijsmiddelen en Privacy 2.0 opgenomen lijst met doeleinden.

D. Categorieën en soorten persoonsgegevens

Omschrijving en opsomming categorieën Persoonsgegevens die gebruikt worden:

Eventuele optionele Persoonsgegevens (die worden niet standaard gevraagd en opgeslagen):

Soorten van gegevens (zoals bijzondere gegevens, of financiële gegevens):

E. Algemene informatie over getroffen beveiligingsmaatregelen:

Voor de genomen veiligheidsmaatregelen wordt korthedshalve verwezen naar Bijlage 2 bij de Bewerdersovereenkomst.

Specifieke beveiligingsmaatregelen voor deze dienst/product [indien van toepassing]:

Eventuele certificeringen:

Audits/derden-verklaringen:

Plaats/Land van opslag en Verwerking van de Persoonsgegevens:

F. Subbewerkers

Bewerker maakt voor dienst/product gebruik van de volgende Subbewerkers:

[partijnaam, beknopte omschrijving taak/dienst waaruit blijkt welke informatie wordt Verwerkt door deze Subbewerker]

Plaats/Land van opslag en Verwerking van de Persoonsgegevens (indien de Persoonsgegevens buiten de EER worden verwerkt wordt apart opgave gedaan van de landen waar de Persoonsgegevens worden verwerkt).

G. Contactgegevens

Voor vragen of opmerkingen over deze bijsluiters of de werking van dit product of deze dienst, kunt u terecht bij: [contactgegevens].

H. Versie [versie nummer en datum laatste aanpassing]

Deze privacy bijsluiters maakt onderdeel uit van de afspraken die zijn gemaakt in het Convenant Digitale Onderwijsmiddelen en Privacy 2.0, een initiatief van de PO-Raad, VO-raad, de verschillende betrokken ketenpartijen (GEU, KBB-e en VDOD) en het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap. Meer informatie hierover vindt u hier: <http://www.privacyconvenant.nl>.

BIJLAGE 2: Technische en organisatorische beveiligingsmaatregelen

De Bewerker is overeenkomstig de Wbp en artikel 7 Bewerkersovereenkomst verplicht technische en organisatorische maatregelen te nemen ter beveiliging van de Verwerking van Persoonsgegevens. *Indien de ruimte in deze bijlage onvoldoende is om de benodigde informatie te beschrijven, is het mogelijk de informatie op te nemen in separate Bijlage(n), welke als volgt genummerd worden: "Bijlage 2A", "Bijlage 2B", etc.. Deze Bijlagen worden aan de Bewerkersovereenkomst gehecht.*

Omschrijving van de maatregelen zoals bedoeld in artikel 7.2 Bewerkersovereenkomst

I. Omschrijving van de maatregelen om te waarborgen dat enkel bevoegd personeel toegang heeft tot de Verwerking van Persoonsgegevens.

Meer in het bijzonder de uitwerking welke (groepen) medewerkers van de Bewerker toegang hebben tot welke Persoonsgegevens, inclusief een omschrijving van handelingen die deze medewerkers uit mogen voeren met de persoonsgegevens.

a. (groepen van) medewerkers die toegang hebben tot welke Persoonsgegevens:

b. handelingen die deze medewerkers uitvoeren met de Persoonsgegevens:

II. Omschrijving van de maatregelen om de Persoonsgegevens te beschermen tegen onopzettelijke of onrechtmatige vernietiging, onopzettelijk verlies of wijziging, onbevoegde of onrechtmatige opslag, Verwerking, toegang of openbaarmaking.

Meer in het bijzonder de uitwerking van de door Bewerker getroffen technische en organisatorische (beveiligings-)maatregelen en de daarbij gehanteerde beveiligingsnorm.

[beschrijving beveiliging applicatie/platform]

[beschrijving wijze van identificatie/authenticatie/autorisatie en beveiliging daarvan]

[beschrijving beveiliging van wijze van uitwisseling/transport van gegevens]

III. Omschrijving van de maatregelen om zwakke plekken te identificeren ten aanzien van de Verwerking van Persoonsgegevens in de systemen die worden ingezet voor het verlenen van diensten aan de Onderwijsinstelling.

[zoals een periodieke analyse van (security) incidenten, het periodiek uitvoeren van een extern/intern kwetsbaarhedenonderzoek (ethical hack) of het periodiek uitvoeren van controles op beveiliging van systemen]

Rapportage (artikel 7.4 van de Bewerkersovereenkomst)

Bewerker rapporteert periodiek met een frequentie van [...] maal per jaar, uiterlijk op [...] aan Verantwoordelijke over de door Bewerker genomen maatregelen aangaande de getroffen technische en organisatorische beveiligingsmaatregelen en eventuele aandachtspunten daarin.]

[contactgegevens helpdesk/servicedesk voor beveiligingsincidenten]

Informeren over Datalekken en/of incidenten met betrekking tot beveiliging

Afspraken over het informeren in geval van Datalekken en/of incidenten met betrekking tot beveiliging, met name over

De wijze waarop monitoring en identificatie van incidenten plaatsvindt,

De wijze waarop informatie wordt gedeeld:

Op welke manier (via e-mail, telefoon);

Aan wie gericht (contactpersonen en contactgegevens);

Met wie kan (bij vervolgvacties) contact worden opgenomen.

Informatie die in ieder geval over een incident gedeeld moet worden

De kenmerken van het incident, zoals: datum en tijdstip constatering, samenvatting incident, kenmerk en aard incident (op wat voor onderdeel van de beveiliging ziet het, hoe heeft het zich voorgedaan, heeft het betrekking op lezen, kopiëren, veranderen, verwijderen/vernietigen en/of diefstal van persoonsgegevens);

De oorzaak van het beveiligingsincident;

De maatregelen die getroffen zijn om eventuele/verdere schade te voorkomen;

Benoemen van betrokkenen die gevolgen kunnen ondervinden van het incident, en de mate waarin;

De omvang van de groep betrokkenen;

Het soort gegevens dat door het incident wordt getroffen (met name bijzondere gegevens, of gegevens van gevoelige aard, waaronder toegangs- of identificatiegegevens, financiële gegevens of leerprestaties).

Eventuele afspraken of, en zo ja hoe, Bewerker een melding aan de Autoriteit Persoonsgegevens kan verrichten.

Versie [versie nummer en datum laatste aanpassing]

Deze privacy bijsluiter maakt onderdeel uit van de afspraken die zijn gemaakt in het Convenant Digitale Onderwijsmiddelen en Privacy 2.0, een initiatief van de PO-Raad, VO-raad, de verschillende betrokken ketenpartijen (GEU, KBB-e en VDOD) en het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap. Meer informatie hierover vindt u hier: <http://ww.privacyconvenant.nl>.

Achtergrondinformatie

Achtergrondinformatie 1: Effectief anti-pestbeleid

Onderdeel van Sociaal veiligheidsbeleid vormt effectief anti-pestbeleid. Om een referentiekader te vormen omtrent effectief anti-pestbeleid is belangrijk te weten welke zaken effectief beleid versterken of verzwakken. Hieronder zijn hieromtrent onderzoeksresultaten in kaart gebracht die aanbevelingen geven omtrent een effectieve anti-pestaanpak en worden er pedagogische elementen en vormen van educatie genoemd die hier al dan niet aan kunnen bijdragen.

Effectief anti-pestbeleid vanuit pedagogisch perspectief

De schoolorganisatie functioneert als een gemeenschap; ofwel een organisatie gecreëerd door mensen, waarbij gemeenschappelijke belangen, waarden, problemen, meningen en verwachtingen worden samengebracht. Ondanks de hiërarchische structuur van de schoolorganisatie (directie – leerling) werken alle elementen, waar de gemeenschap uit bestaat, direct en indirect op elkaar in. Er worden normen, waarden, ervaringen en standpunten uitgewisseld tussen alle betrokkenen. Hierbij spelen overdracht van kennis en vaardigheden in de vorm van educatie een rol, maar zeker ook informeel leren en ervaren hebben invloed. Het is op school winstgevend als harmonie en respect centraal worden gesteld en als er duidelijk aangegeven wordt dat pesten en ander grensoverschrijdend gedrag niet zijn toegestaan (Lyznicki, McCaffree, Robinowitz, 2004). Verder blijkt uit studies dat positieve relaties tussen leraren en leerlingen en leerlingen onderling, pesten gunstig kunnen beïnvloeden (Smith et al, 2003).

In de wandelgangen en op het plein blijkt of de uitgedragen waarden en normen daadwerkelijk van toepassing zijn, doordat deze worden gehanteerd en gehandhaafd waar nodig. Pesten vindt namelijk vaak plaats op het schoolplein en in andere buitenruimtes. Als toezicht hier verbeterd of geïntensiveerd wordt en/of het overzicht op het plein wordt verbeterd, kan dit positieve effecten opleveren omtrent het reduceren van pesten (Smith et al, 2003). Flygare, Gill, Johansson (2013) stellen zelfs dat het één van de werkzame aspecten tegen pesten is.

Wat betreft beleid omtrent sociale veiligheid is dat niet anders. Er moeten duidelijke uitgangspunten zijn die kunnen worden bewaakt, gedeeld en besproken. Hieronder wordt bovenstaande uitgewerkt aan de hand van aandachtspunten die bijdragen aan het bereiken en behouden van sociale veiligheid, welke zijn geformuleerd door de organisatie School&Veiligheid. Deze worden gekoppeld aan elementen van sociale veiligheid, uitgewerkt door de PO- en VO-raad in het 'Actieplan sociale veiligheid op school' en gerelateerd aan onderzoek (Helvoirt, Smeets, 2014).

Visie, waarden en schoolregels

Om pesten terug te dringen of te voorkomen is nodig dat de eerder genoemde gemeenschap haar visie op pesten (als onderdeel van sociale veiligheid) vaststelt en dat hierbij beschreven wordt welk gedrag wenselijk is. De visie kan handen en voeten krijgen door het formuleren van belangrijke waarden en het opstellen van regels. Voorbeelden van veelvoorkomende waarden zijn vertrouwen, eerlijkheid en samenwerking. Met betrekking tot schoolregels hebben kinderen behoefte aan een beperkte hoeveelheid concrete regels, die daadwerkelijk kunnen worden gehandhaafd op school.

Ten behoeve van effectiviteit is het van belang dat visie, waarden en regels door zoveel mogelijk leden van de gemeenschap wordt gedeeld en dat ze (liefst door alle betrokkenen) worden gehandhaafd. Handhaving hangt samen met signalering, maar ook met sanctionering. Iemand die regels overtreedt moet leren dat dit niet zonder gevolgen kan blijven en moet vooral leren om gewenst gedrag te vertonen. Disciplinaire maatregelen worden op veel scholen uitgevoerd, maar er zijn aanwijzingen dat lang niet alle maatregelen tot het gewenste effect leiden. Sterker nog, sommige maatregelen leiden tot verergering van de pestproblematiek (Nickerson, Cornell, Smith, Furlong, 2013). Een studie van Ayers, Wagaman, Geiger, Bermudez-Parsai en Hedberg (2012) brengt dit verder in kaart; De onderzoekers deden onderzoek naar maatregelen die worden ingezet op school waar kinderen andere kinderen pestten. Hierbij onderzochten ze ook wat de pesters weerhield om nogmaals de fout in te gaan. Er zijn 1.221 studenten van 122 scholen bevraagd die een maatregel (sanctie) hebben gekregen na pesten. Hierbij zijn de volgende maatregelen onderzocht: nablijven, schorsing (waarbij de student op school blijft, maar geschorst is van dagelijkse taken), het afnemen van bepaalde privileges, schorsing van school, het opnemen van contact met ouders, een gesprek tussen ouder(s), leerkracht en leerling, schorsing van taken binnen de school en op kantoor verblijven. Het verbluffende resultaat was dat maar twee maatregelen het pesten terugdrongen; het afnemen van bepaalde privileges en het gesprek tussen ouder, leerkracht en leerling. Ayers en collega's (2012) trekken als conclusie dat maatregelen die zich richten op het individu niet effectief zijn en dat anti-pestprogramma's zich om die reden moeten richten leeftijdsgenoten, ouders en leerkrachten en daarmee ook de school en de schoolomgeving.

Daarnaast is het van belang dat de visie wordt uitgedragen middels voorbeeldgedrag (van medeleerlingen, ouders en professionals). Waar het de voorbeeldfunctie van onderwijsprofessionals betreft, zijn

er doorgaans gedragsregels opgesteld door de bestuurder. Hoewel het onderwijs geen officiële beroepscode kent die omschrijft hoe personeel zich dient te gedragen, vormen deze gedragsregels, een code gelieerd aan de onderwijs-CAO, hetgeen het verplichtende karakter van het document onderbouwt. De code geeft duidelijkheid over gewenst gedrag voor elk individu, maar biedt ook houvast waar professionals onderling samenwerken en elkaar van feedback willen voorzien op het professioneel handelen.

Zichtbare uitwerking van bovengenoemde (zowel in beeld en woord, alsmede in voorbeeldgedrag) versterkt het gevoel van veiligheid. Hoewel het een illusie is te komen tot een draagvlak van 100%, is waakzaamheid voor het afbrokkelen van draagvlak geboden. Een leraar of ouder die zich tegengesteld aan de geformuleerde visie, waarden en regels gedraagt, zichzelf er boven stelt, of die de aanpak bagatelliseert doet afbreuk aan de betrouwbaarheid van de aanpak en daarmee aan de ervaren veiligheid. Kinderen observeren dit en reageren hier op. Wat voor kinderen geldt, moet dus ook van toepassing zijn op de volwassenen in de (school) gemeenschap.

Zoals te lezen is, is het borgen en monitoren van de (uitwerking van) visie, waarden en regels een omvangrijke en complexe opdracht. Zoals eerder beschreven is het daarom nuttig om deze taak te beleggen bij een (wettelijk verplichte) coördinator in de vorm van een vertrouwenspersoon of contactpersoon. Deze persoon kan zorg dragen voor zowel preventieve initiatieven in de organisatie alsmede curatie, waar zaken mislopen. Hierbij valt te denken aan begeleiding bij pesten, maar ook begeleiding van groepen waar de sociale veiligheid is teruggelopen, of waar ouders en school niet (meer) op één lijn zitten.

Pedagogisch handelen van onderwijsprofessionals

De onderwijsprofessionals vormen binnen de eerder genoemde schoolgemeenschap een spil waar het om de vorming van een sociaal veilig groepsklimaat gaat. Elk nieuw schooljaar biedt kansen waar betreft het vormen en vestigen van een veilig klimaat. De onderwijsprofessionals dienen hierbij, als rolmodellen, actief de stabiele en positieve groepsvorming te begeleiden. Hiervoor wenden zij competenties aan zoals het signaleren van grensoverschrijdend (seksueel) gedrag en handelen waar nodig. Naast het geven van lessen over onderwerpen die met sociale ontwikkeling en veiligheid samenhangen, vertonen zij (hopelijk) voorbeeldgedrag. Dit vraagt pedagogische competenties van de professionals zoals communicatieve vaardigheden, (zelf)reflectie en kennis van ontwikkeling. De pedagogische competenties en het pedagogisch handelen, vormen een essentieel onderdeel van een effectief anti-pestbeleid.

Welke pedagogische competenties hebben leerkrachten nodig om effectief anti-pestbeleid in te vullen en te handhaven?

Om vast te stellen welke competenties leerkrachten nodig hebben is van belang dat eerst duidelijk is wat onder competenties wordt verstaan. Van Eijkeren (2005) beschrijft het begrip competenties als: "het vermogen om professioneel gedrag te laten zien in een beroepssituatie. Dit gedrag is gebaseerd op de integratie van houding, kennis en vaardigheden" (Eijkeren, van, 2005. pag.22). Deze definitie impliceert dat een competentie een veelomvattend begrip is, waaronder zowel praktische vaardigheden vallen als organisatie en klassenmanagement en didactische en pedagogische vaardigheden omtrent onderwijs, ontwikkeling en opvoeding.

De Stichting Beroepskwaliteit Leraren (SBL), tegenwoordig de Onderwijscoöperatie, heeft pedagogische competenties vastgesteld die de bekwaamheid van de leerkracht in het primaire onderwijs in beeld brengen. Een competente leerkracht, onderschrijft om te beginnen zijn eigen pedagogische verantwoordelijkheid en is in staat om het pedagogisch klimaat te bevorderen. Essink (2007), Marzano (2007) en Scheerens (2007) stellen dat een belangrijke factor voor schooleffectiviteit het pedagogische klimaat is. De schoolsetting moet veilig zijn en het is belangrijk dat er duidelijke regels gelden. Hierbij is positieve interactie tussen alle betrokkenen (leerlingen, leerkrachten en ouders) een belangrijk aspect (Oostdam, 2009).

Groepsklimaat

In de eerste plaats dient de leerkracht zichzelf als doel te stellen actief bij te dragen aan groepsvorming. Hierbij baseert hij zijn handelen op kennis en vaardigheden voortkomend uit onderzoek omtrent groepsvorming. Er bestaat overeenstemming over het feit dat groepen fasen doormaken bij groepsvorming en welke fasen dat in grote lijnen zijn, te weten 'storming, forming, norming, performing en adjourning' (Tuckman 1965, 1977) en (Remmerswaal, 2015). De leerkracht dient verder meer keren per jaar het sociale klimaat van de groep (redelijk) objectief in kaart te brengen. Middels deze kennis geeft de leerkracht sturing aan de groepsontwikkeling en de ontwikkelingsbehoefte van individuele leerlingen met extra zorgbehoefte. Verder stimuleert de leerkracht dat leerlingen samenwerken ten behoeve van relatievorming, met groepsvorming als gevolg. (Johnson en Johnson, 1999).

Johnson en Johnson (1999) benoemen dat effectief 'samenwerkend leren' vraagt om positieve onderlinge afhankelijkheid van leerlingen, waarbij de leerkracht ernaar streeft dat leerlingen elkaar aanvullen. Ook benoemen ze dat leerlingen van elkaar leren door het vaststellen van individuele verantwoordelijkheden, waarop leerlingen zichzelf en elkaar feedback geven.

Ze stellen tevens dat de leerkracht (persoonlijke) interactie tussen leerlingen stimuleert door hen te laten samenwerken waarin ze elkaar feedback geven, aanmoedigen en helpen. Tot slot stellen ze dat de leerkracht aandacht moet hebben voor het ontwikkelen van sociale en samenwerkingsvaardigheden zoals luisteren, beslissingen nemen, werk verdelen en communiceren in een groep (Goei, Kleijnen, 2009).

De leerkracht kan zich niet onttrekken aan zijn voorbeeldfunctie en daarmee zijn positie als rolmodel in de klas. Het planmatig aandragen van kennis betreffende maatschappelijke ontwikkelingen, burgerschap, discriminatie en minderheden op actieve wijze (zoals wettelijk is vastgelegd in kerndoel 34 en 38), is onlosmakelijk verbonden met de leerkracht als individu. Vanuit dit perspectief dient de leerkracht zich bewust te zijn van zijn persoonlijke visie op de samenleving, zijn mensbeeld, (geloofs)overtuiging(en), drijfveren en vooroordelen. Bovengenoemde vraagt naast kennis ook om de vaardigheid tot reflectie ofwel; "Het overdenken en kritisch beschouwen van het eigen handelen, voelen en denken met als doel om hiervan te leren en deze leerervaringen in de toekomst bewust aan te wenden"(Korthagen, 1992, pag.117). Volgens Baart (2011) schuilt er grote kracht in de ontmoeting tussen mensen en de uitwisseling van ervaringen binnen de beroepspraktijk. Reflecteren neemt hierbij een centrale plaats in (Gispen, Verheij, 2013).

Kerndoel 34 en 38

In de kerndoelen staan thema's beschreven uit de leefwereld van leerlingen die (in)direct invloed uitoefenen op de sociale veiligheid op school en die een sterke relatie kunnen hebben met pesten. Thema's zoals seksuele diversiteit, cultuur en religieuze stromingen hangen samen met ontwikkelingsdoelen voor het basisonderwijs. Het zijn ook thema's die binnen onze maatschappij leiden tot onbegrip en disacceptatie onder volwassenen waardoor kinderen (vaak onuitgesproken) normen en waarden overnemen die leiden tot discriminatie, uitsluiting en pesten, op korte of langere termijn. Als een leerkracht als rolmodel en kennisdrager wil optreden dient hij geïnformeerd te zijn over deze onderwerpen.

Wat betreft seksuele vorming dient de leerkracht kennis te hebben over seksuele ontwikkeling en diversiteit. Ook is van belang dat de leerkracht weet welk gedrag al dan niet past bij welke leeftijd, dat hij inzicht heeft in maatschappelijke ontwikkelingen en cijfers hieromtrent en hoe hij kan bijdragen aan het beschermen van leerlingen tegen (het vertonen van) seksueel grensoverschrijdend gedrag en discriminatie.

Wat betreft etniciteit dient de leerkracht kennis te hebben van culturen en generieke kennis te hebben over gebruiken, vieringen, gewoonten en religieuze stromingen. Ook dient de leerkracht zich bewust te zijn van zijn bevooroordeeldheid waar deze zijn neutraliteit mogelijk negatief kan beïnvloeden.

Wat betreft sociale ontwikkeling en weerbaarheid dient de leerkracht kennis te hebben van ontwikkelingsfasen, vaardigheden die kinderen kunnen leren, conflicthantering en het vergroten van persoonlijke effectiviteit van leerlingen. Daarbij is de leerkracht *'vertrouwd met de leefwereld van basisschoolkinderen en weet hij aansluiting te zoeken bij onderwerpen die hierbij een grote rol spelen zoals beeldvorming en sociale media'* (Nationaal expertisecentrum leerplan ontwikkeling, 2009)

Tot slot blijkt ook dat 'self-efficacy' (ofwel persoonlijke effectiviteit) van de leerkracht nodig is, om een veilige en sociale groep te vormen. Anders gezegd; de persoonlijke overtuiging van de leerkracht 'om daadwerkelijk zelf in staat te zijn een sociaal veilige groep te vormen'. Thoonen et. Al., (2011) noemen diverse publicaties waarin auteurs veronderstellen dat de persoonlijke effectiviteit van leraren direct van invloed is op de motivatie en prestaties van leerlingen. Ashton, Webb (1986) stellen dat leerkrachten die zichzelf beschouwen als persoonlijk effectief didactische en pedagogische werkwijzen gebruiken, die de onderwijspraktijk van leerlingen verbetert, waardoor leerlingen meer gemotiveerd raken.

Effectief anti-pestbeleid vanuit educatief perspectief

Om pesten aan te pakken dient de school preventieve activiteiten en interventies uit te voeren bij leerlingen, klassen en binnen de gehele school als gemeenschap. Door deze activiteiten vormt de school een preventief kader. Hierbinnen leren en oefenen leerlingen het gewenste gedrag, leren ze omgaan met grensoverschrijdend gedrag en worden regels en waarden geborgd. Dit preventieve kader vormt tevens het referentiekader waarlangs grensoverschrijdend wordt gemeten. Dit biedt leerlingen, leerkrachten en ouders een eenduidig beeld van al dan niet wenselijk gedrag op school. En hiermee wordt onderlinge samenwerking tussen deze partijen vergemakkelijkt. Ook handhaving krijgt hiermee een duidelijke plek.

delijk en eenduidig perspectief. Iedereen weet immers wanneer de grens is overschreden, omdat duidelijk is welk gedrag we van elkaar verwachten. Discussie hierover is onnodig en een individuele leerkracht kan zich bij het handhaven van veiligheid gesteund weten doordat hij zich op dit kader kan beroepen.

Effectieve interventies

Beleid tegen pesten moet, zowel vanuit Inspectiedoeleinden, alsmede vanwege effect, schoolbreed worden doorgevoerd, zoals eerder benoemd. En interventies kunnen hierbij een sterke motor zijn. Ze kunnen pesten actief tegengaan en indirect de sociale veiligheid bevorderen. Zulke interventies kunnen zich richten op schoolniveau, klassenniveau en/of op individuele leerlingen. Als deze drie gecombineerd worden, kunnen we spreken van de 'schoolbrede' aanpak. Zoals eerder genoemd is deze aanpak het meest onderbouwd. Zo stelt Wurf (2012) dat deze werkwijze, gericht op drie niveaus, pesten het meest effectief terugdringt. Hieronder worden een beperkt aantal onderzochte interventies toegelicht die zich richten op (één of meer van) deze drie niveaus.

Interventies gericht op het schoolniveau

Waar het schoolniveau betreft zijn er een aantal veelbelovende interventies. Onderstaande interventies zijn daarbij ook bijzonder omdat ze zich richten op leerlingen als partij die pesten tegengaat en ingrijpt. Voorbeelden zijn:

'Mediation': leerlingen die niet bij pest-incidenten betrokken zijn, helpen betrokkenen om conflicten of structureel pestgedrag op te lossen;

'Befriending': Een leerling die niet pest en mogelijk zelfs rolmodel is binnen zijn 'peergroup', wordt gevraagd vrienden te zijn met een leerling die gepest wordt.

Een leerlingenraad bedenkt, 'bottom-up', wat er tegen pesten kan worden gedaan.

Smith et. al., (2003) stellen dat deze interventies veelbelovend zijn en dat ze bij kunnen dragen aan een veilige sfeer op school, door hun positieve invloed op 'niet betrokken' leerlingen uit de peergroup. Dit blijkt echter wel vooral effect te sorteren bij jongeren en minder bij kinderen. Dat hangt waarschijnlijk samen met het feit dat deze groep minder autoriteit accepteert van hun opvoeders. Ze leren liever van elkaar (Salmivalli, 2001). De interventies lijken effectief, maar dat zij pesten tegengaan is dus nog niet bewezen (Smith, Ananiadou, Cowie, 2003). Polanin, Espelage en Pigott (2012) onderzochten ook programma's gericht op 'peergroups' en stellen dat deze interventies effectief zijn ten opzichte van scholen waar deze niet werden uitgevoerd.

Maar andere onderzoekers (Farrington, Ttofi, 2010; Flygare, Gill, Johansson, 2013) spreken dit tegen, door juist aan te tonen dat peergroup-interventies mogelijk pesten doen toenemen.

Bullying Prevention Program

De meest bekende interventie die pesten tegengaat en voorkomt is, zoals de titel stelt, het Bullying Prevention Program van Olweus. Deze interventie dateert al uit 1978 en is gebaseerd op onderzoek naar hoe pestgedrag en agressie bij jongeren ontstaan (Ruiter, Wiefferink, Buijs, 2006). De interventie is in Noorwegen ontwikkeld en daar grootschalig geïmplementeerd. Hoekstra, ter Beek, Wiefferink, Buijs (2007) stellen dat de interventie eigenlijk preventief is van opzet, maar dat de interventie ook gebruikt kan worden als er gepest wordt op school. De interventie is hierbij gericht op leerlingen van 6 tot 15 jaar.

Interessant is dat deze interventie als uitgangspunt heeft dat leerlingen 'iets' te winnen hebben bij hun pestgedrag. Denk hierbij aan aanzien, macht of 'niet zelf gepest worden'. De interventie stelt zich als doel deze winst of beloning weg te nemen, naast het wegnemen van mogelijkheden om te kunnen pesten (Hoekstra et al, 2007). De interventie betreft alle doelgroepen. Ze krijgen informatie over wat pesten is en wat betrokkenen er tegen kunnen doen. Het is een zogenoemd schoolbreed programma, zoals eerder omschreven. De schoolbrede aanpak van het Bullying Prevention Program behelst:

School

- Een werkgroep die zich bezighoudt met coördinatie en invoering
- Training van onderwijsprofessionals
- Schoolregels om pesten tegen te gaan.
- Gebruik van een zogenaamd toezichtstelsel voor informele momenten zoals pauzes. (buiten)Ruimtes moeten overzichtelijk zijn en leerkrachten moeten actief toezicht houden tijdens deze informele momenten.
- Voorlichtingsbijeenkomsten voor alle ouders van school

Klas

- Klassenregels tegen pesten (die aansluiten bij de schoolregels)
- Geregeld klassengesprekken over pesten en de sfeer op school. En kennisoverdracht over pesten en wat je kunt doen als je (ziet dat er) gepest wordt. Er zijn videospellen en rollenspellen beschikbaar die deze overdracht kunnen ondersteunen.
- Voorlichtingsbijeenkomsten voor de ouders van elke klas om de huidige en gewenste situatie te bespreken.
- 'Klasbouwers', oftewel activiteiten die de positieve sfeer versterken en samenwerking stimuleren.

Kind

- Gesprekken met elk kind dat pest
- Gesprekken met elk kind dat gepest wordt
- Gesprekken met ouders van elk kind dat betrokken is bij pesten

De effecten van het Bullying Prevention programma zijn, in Noorwegen, in twee studies geëvalueerd. Ook is er een studie uitgevoerd in de Verenigde Staten. In Noorwegen werden onderzoeken gedaan onder 2500 leerlingen van 42 scholen voor basis- en voortgezet onderwijs. Het betrof leerlingen van 11 tot 14 jaar. De conclusie was dat lichamelijk en mondeling pesten en gepest worden afnamen. Dit effect was zelfs groter na twintig maanden. Van de jongens gaf 48% aan minder gepest te worden en na twintig maanden liep dat op tot 52%. Van de meisjes gaf 58% aan minder gepest te worden, hetgeen na twintig maanden was opgelopen tot 62%. Met betrekking tot zelf pesten gaf 16% van de jongens aan dit minder te doen, wat opliep tot 35% na twintig maanden. Bij de meisjes gaf 30% aan minder zelf te pesten en dit liep zelfs op tot 74% na twintig maanden. Verder namen antisociaal gedrag (diefstal, vandalisme) af en verbeterde het schoolklimaat (NJI, 2014). In Noorwegen werden bij het tweede onderzoek negatievere resultaten gevonden. Er werd onderzoek gedaan onder 7000 leerlingen in de leeftijd van van 8 tot 16 jaar. Het betrof leerlingen van 37 scholen voor basis- en voortgezet onderwijs. Het aantal gepeste kinderen bleek toegenomen met 44% onder de jongens en 12,5% te zijn afgenomen onder meisjes. Zelf pesten nam toe met 24% bij jongens en 14% bij meisjes (NJI, 2014).

Waarschijnlijk zijn de uitkomsten zo verschillend door verschillende (begeleidingsvorm bij de) implementatie, de onderzoeksvorm en meetmomenten. Maar helemaal duidelijk is dat niet. Tot slot vond er tussen 1997 en 1999 nog een grootschalig onderzoek plaats, in Bergen, waar ook het eerste onderzoek in Noorwegen werd gedaan. Het onderzoek betrof 3200 leerlingen in de leeftijd van 9 tot 14 jaar. Hieruit bleek dat het aantal kinderen dat gepest werd en de groep kinderen die zelf pestte afnamen van 21% tot 38% (Olweus, 2004).

Zoals benoemd werd deze interventie ook onderzocht in de Verenigde Staten. Daar werd het 'Bullying Prevention Program' geïmplementeerd op 107 scholen voor basis- en voortgezet onderwijs. Bij 100.000 leerlingen werd de interventie uitgevoerd, waarvan 56.000 leerlingen aan het onderzoek deelnamen. Deze leerlingen benoemden dat ze minder gepest werden en dat ze minder zelf pestten. Ook gaven meer leerlingen aan dat ze ingrijpen, als ze zien dat er gepest wordt. Ten opzichte van scholen die het programma voor één jaar uitvoerden, bleek dat er bij scholen die het programma twee jaar uitvoerden omvangrijker effect werd aangetoond (Schroeder et al, 2012).

KiVa anti-pestprogramma

Kärnä, Voeten, Little, Poskiparta, Kaljonen, Salmivalli (2011) stellen dat het KiVa anti-pestprogramma, ontwikkeld in Finland een vrij grondig geëvalueerd schoolbreed programma is. KiVa richt zich op (het bewerkstelligen van een afwijzende) houding van omstanders van pesten, omdat deze omstanders pesten in stand zouden houden indien ze het pesten niet afkeuren of sterker nog aanmoedigen. Het programma is ontwikkeld voor de doelgroepen '7 tot 9 jaar', '10 tot 12 jaar' en '13 tot 15 jaar'. Het programma bestaat uit lessen over de invloed van de groep (omstanders) bij pesten, manieren om gepeste kinderen te helpen en toewerken naar draagvlak voor het opstellen van klassenregels over pesten. Hierbij ondersteund door rollenspellen, films over pesten, computergames tegen pesten. Verder wordt er een leerkrachtenteam ingesteld dat pesten monitort en handelt als pesten vastgesteld wordt. En tot slot worden rolmodellen uit de leerling- populatie ingezet om kinderen te steunen die gepest worden. Waar betreft toezicht krijgt ook zichtbaarheid van de leerkracht op de speelplaats aandacht. En ouders worden betrokken door voorlichting over pesten en hoe ze hiermee kunnen omgaan.

Bij het eerste evaluatieonderzoek waren 78 scholen betrokken. Scholen uit een interventie- en controlegroep werden halverwege het schooljaar en aan het eind van het schooljaar vergeleken. Leerlingen

gaven aan zelf minder te pesten en dat ze minder gepest werden. Aan het eind van het schooljaar was de groep gepeste leerlingen op de interventiescholen zelfs met 30% afgenomen. Wat betreft zelf pesten was dat 17%, in vergelijking met scholen uit de controlegroep. Ook was er meer sprake van het verdedigen van medeleerlingen die gepest werden en empathie voor deze gepeste leerlingen, ten opzichte van de controlescholen.

Williford, Boulton, Noland, Little, Kärnä, Salmivalli (2011); Williford, Elledge, Boulton, DePaolis, Little, Salmivalli (2013), Kärnä, Little, Voeten, Alanen, Poskiparta, Salmivalli (2011 en 2013) verdeelden 147 scholen over een interventie- en controlegroep om te onderzoeken of het aantal gepeste kinderen terugliep bij KiVa en of het programma leidt tot minder geïnternaliseerde problemen zoals angst en depressie. Er werd een steekproef gedaan onder 7741 leerlingen (van gemiddeld 11.2 jaar oud). Bij leerlingen die deelnamen aan het programma KiVa waren er positievere uitkomsten dan bij de controlegroep. Zo werd er een afname gerapporteerd in 'gepest worden' en werd er een afname geconstateerd op 'angst'. De onderzoekers stellen dat deze twee waarschijnlijk onderling samenhangen; minder gepest worden verbetert het zelfbeeld en geeft meer zelfvertrouwen betreffende sociale interacties, wat sociale angst kan verlagen.

Een andere studie naar KiVa (Kärnä, Little, Voeten, Alanen, Poskiparta, Salmivalli, 2013) laat zien dat pesten in de groepen 3 tot 6 (groep 5 tot en met 8 in Nederland) vermindert. In groep 7 tot 9 (klas 1,2 en 3 voortgezet onderwijs in Nederland) zijn resultaten minder duidelijk; Het effectverschil is minder groot in vergelijking met de controlegroep en effecten hangen samen met geslacht en soms ook leeftijd.

Klassikale interventies

Een interventie die wordt ingezet op klassenniveau krijgt veelal vorm door gesprekken over relatievorming en pesten. De interventie is gericht op het vergroten van bewustzijn, kennis en beeldvorming en het implementeren van regels tegen pesten. Vaak is het doel dat attitudes en groepsnormen positief veranderen en dat de persoonlijke effectiviteit toeneemt. Ter ondersteuning worden Dvd's, rollenspellen en lesboeken gebruikt. Interventies op klassenniveau zijn voornamelijk onderzocht vanuit de schoolbrede aanpak (Smith et al, 2003).

Onderzoek naar tien studies van Vreeman et. Al., (2007) laat zien groepsinterventies niet per definitie pesten terugdringen. Vooral als deze op zichzelf staan. Soms werd zelfs een toename gerapporteerd. Zes van de tien onderzoeken lieten geen duidelijke terugloop zien in pesten. Bij drie andere studies was wel afname zichtbaar, maar ook dat was niet altijd positief. Zo vonden Baldry en Farrington (2004) een afname onder oudere kinderen (14-16 jaar) dat gepest werd, maar een toename onder jongere kinderen (10-14 jaar).

Individuele interventies

Er zijn meer vormen van individuele interventies om pesten tegen te gaan. Zo is er een assertiviteitstraining voor kinderen en jongeren die zelf (risico lopen om) gepest (te) worden. Dit soort trainingen is erop gericht kinderen en jongeren te leren om assertief te reageren, zonder agressief te zijn. Deze training lijkt positief bij te dragen aan het versterken van deze groep en daarmee het terugdringen van pestproblematiek omtrent deze kinderen en jongeren (Smith et al, 2003). Barbero et. al., (2012) concluderen ook dat programma's het meest effectief lijken, als ze gericht zijn op het tegengaan van pesten door het ontwikkelen van sociale vaardigheden en als deze programma's nastreven, dat leerlingen hun overtuigingen over en hun houding naar leeftijdsgenoten of onderwerpen bijstellen.

Vreeman et. al., (2007) nemen ook nog andere studies onder de loep, gericht op groepsgerichte sociale vaardigheidstraining voor pesters en 'gepesten', om te onderzoeken of deze effectief bijdragen. Twee van deze interventies beoogden agressieve kinderen te ondersteunen en twee interventies richtten zich op kinderen die gepest werden. Van genoemde interventies richtten zich drie interventies op leerlingen, van groep 6 tot groep 8. Eén interventie beoogde jongere kinderen (groep 3). Opvallend was dat alleen bij de interventie gericht op jongere kinderen effect werd gesorteerd (Vreeman et al, 2007).

Tot nu toe is niet bewezen dat interventies met als doel het optimaliseren van sociale vaardigheden, beheersing van agressie of woede en verbeteren van zelfvertrouwen of gevoelens van empathie voor het slachtoffer, positieve effecten kunnen hebben op jeugdigen die pesten.

Wel onderzocht Sahin (2012) het effect van empathietraining in relatie tot het terugdringen van pesten bij leerlingen in klas 6 (groep 7 in Nederland) in Turkije. Er namen 38 kinderen deel aan het onderzoek die zelf ook pestgedrag vertoonden. 19 leerlingen van deze groep volgden de empathietraining (experimentele groep) en 19 leerlingen kregen geen specifieke training (controlegroep). Beide groepen kregen 11 weken lang, één keer per week training. De resultaten laten zien dat leerlingen die deelnamen

aan de empathietraining, minder pesten. Verder liet deze groep, significant meer empathisch gedrag zien na afloop van de training, zelfs nog na 60 dagen. Dat de onderzochte groep klein is, maakt de resultaten echter maar beperkt bruikbaar.

'No Blame'

In 'No Blame' wordt er steeds een groep samengesteld met daarin pester(s), gepesten, zijn of haar vrienden en 'toeschouwers'. Ze krijgen vervolgens de opdracht het probleem samen op te lossen (Vandebosch, 2006). Onderzoek van twee jaar toonde aan dat deze aanpak direct succesvol was bij 80% van de situaties omtrent pesten. Verder was bij 14% van de pestgevallen die hierna overbleven, de aanpak succesvol op langere termijn. Slechts 6% van de pestproblemen bleef na de 'No Blame' bestaan (Smith et al., 2003). Er is echter grootschaliger onderzoek nodig om hiervan definitief effect vast te stellen.

'Community conferencing' of gemeenschapsoverleg

Deze aanpak lijkt op de 'No Blame' aanpak. Leerlingen die bij een pestconflict betrokken zijn, worden samengebracht. Zowel de pester als de gepeste krijgen een steunend netwerk in de vorm van vrienden, familie of andere personen. Vervolgens wordt de pester geconfronteerd met zijn daden en de gevolgen hiervan. Daarop krijgt de pester de kans om zijn excuses aan te bieden. Hierna wordt wat gebeurd is, als afgesloten beschouwd. Een 'pilot' in Australië liet zien dat deelnemers zeer tevreden waren en dat genomen besluiten werden nageleefd (Smith et al., 2003).

Metten is weten

Door sociale veiligheid en pesten te monitoren krijgt men inzicht in de huidige stand van zaken. Hiermee kan bekeken worden hoe klassen zich onderling verhouden en krijgt men een beeld van pesten in de school. Het gemeten beeld kan verder geobjectiveerd worden door het gebruik van landelijke cijfers. Monitoring geeft hiermee niet alleen een indicatie van de huidige sociale veiligheid op school, het biedt ook een referentiekader waar deze wordt vergeleken met andere scholen. En via deze weg kan monitoring hiermee verwachtingen temperen en bestaande pestproblematiek in het juiste perspectief plaatsen. Zo blijkt uit internationaal vergelijkend onderzoek van HBSC, omtrent gezondheid en welzijn van jongeren dat 10% van de basisschoolleerlingen en meer dan 6% van de leerlingen voortgezet onderwijs gedurende de afgelopen maand regelmatig gepest is. Zo'n 6% en 7% gaven zelf aan vaak te pesten (Roos, de., 2010). Als we deze data vergelijken met 40 andere landen, dan zijn deze percentages laag te noemen. Jeugdigen die in Nederland les krijgen benoemen dat ze minder vaak pesten en ook dat ze minder vaak gepest worden, in vergelijking met jeugdigen in andere landen (Currie et al., 2012). Deze informatie kan een neutraliserend effect hebben in reactie op de maatschappelijke tendens omtrent "de toename van en groteske vormen die pesten in Nederland aanneemt". Maar natuurlijk moet monitoring nooit als doel hebben om pesten te bagatelliseren. Het biedt inzicht in veiligheid op school, biedt concrete informatie over klassen en situaties waar de veiligheid in het geding is en geeft houvast ten behoeve van het bijstellen van beleid om veiligheid te verbeteren. (Ministerie van OCW, 2014)

Om monitoring effectief uit te voeren is het belangrijk dat de scholen een kwalitatief goed meetinstrument gebruiken (mogelijk als onderdeel van een interventie), om zo te komen tot valide uitkomsten. Een instrument is bij voorkeur gecertificeerd zijn door Commissie Testaangelegenheden Nederland (COTAN). Voorbeelden hiervan zijn bijvoorbeeld Zien!, SCOL en het leerlingvolgsysteem van de Kanjertraining. Zo'n meetinstrument moet inzichtelijk maken: hoe sociale en fysieke veiligheid op school ervaren wordt, of er sprake is van pesten, geweld, discriminatie e.d., en of leerlingen zich prettig en welkom voelen op school. Het instrument moet (zoals COTAN stelt) gestandaardiseerd zijn, waardoor gegevens vergeleken en gecumuleerd kunnen worden. Het instrument dient minimaal één keer per schooljaar te worden afgenomen onder een representatief deel van de leerling populatie (doch in ieder geval in groep 7 en 8). In het kader van toezicht zal de Onderwijsinspectie hiervoor voorwaarden uitwerken, in afstemming met het werkveld. De Onderwijsinspectie zal gegevens uit de jaarlijkse monitoring verzamelen om daadwerkelijk vast te stellen dat de sociale veiligheid van leerlingen op kwalitatief goede wijze is gewaarborgd. Op die manier kan de inspectie risico's tijdig signaleren, (eventuele) verbeteringen volgen en als scholen geen maatregelen treffen, in gesprek gaan. (Cotan, Z.D.; Ministerie van OCW, 2014; School en veiligheid, Z.D.).

Leerlingenzorg

Zorgleerlingen vormen een kwetsbare groep waar het pesten betreft. Vaak spelen bij deze leerlingen een complexe thuissituatie en/of leer- en gedragsproblemen een rol, bij hun zorg. Voor deze leerlingen

worden ondersteuning in de vorm van leermogelijkheden en –omgeving zo optimaal mogelijk georganiseerd door leerlingbegeleiders (IB/RT/Gedragscoach). De indruk bestaat dat zorgleerlingen een groter risico lopen om gepest te worden op school (Rooijen, 2012). Omdat zorgleerlingen vaker een matig zelfbeeld hebben, is dit extra zorgelijk. Zoals eerder beschreven kan pesten negatieve effecten hebben. Op korte en op langere termijn kunnen pester, gepeste en omstanders schade oplopen wat weer kan leiden tot emotionele- en gedragsproblemen. Onderzoek van de Onderwijsinspectie (2012) naar leerlingen met een autismespectrumstoornis (ASS) toont aan dat er bij ASS-leerlingen die verwezen worden naar schooltype cluster 4, ook vaak een eind komt aan soms langdurige pestervaringen (Ministerie van OCW, 2014).

Vormen van Monitoring

Incidentenregistratie

De meest ‘aandacht vragende’ vorm van monitoring, is de curatieve vorm. Hierbij richten we ons op ‘wat misgaat’, ook wel incidentenregistratie genoemd. Te denken valt aan gebeurtenissen omtrent pesten, klachten van ouders of leerkrachten en vastgestelde problemen in het groepsklimaat van een specifieke klas. Hierbij komt de veiligheid in het geding en moet er acuut of binnen redelijke termijn worden gehandeld. Deze incidentenregistratie geeft een duidelijk beeld van de huidige (urgente) situatie binnen de school. Aard, aantal en omvang van incidenten geven een indicatie van de huidige ervaren veiligheid. Toch kan niet zonder meer op incidentenregistratie worden geleund. Want wat als ouders, leerkrachten en leerlingen niet weten waar ze hun zorgen kunnen melden? Communicatie hierover is dus wenselijk, naast centrale registratie en het geregeld analyseren van hiervan, om het systeem optimaal te laten werken. Het moet betrokkenen dus duidelijk zijn welke incidenten gemeld kunnen worden en waar en hoe ze incidenten kunnen melden. Tot slot moeten incidenten niet alleen centraal geregistreerd, maar ook centraal gemeld worden. Bij voorkeur bij één vast aanspreekpunt in de school. Dit maakt eenduidige registratie makkelijker en maakt ook duidelijk wie verantwoordelijk is voor vervolgstappen. Hiervoor is een procedure wenselijk en deze dient duidelijk vermeld te zijn in de schoolgids en op digitale informatiedragers. (School en veiligheid, Z.D.)

Zelfregulerend anti-pestbeleid

Effectief anti-pestbeleid vraagt om een cyclisch systeem dat zichzelf reguleert. “De afspraken rondom veiligheid moeten leven binnen de school, in praktijk worden gebracht, effectief zijn en deel uitmaken van het pedagogisch beleid van de school” (Onderwijsinspectie, 2014). De ‘Plan-Do-Check-Act-cirkel’ (ook PDCA-cirkel genoemd) is een hulpmiddel dat ingezet wordt binnen organisaties die belang hechten aan kwalitatieve ontwikkeling en probleemoplossing. De cirkel is ontwikkeld door William Edwards Deming en beschrijft vier stappen die wenselijk zijn bij verbeteringen in organisaties. Het cyclische element zorgt dat de kwaliteitsverbetering steeds aandacht blijft krijgen. De indeling van de PDCA-cirkel komt voort uit het wetenschappelijke proces, zoals dat door Francis Bacon in 1620 werd geformuleerd (Bacon, 2015).

PDCA toegelicht

PLAN: schrijf anti-pestbeleid op basis van gesignaleerde knelpunten en ontwikkelingsbehoeften. Stel hierbij SMART-doelstellingen op, die toetsbaar zijn.

DO: Voer beoogd beleid uit en streef gestelde doelen na.

CHECK: Monitor de resultaten die zijn nagestreefd en vergelijk uitkomsten met de oude situatie.

ACT: Hervorm anti-pestbeleid op basis van (al dan niet) behaalde doelstellingen (bij Check) en nieuwe ontwikkelingen en begin opnieuw.

Preventieve monitoring

Deze vorm van monitoring krijgt vorm door gestandaardiseerde vragen die leerlingen (uit in ieder geval groep 7 en 8) krijgen voorgelegd op (minimaal) jaarlijkse basis. Deze vorm is doorgaans minder urgent en biedt meer perspectief, omdat deze vorm streeft naar een objectiever beeld van de veiligheid op school en het vroegtijdig signaleren van knelpunten. Omdat deze vorm klassikaal plaatsvindt kunnen vanuit de vorm ook klassikale (meerjaren)trends en veranderingen worden vastgesteld. Daarbij kunnen ook gedragingen van een individuele leerling of klachten van ouders over leerkrachten of leerlingen, worden afgewogen tegen een klassengemiddelde. Deze vorm is dus informatiever en constructiever van aard.

Instrumenten

Voor het meten van pesten bestaan instrumenten voor zelfrapportage, instrumenten voor 'peer' nominatie (aanwijzing door groepsgenoten) en instrumenten voor rapportage door leerkrachten. Nederlandstalige instrumenten zijn er echter niet. En ook in het buitenland zijn er nauwelijks specifieke instrumenten om na te gaan, of een kind pest of gepest wordt (Griffin, Gross, 2004).

Zelfrapportage

Het afnemen van vragenlijsten bij leerlingen geeft een indicatie van de 'door hen ervaren mate van (on)veiligheid' en geeft inhoudelijke informatie over plaats, aard en omvang van mogelijk bestaand pestgedrag. Deze vorm van zelfrapportage draagt bij aan, eerder benoemde, zelfregulering van het anti-pestbeleid (in de vorm van de PDCA-cirkel). Een nadeel van deze vorm van zelfrapportage kan zijn dat leerlingen geneigd kunnen zijn om sociaal wenselijk te antwoorden of dat leerlingen slecht in staat blijven tot zelfreflectie, wat voor zelfrapportage van belang is bij bijvoorbeeld 'het eigen aandeel' bij het pesten van anderen. (NJI, 2014)

Een voorbeeld van een zelfrapportage instrument is de '**Bully/Victim Questionnaire**' (Olweus, 1986; 1996)

De 'Bully and Victim Questionnaire' bestaat uit 36 vragen voor leerlingen. Leerlingen worden in de vragenlijst bevraagd naar hun pestervaringen. Zowel de pester (bully) als de gepeste (victim) worden bevraagd. De antwoorden op de vragen worden gelieerd aan, door henzelf benoemde, geïnternaliseerde problematiek zoals matig zelfbeeld en depressie, om een indicatie te krijgen van de schade die het bevraagde individu oploopt. In hun onderzoek maken Solberg en Olweus afwegingen omtrent de validiteit van de vragenlijst en bediscussiëren ze de afkapwaarden. Ze vragen ze zich af of het verzamelen van antwoorden in de vorm van 'meerkeuze' niet suggestief is ('method of choice') en op welk punt de afkapwaarde een pestprobleem (in relatie tot internalisatie) zo zwaarwegend is, dat hiermee een individu schade wordt berokkend. Met andere woorden wanneer een vragenlijst pestproblematiek aan dient te wijzen als zorgelijk. (Olweus, 1986; 1996);

'Peer' nominatie

In dit instrument wijzen groepsgenoten elkaar aan (Crick, Grotpeter, 1995). Het instrument is geschikt voor kinderen van 9-12 jaar. Leerlingen kiezen drie klasgenoten uit een lijst die het meest voldoen aan een aangegeven omschrijving. Een voorbeelden hiervan zijn vragen over 'wie leerlingen uit de klas het aardigste of juist het gemeenst vinden'. Van Peer geeft hierbij als nadeel aan dat bij nominatie groepsdruk en recente gebeurtenissen (zoals een gevecht, ruzie en de komst van een nieuwe leerling) kunnen meewegen, bij het geven van antwoorden. Op die manier wordt vooral een actueel beeld van de groep zichtbaar en geen trend of structureel probleem.

Een veel bekender middel is het sociogram. Via deze weg wordt inzicht verkregen in de structuur van de groep. Populaire en minder populaire leerlingen en 'einzelliganger', kunnen zichtbaar gemaakt worden door de groepsdynamiek in kaart te brengen. Dat kan door kinderen te vragen wie hun beste vriend(inn)en zijn in de klas en met wie ze liever niet omgaan. Door de dynamiek vervolgens schematisch weer te geven wordt duidelijk wie verbonden zijn en wie alleen staat. Vanuit dit punt kan het gesprek met een klas gevoerd worden en kunnen situaties worden (h)erkend, om te werken aan relatievorming.

Rapportage door leerkrachten

In veel leerlingvolgsystemen worden leerkrachten gevraagd om een observatie in te vullen aan de hand van vragenlijsten. Deze vorm van monitoring kan wenselijk zijn om aanvullende informatie te verkrijgen over leerlingengedrag dat ook waarneembaar is. Het sluit echter niet uit dat er ook onzichtbaar leerlingengedrag invloed uitoefent in de groep. De 'Agressive Behavior-Teacher Checklist' (Dodge, Coie, 1987) is zo'n vragenlijst. De uitkomst van soortgelijke vragenlijsten hangt echter in grote mate samen met het zicht dat de leerkracht op de groep en de groepsdynamiek heeft. Positief gesteld kan een leerkracht knelpunten herkennen door de gestandaardiseerde vragenlijsten in te vullen. Ze dwingen de leerkracht bijvoorbeeld alle leerlingen te beschouwen en maken hem bewust van 'blind spots', die hij heeft ten aanzien van specifieke leerlingen. Anderzijds kan het ook stigmatiserend werken. De perceptie van de leerkracht stuurt zijn waarneming. Elke leerkracht bekijkt leerlingen vanuit een bepaald (al dan niet gestigmatiseerd) perspectief. Daarbij hangt de opbrengst ook af van zijn motivatie, betrokkenheid en van zijn bereidheid om in te grijpen (al dan niet tegengewerkt door werkdruk). Tot slot wordt er vaak gepest buiten het zicht van de leerkracht. En het kan voor zowel pester en gepeste belangrijk zijn om het pesten verborgen te houden voor de leerkracht.

Effectief anti-pestbeleid vanuit wettelijk perspectief

Vanaf 1 augustus 2015 hebben scholen een wettelijke inspanningsverplichting om een sociaal veilige schoolomgeving te realiseren. Hierbij zijn, zoals eerder genoemd, drie elementen verplicht gesteld, die hierna verder worden toegelicht, te weten:

De expliciete verantwoordelijkheid voor het voeren van beleid omtrent sociale veiligheid.

Verplichte monitoring van de veiligheidsbeleving van kinderen

Een vast aanspreekpunt voor leerlingen en ouders en coördinatie van het anti-pestbeleid.

Expliciete verantwoordelijkheid

Het opleggen van expliciete verantwoordelijkheid houdt in dat de reeds eerder opgelegde impliciete verantwoordelijkheid voor sociale veiligheid, nu geëxpliciteerd moet worden. Het beleid moet aantoonbaar zijn en de Onderwijsinspectie is hiermee ook in de positie gebracht om handhavend op te treden.

Verplichte monitoring

Hoewel monitoring van de veiligheidsbeleving van leerlingen al op veel scholen werd uitgevoerd, was deze vrijblijvend. Veel scholen gebruiken hiervoor een leerlingvolgsysteem. Soms is dat gekoppeld aan een methode zoals de Kanjertraining, maar er zijn ook op zichzelf staande leerlingvolgsystemen zoals 'Zien' of 'SCOL'. Het delen van resultaten met de Onderwijsinspectie was niet verplicht, waardoor vrijwel alleen ernstige signalen bekend waren, omdat deze wel al eerder gemeld moesten worden. De gewijzigde wetgeving stelt dat jaarlijkse monitoring nu verplicht is, middels een instrument dat een actueel en representatief beeld geeft van de ervaren sociale veiligheid op school en daarmee de uitwerking van beleid omtrent sociale veiligheid (indien aanwezig). De verplichte monitoring richt zich momenteel nog op groep 7 en 8. Hiernaast beoordeelt de Onderwijsinspectie de inspanning van de school omtrent monitoring. Kortom: er wordt bekeken of de school zich afdoende heeft ingezet om beleid te intensiveren of bij te sturen naar aanleiding van de resultaten van deze monitoring in groep 7 en 8. De Onderwijsinspectie stelt op haar website: "De afspraken rondom veiligheid moeten leven binnen de school, in praktijk worden gebracht, effectief zijn en deel uitmaken van het pedagogisch beleid van de school." (Onderwijsinspectie, 2014)

Centrale coördinatie van schoolbreed beleid

Omdat het onderwerp sociale veiligheid zo veelomvattend is en verbonden is met ouders, leerlingen, onderwijsprofessionals en het curriculum, is schoolbreed beleid nodig, dat centraal wordt gecoördineerd. In schoolbreed beleid worden doelstellingen van de school geformuleerd om pesten tegen te gaan. Daarbij moet school toelichten, hoe deze doelen bereikt worden. Schoolbreed beleid is een belangrijk onderdeel van de schoolbrede aanpak (Smith et al., 2003). Smith benoemt dat bij de schoolbrede aanpak beleid en interventies inspelen op individuele leerlingen, klassen, leerkrachten en de school, als geheel.

De wet stelt dat een centraal persoon dit beleid moet coördineren. Deze persoon borgt preventieve leerlijnen zowel in beleid, als in regels en educatie en zorgt dat er jaarlijks monitoring wordt uitgevoerd. Tevens zorgt deze coördinator dat het onderwerp levend gehouden wordt, door de dialoog hieromtrent op gang te houden tussen alle betrokkenen. Deze taak is veelomvattend en tegelijk onontbeerlijk, omdat actief beleid snel kan veranderen in slapend beleid 'als er niets aan de hand lijkt te zijn'. En juist omdat pesten een geleidelijk en vaak subtiel proces is, vraagt de aanpak om alertheid en draagvlak. Om die reden zal de coördinator zich moeten laten informeren door een vast aanspreekpunt voor ouders (hieronder uitgewerkt) en regelmatig moeten controleren of beleid actief uitgedragen en uitgevoerd wordt. Ook zal hij uitkomsten van jaarlijkse monitoring en signalen die hieruit voortkomen moeten afstemmen, met directie en het aanspreekpunt voor ouders en leerlingen. Zo kan, indien nodig, gekomen worden tot beleidsaanpassingen of intensivering van elementen van huidig anti-pestbeleid.

Ondersteuning bij onveiligheid

Veel scholen hadden al een (interne en/of externe) vertrouwenspersoon als aanspreekpunt, ook wel contactpersoon genoemd. Nu is er verplicht gesteld dat scholen een vast aanspreekpunt hebben voor leerlingen en ouders omtrent sociale veiligheid, waaronder pesten. Deze rol kan desgewenst worden belegd bij de vertrouwenspersoon, maar het kan ook een nieuwe taak voor een ander persoon zijn. Leerlingen en ouders, die knelpunten ervaren omtrent sociale veiligheid, kunnen (naast standaard aanspreekpunten zoals de leerkracht en directie) in gesprek gaan met deze persoon in de school. Deze persoon heeft een taak omtrent advies en monitoring. Signalen vanuit ouders en leerlingen, kunnen door deze persoon worden verzameld en (indien wenselijk geanonimiseerd) worden voorgelegd, aan directie en de coördinator sociale veiligheid. Ook kan dit aanspreekpunt ouders en leerlingen adviseren over te nemen stappen.

Om te zorgen dat ouders en leerlingen die onveilige situaties tegenkomen of ervaren, vroegtijdig in gesprek gaan, moet duidelijk zijn waar ze terecht kunnen. Dit voorkomt escalatie en gaat onrust binnen de school tegen. Het is belangrijk dat informatie over deze vorm van ondersteuning actief en laagdrempelig bekend gemaakt wordt. Onderzoeken naar werkzame bestanddelen om pesten tegen te gaan, tonen een positief verband aan, tussen de aanpak en de moeite die de school neemt om de aanpak effectief te maken (Smith et al., 2003, Smith et al., 2005). Om informatie over dit aanspraakpunt voor ouders en het beoogde anti-pestbeleid zo optimaal mogelijk over te brengen, is wenselijk dat schoolprofessionals deze informatie delen in persoonlijk contact met betrokkenen. Hierbij valt te denken aan informatieavonden, voorlichtingsmomenten, maar ook aan klassenbezoeken en voorlichtingslessen. Farrington en Ttofi (2010) onderzochten welke bestanddelen van anti-pestbeleid werkzaam zijn in een 'review en meta-analyse' van 44 anti-pestprogramma's. Elementen die pesten het sterkste tegengingen zijn oudertrainingen en ouderbijeenkomsten, zoals voorlichtingsbijeenkomsten en (schoolbrede) bijeenkomsten over pesten.

Conclusie

Swearer en anderen (2010) stellen dat pesten een wereldwijde uitdaging is. Ongeveer 15% van de leerlingen in het basisonderwijs wordt gepest. En als kinderen en jongeren gepest worden kan dat verschillende negatieve gevolgen hebben, zoals eenzaamheid, gebrek aan zelfvertrouwen, wantrouwen in anderen, of zelfs depressiviteit (Salmivalli, Peets, 2009). Onderzoek toont aan dat niet alleen slachtoffers problemen kunnen krijgen. Nansel en anderen (2004) geven aan dat ook kinderen en jongeren die zelf pesten, problemen krijgen. Deze kinderen en jongeren blijven vaak macht of fysieke dreiging gebruiken om iets te bereiken, omdat ze niet hebben geleerd om te onderhandelen met empathie voor de ander. Pesten geeft hen ook meer kans op problemen als ze ouder zijn, zoals het plegen van een strafbaar feit. Maar daar blijft het niet bij. Ook leeftijdsgenoten van slachtoffers en pesters kunnen problemen krijgen door pesten; het pesten vindt dichtbij plaats, waardoor het invloed heeft op het gevoel van (sociale en fysieke) veiligheid (Nishina, Juvonen, 2005). Tot slot heeft pesten volgens Espelage en anderen (2013) zelfs impact op leraren. Als het onderwijs pesten wil aanpakken is het belangrijk dat professionals bovengenoemde erkennen, waarmee ze de impact van pesten onderschrijven. Pesten heeft grote invloed op de schoolpopulatie. Leraren moeten daarom samenwerken met alle betrokkenen (zoals ouders, leerlingen en hulpverleners) om pesten tegen te gaan.

Dat het probleem omvangrijk is en grote schade en onrust veroorzaakt wordt onderbouwd door de nieuwe wetgeving die hiervoor is vastgesteld. Deze verplicht scholen om sociale veiligheid te bevorderen en de Onderwijsinspectie heeft de opdracht gekregen handhavend op te treden.

Het bevorderen van sociale veiligheid en daarmee ook terugdringen van pesten dient zo effectief mogelijk te worden aangepakt. Er wordt momenteel onderzoek gedaan naar effectieve methoden in opdracht van het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW). Dit gebeurt door een onafhankelijke commissie samengesteld door Nederlands Jeugdinstituut (NJI). Er zijn momenteel geen interventies vastgesteld die per definitie zijn goedgekeurd. Wel zijn er interventies vastgesteld die 'waarschijnlijk' pesten tegengaan en of voorkomen. Deze interventies zijn veelbelovend op basis van reeds uitgevoerde onderzoeken. Toch kan momenteel geen enkel onderzoek onomstotelijk vaststellen welke methode effectief is. Dat komt door conditieverschillen tussen onderzoekssituaties, maar ook door verschil in onderzoeksvorm, duur en bijvoorbeeld het ontbreken van controlegroepen. Ook de implementatie van interventies verschilt nogal. Het internationaal vergelijken van onderzoeken is bijvoorbeeld niet of nauwelijks mogelijk, doordat interventies worden aangepast. Het kan zijn dat religieuze of culturele waarden bijvoorbeeld vragen om aanpassing, of een andere nadruk bij het gebruik, maar er kunnen er zaken zijn toegevoegd of weggelaten (Vreeman et al., 2007; Smith et al., 2004).

Tot slot is er sprake van zogenoemde 'sensibilisatie'. Elke interventie die in een school wordt geïmplementeerd verhoogt het bewustzijn van leerlingen rondom pesten, met als gevolg dat ze opmerkzamer worden omtrent (hun eigen) pestgedrag. Daardoor kunnen ze pesten vaker gaan rapporteren. Er ontstaat als het ware bewustwording omtrent 'wat pesten inhoud en wanneer het plaatsvindt'. Hierdoor kan een toename in pestincidenten worden vastgesteld, terwijl er eigenlijk sprake is van een toename in opmerkzaamheid van bestaand pestgedrag en kennis over pesten (Smith et al., 2003).

Wat werkt tegen pesten?

We weten dus zeker dat er momenteel niet vast te stellen is, welke interventies onomstotelijk effectief zijn. Het is echter wel zo dat we kunnen stellen dat verschillende studies, overeenkomstige werkzame elementen aanwijzen die pesten terugdringen. Zo dragen uitvoering van interventies in oorspronkelijke vorm en de duur van uitvoering positief bij, zo stellen Smith en anderen (2003). De meest positieve uitkomst hieromtrent was van een interventie die al vier jaar werd uitgevoerd. De elementen duur en intensiteit van een programma blijken significant geassocieerd te worden met een afname in pesten. Verder werken programma's gebaseerd op de interventie van Olweus het beste. Daarnaast lijkt er ook samenhang te bestaan tussen de tijdsinvestering die scholen zelf doen en effect. Verschillende onderzoeken tonen hieromtrent een positieve relatie aan (Smith et al., 2003, Smith et al., 2005). En ook onderzoek van Flygare, Gill en Johansson (2013) bevestigde dit. Onderzoek van Roede en Felix (2009), in ons eigen land, maakte inzichtelijk op welke wijze scholen pesten terug proberen te dringen middels het gebruik van methoden en programma's. Hieruit kwam voornamelijk naar voren dat goede communicatie tussen alle betrokkenen cruciaal is. Het betreft communicatie tussen leerkrachten en leerlingen, leerkrachten en leerlingen onderling en ouders. Hierbij is het van belang dat onderling contact laagdrempelig kan ontstaan doordat betrokkenen elkaar kennen. En er moet ruimte bestaan binnen deze 'relatie' om met elkaar te praten over pesten, indien dit speelt. Als we de uitkomsten van deze twee onderzoeken samenvoegen krijgen we een lijst met (waarschijnlijk effectieve) elementen. Bijna altijd bestaat er een onderling verband tussen de elementen onderling, zodat ze elkaar versterken. Om dit met zekerheid te kunnen vaststellen, is echter meer onderzoek wenselijk.

De elementen die het meest verbonden waren met een afname van pesten, zijn:

- Goede communicatie zowel tussen professionals onderling, als naar ouders en leerlingen
- De duur en intensiteit van het programma voor kinderen en leerkrachten
- Disciplinerende methoden
- Monitoren van veiligheid, documentatie van pestincidenten en evalueren
- Toezicht op het schoolplein en andere vrije (speel)situaties
- Een speciaal team waarin leerkrachten, leerlingen en eventueel externe professionals samenwerken, om pesten te stoppen
- Training voor leerkrachten omtrent pesten.
- Oudertraining en bijeenkomsten voor ouders omtrent pesten
- Activiteiten gericht op het opbouwen van een relatie tussen leerlingen
- Video's die worden getoond om leerlingen meer inzicht te geven in (de uitwerking) van pesten
- Actieve participatie van leerlingen bij de preventie van pesten
- Begeleiding van leerlingen die gepest worden
- Begeleiding voor pesters

Achtergrondinformatie 2: Werkwijze Veilig Thuis⁶.

NB: Vanaf 1 januari 2015 valt het AMK (advies en meldpunt kindermishandeling) onder Veilig Thuis. Veilig thuis is de overkoepelende naam voor het Advies en Meldpunt Huiselijk Geweld en Kindermishandeling (AMHK). In dit plan zal de naam 'Veilig Thuis' gebruikt worden.

Als na het confrontatiegesprek(ken) met ouder(s) blijkt dat ze de aangeboden hulp niet accepteren, of je twijfelt of de leerling voldoende tegen het risico op geweld kan worden beschermd, kan de school tot een melding bij Veilig Thuis overgaan.

Let op: Een melding wordt pas gedaan als ouders géén (externe) ondersteuning accepteren en de situatie van het kind niet verbetert. De meldcode heeft niet als doel het doen van een melding. Het ondernemen van actie en accepteren van hulp vanuit ouders is het uitgangspunt en vormt het belangrijkste doel!

Het doen van een melding is de allerlaatste actie als ouders echt niet meewerken. Veilig Thuis maakt dan een taxatie van het gevaar en het risico op korte- en lange termijn.

De melding

Na een melding neemt Veilig Thuis de regie voor de aanpak van de gemelde situatie over van de melder. School blijft, ook bij een melding, verantwoordelijk voor de ondersteuning en hulpverlening die zij, conform wet- en regelgeving en professionele richtlijnen, verplicht zijn te blijven bieden. Dus zij blijven signaleren en doen, zo nodig, opnieuw een melding.

Na het doen van een melding neemt Veilig Thuis binnen vijf werkdagen een besluit over welke vervolgstappen gezet moeten worden. Indien zij besluiten tot het doen van onderzoek, dan gaat Veilig Thuis informatie verzamelen bij de melder (en andere relevante partijen). Het opgebouwde dossier vormt de basis van de melding.

In het meldingsgesprek wordt door Veilig Thuis toegelicht dat het belangrijk is dat de melder zelf de betrokkenen inlicht over de melding, behalve als de veiligheid van de melder, kind of gezin, door de melding in het geding komt, of de vertrouwensrelatie op het spel staat. Tevens wordt de wet meldcode en het beroepsgeheim van professionals besproken.

Meldrecht

Indien ouders (of kinderen boven de 12 jaar) bezwaar maken tegen een melding, kan de melder een conflict van plichten ervaren. De geheimhoudingsplicht botst immers met de zorgplicht. De melder kan dan een beroep doen op overmacht en gebruik maken van het genoemde meldrecht binnen de Wet meldcode. De melder dient dit beroep op overmacht te beargumenteren en te documenteren, zowel in het dossier als richting ouders en kinderen.

School als informant van Veilig Thuis

In het kader van onderzoek naar de situatie kan Veilig Thuis de school benaderen met de vraag om informatie. Dat kan een leerkracht, intern begeleider of een andere professional van school zijn. De informatie wordt gebruikt voor rapportages en bepaling welke hulp nodig is.

In principe heeft Veilig Thuis voorafgaand aan het bevragen van de school om instemming gevraagd aan ouders/verzorgers. Indien er geen instemming is gegeven, informeert Veilig Thuis de school over zijn recht om, ondanks hun beroepsgeheim, ook zonder instemming van betrokkenen informatie aan Veilig Thuis te verstrekken.

De school kan mondeling, telefonisch als ook schriftelijk om informatie worden gevraagd. Dit laatste gebeurt met een standaardvragenlijst. Bij mondelinge of telefonisch informatieverstrekking stuurt Veilig Thuis het verslag van het gesprek op naar de professional om de inhoud te laten accorderen. In het dossier wordt opgenomen of de informatie al dan niet geaccordeerd is door de informant.

---

⁶ www.vooreenveiligthuis.nl

Besluitvorming Veilig Thuis over te zetten stappen

Binnen vijf werkdagen na de melding besluit Veilig Thuis wie verantwoordelijk wordt gemaakt voor het zetten van de vervolgstappen. De mogelijkheden zijn:

- overdracht naar het lokale veld;
- overdracht naar een reeds betrokken professional of instelling;
- overdracht naar een multidisciplinair team zoals bijv. een Jeugd- en Gezinsteam, Sociaal Wijkteam
- Veilig Thuis doet zelf onderzoek.

Er zijn geen vervolgstappen nodig als:

- de melding wordt omgezet in een advies;
- de bemoeienis van Veilig Thuis direct beëindigd kan worden, bijv. als er geen sprake is van een redelijk vermoeden van huiselijk geweld en/of kindermishandeling.

Indien Veilig Thuis zelf onderzoek heeft gedaan zijn er drie mogelijkheden:

1. Het vermoeden wordt weerlegd

Veilig Thuis zal:

- het dossier sluiten;
- betrokkenen wijzen op de mogelijkheid een verzoek in te dienen tot vernietiging van het dossier;
- de melder en alle professionals met wie in het kader van het onderzoek contact is gelegd informeren over de resultaten van het onderzoek.

2. Het vermoeden is niet bevestigd:

Veilig Thuis zal:

- overwegen of desondanks hulp nodig is en betrokkenen daarnaar verwijzen;
- het besluit nemen om al dan niet een monitoring uit te voeren;
- vaststellen op welke termijn, bij wie en op welke manier monitoring zal worden uitgevoerd;
- het dossier sluiten;
- de melder en alle professionals met wie in het kader van het onderzoek contact is gelegd informeren over de resultaten van het onderzoek.

3. Het vermoeden is bevestigd

Veilig Thuis besluit naar aanleiding van het onderzoek waarin het vermoeden van huiselijk geweld of kindermishandeling bevestigd is:

- welke ondersteuning, hulp, behandeling of maatregelen nodig zijn om te komen tot duurzame veiligheid en tot herstel;
- bij welke van de volgende partijen de verantwoordelijkheid wordt belegd voor het uitvoeren van de vervolgstappen:
  - het lokale veld;
  - een multidisciplinair team, zoals bijv. een Jeugd- en Gezinsteam;
  - reeds betrokken professional of instelling;
  - Veilig Thuis in het geval besloten is tot het doen van een Verzoek tot Onderzoek bij de Raad voor de Kinderbescherming.

Informereren van de melder en het netwerk

De melder wordt geïnformeerd over hetgeen er met de melding is gedaan. Er worden tijdens het eerste contact tussen Veilig Thuis en de melders afspraken gemaakt over het moment waarop dat gebeurt.

De volgende informatie wordt aan de melder verstrekt:

- of de melding al dan niet is bevestigd;
- als de melding is bevestigd, of er een vervolgtraject in gang is gezet;
- de verwachtingen die Veilig Thuis heeft van de melder voor wat betreft het bieden van ondersteuning aan het gezin en voor wat betreft verdere signalering;
- gegevens over de bij het geweld betrokkenen en over de gezinssituatie, voor zover deze gegevens voor de melder noodzakelijk zijn voor het bieden van verdere steun en/ of signalering.

In het geval van een overdracht verneemt de melder aan welke instanties is overgedragen en wie de contactpersonen bij deze instanties zijn.

Achtergrondinformatie 3: Het Vlaggensysteem

Voor professionals die met kinderen en jongeren werken is vaak onduidelijk waar geaccepteerd gedrag grensoverschrijdend wordt, hoe men dit kan signaleren en hoe men hier preventief op in kan gaan. Er is behoefte aan een duidelijk kader om af te wegen welk gedrag wel getolereerd kan worden en waar grenzen nodig zijn. En vooral ook, waar kinderen zich in alle veiligheid en respect seksueel kunnen ontwikkelen. In het vlaggensysteem worden de seksuele ontwikkeling en de motieven van seksueel gedrag van kinderen/jongeren en volwassenen uitgebreid besproken. Seksualiteit, maar zeker ook elk ander sociaal gedrag kan worden gewogen aan de hand van 6 criteria⁷:

- Wederzijdse toestemming: beide partijen hebben duidelijk toestemming gegeven voor het gedrag;
- Vrijwilligheid: alle betrokkenen zijn vrij van dwang of verleiding in een seksuele interactie;
- Gelijkwaardigheid: de partijen zijn voldoende gelijkwaardig;
- Ontwikkelingsadequaat: het gedrag komt overeen met wat van kinderen van die leeftijd wordt beschreven in de wetenschappelijke onderzoeksliteratuur;
- Contextadequaat: de context laat dit gedrag toe;
- Zelfrespecterend: het gedrag is niet zelfbeschadigend of vernederend voor het kind.

Betreffende seksueel gedrag helpt het systeem dit te classificeren van acceptabel gedrag tot zwaar grensoverschrijdend gedrag. Het systeem deelt seksueel gedrag van kinderen en jongeren in vier kleur-categorieën of 'vlaggen' in:

- groen (of aanvaardbaar) seksueel gedrag;
- geel (of licht) seksueel grensoverschrijdend gedrag;
- rood (of ernstig) seksueel grensoverschrijdend gedrag en;
- zwart (of zwaar) seksueel grensoverschrijdend gedrag.

Bij elk type gedrag (groen, geel, rood, zwart) hoort een gepaste pedagogische reactie. Bij groen gedrag wordt er niet of positief (bevestigend) gereageerd, bij geel gedrag wordt er gewaarschuwd of begrensd, bij rood gedrag gaat men verbieden en bij zwart gedrag straffen of ingrijpen.

Als de veiligheid van kinderen in gevaar is kan er een melding gedaan worden bij Veilig Thuis.

---

⁷ (Frans, E. & Franck, T. (2014). *Vlaggensysteem. Reageren op seksueel (grensoverschrijdend) gedrag van kinderen en jongeren*. Garant.)